

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU

LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA
„PERŁY CZARNEJ NIDY”

2009

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2009-2015 Lokalnej Grupy Działania „Perły Czarnej Nidy”

CHĘCINY	MORAWICA	SITKÓWKA – NOWINY
		

Zatwierdzona na Walnym Zebraniu w dn. 14.01.2009 r.

Aktualizowana:

1. 05.11.2009
2. 24.01.2011
3. 03.10.2011
4. 16.08.2012
5. 21.02.2013
6. 25.10.2013
7. 09.04.2014
8. 28.05.2014
9. 18.08.2014

Spis treści

1. Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację LSR	5
1.1. Nazwa i status prawny oraz data jej rejestracji i numer w Krajowym Rejestrze Sądowym	5
1.2. Opis procesu budowania partnerstwa	5
1.3. Charakterystyka partnerów i sposób rozszerzania/zmiany składu LGD	5
1.3.1 Partnerzy wchodzący w skład LGD	5
1.3.2 Charakterystyka partnerów tworzących LGD	7
1.3.3 Zasady i sposób rozszerzania składu LGD	11
1.4 Struktura ciała decyzyjnego	11
1.5 Zasady i procedury funkcjonowania LGD	12
1.5.1 Rozdział funkcji pomiędzy poszczególne organy LGD	12
1.5.2 Regulamin funkcjonowania LGD.....	12
1.5.3 Procedura rekrutacji pracowników.....	14
1.5.4 Procedura postępowania w sytuacji wystąpienia trudności w zatrudnieniu pracowników o określonych wymaganiach.....	14
1.5.5 Opisy stanowisk.....	14
1.5.6 Zasady funkcjonowania biura, warunki techniczne i lokalowe.....	21
1.6 Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład ciała decyzyjnego.....	22
1.7 Doświadczenie LGD i członków LGD w realizacji operacji.....	23
2. Definicja obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności ...	25
2.1 Uwarunkowania przestrzenne, geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe	25
2.1.1 Uwarunkowania przestrzenne	25
2.1.2 Uwarunkowania geograficzne	26
2.1.3 Uwarunkowania przyrodnicze	26
2.1.3.1 Ukształtowanie powierzchni	28
2.1.3.2 Warunki klimatyczne	28
2.1.3.3 Gleby.....	29
2.1.3.4 Bogactwa naturalne	29
2.1.3.5 Lesistość	30
2.1.3.6 Zasoby wodne	30
2.1.3.7 Zanieczyszczenie środowiska	31
2.1.4 Uwarunkowania historyczne	32
2.1.5 Uwarunkowania kulturowe	33
2.2 Ocena społeczno - gospodarcza obszaru LGD	34
2.2.1 Struktura ludności.....	34
2.2.2 Stopa bezrobocia i struktura zatrudnienia.....	35
2.2.3 Gospodarka.....	36
2.2.3.1 Sektor produkcji i usług.....	36
2.2.3.2 Rolnictwo.....	37
2.2.3.3 Turystyka.	38
2.2.4 Jakość życia	40

2.2.4.1 Oświata.....	40
2.2.4.2 Ochrona zdrowia i opieka społeczna.....	40
2.2.4.3 Komunikacja	41
2.2.4.4 Aktywność mieszkańców.....	42
2.3 Specyfika obszaru.....	43
3. Analiza SWOT	46
4. Cele ogólne i szczegółowe LSR, przedsięwzięcia i operacje.....	49
5. Wizja i Misja LGD „Perły Czarnej Nidy”.....	60
6. Spójność specyfiki obszaru z celami LSR	60
7. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć.....	61
8. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć	62
9. Procedura wyboru operacji przez LGD.....	63
10. Budżet LSR	70
11. Opis procesu przygotowania LSR.....	74
12. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR.....	76
13. Zasady i sposób dokonywania ewaluacji własnej.....	77
14. Powiązania LSR z dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR	78
15. Planowane działania/ przedsięwzięcia/ operacje realizowane przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze LSR	88
16. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich.....	88
17. Wykaz załączników.....	89
18. Spis tabel.....	89
19. Spis rysunków.....	90

1. Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację LSR

1.1. Nazwa i status prawny LGD oraz data jej rejestracji i numer w Krajowym Rejestrze Sądowym

Lokalna Grupa Działania „Perły Czarnej Nidy” jest stowarzyszeniem powołanym przez członków założycieli na Walnym Zebraniu Członków w dniu 17 czerwca 2008 roku. Stowarzyszenie zostało wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem 0000318328 w dniu 25.11.2008 .

1.2. Opis procesu budowania partnerstwa

Lokalna Grupa Działania „Perły Czarnej Nidy” powstała w miesiącu czerwcu 2008 roku w wyniku połączenia dwóch inicjatyw realizowanych w ramach II Schematu Pilotażowego Programu „Leader+”:

- LGD Fundacja Ziemi Morawickiej (obszar: Gmina Morawica), realizującej w ramach II schematu PPL+ projekt: „Wsparcie procesu rozwoju wsi w gminie Morawica”
- Stowarzyszenia LGD „Partnerstwo Chęciny” (Gmina Chęciny), realizującej w ramach II Schematu PPL+ projekt: „Miasto i Gmina Chęciny Ośrodek Turystyczno-Wypoczynkowy w skali województwa i kraju” oraz społeczności lokalnej Gminy Sitkówka – Nowiny, która nie była beneficjentem II Schematu PPL+ ze względu na niespełnienie kryterium liczby ludności (poniżej 10 tys. mieszkańców).

Połączenie dotychczasowych inicjatyw to nowa jakość, bazująca na doświadczeniach związanych z realizacją Pilotażowego Programu Leader+ oraz włączeniem społecznych inicjatyw lokalnych wszystkich trzech gmin. Istotną rolę w utworzeniu LGD miały władze samorządowe gmin oraz dotychczasowe władze LGD. Inicjatorem utworzenia nowej Lokalnej Grupy Działania są gminy Morawica, Chęciny, Sitkówka-Nowiny oraz LGD Fundacja Ziemi Morawickiej. Inicjatywa stworzenia nowego partnerstwa trzech gmin nabrała największej dynamiki w drugiej połowie roku 2007, kiedy w wyniku kilkukrotnych spotkań Lokalnych Grup Działania z Morawicy i Chęcin oraz władz samorządowych i działaczy społecznych i gospodarczych gminy Sitkówka – Nowiny podjęto decyzję o rozpoczęciu prac nad utworzeniem wspólnej Lokalnej Grupy Działania oraz przystąpiono do przygotowania założeń do nowej Lokalnej Strategii Rozwoju LGD. W dniu 23.04.2008 r. w Sitkówce-Nowiny odbyła się wspólna sesja trzech Rad Gmin: Morawica, Sitkówka-Nowiny i Chęciny, na której wszystkie Rady jednogłośnie podjęły uchwały o przystąpieniu do LGD. Zebranie założycielskie odbyło się 17 czerwca 2008 roku w Morawicy. W skład LGD weszło 43 partnerów z trzech sektorów: społecznego, publicznego i gospodarczego.

1.3. Charakterystyka partnerów i sposób rozszerzania/zmiany składu LGD

1.3.1. Partnerzy wchodzący w skład LGD

Przystąpienie do LGD zadeklarowały:

1. SEKTOR PUBLICZNY:

- wszystkie samorządy lokalne z terenu objętego działaniem LGD: Miasto i Gmina Chęciny, Gmina Morawica, Gmina Sitkówka – Nowiny;
- pozostałe podmioty sektora publicznego: Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Chęcinach, Gminna Biblioteka Publiczna im. Jana Pawła II w Morawicy, Kryta

Pływalnia „Perła” Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Nowinach;

2. SEKTOR SPOŁECZNY:

Uczniowski Klub Sportowy „Ułan” Bolmin; Fundacja Ziemi Morawickiej; Stowarzyszenie Klub Sportowy „Moravia”; Stowarzyszenie Ekorozwoju Lisowa i Zaborza; Stowarzyszenie „PADRE” Profilaktyka, Aktywne Działanie, Rozwój i Edukacja; Klub Sportowy „PIAST” Chęciny; Ochotnicza Straż Pożarna w Obicach; Ochotnicza Straż Pożarna w Woli Morawickiej; Ochotnicza Straż Pożarna w Bilczy; Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Chęciny”; Stowarzyszenie Wspierające Rozwój Kultury w Korzecku; Uczniowski Klub Sportowy „IKAR” w Polichnie; Towarzystwo Ekorozwoju Radomic; Ochotnicza Straż Pożarna w Chęcinach; Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Morawickiej; Towarzystwo Przyjaciół Nidy; Ochotnicza Straż Pożarna w Woli Murowanej; Agroturystyczne Stowarzyszenie Gos-podarstw Gościnnych i Ekologicznych „CIS”; Uczniowski Klub Sportowy „PUCHACZ” Nowiny; oraz osoby fizyczne Janusz Wojtyś, Krystyna Janiec, Ewa Fudali, Renata Posłowska;

3. SEKTOR GOSPODARCZY:

Kopalnia Wapienia „Morawica” S.A.; PHUP EURO GAZ SP.J.; Piekarnia „BIAŁOGON” Jacek Iwanowski; Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe „RASPOL” Stanisław Rabiej; Wyrób i Sprzedaż Artykułów Mięsnych Sławomir Woźniak; P.W. CZESTER Zakład Betoniarski Czesław Ślusarczyk; Firma Handlowa „WIT” Wojciech Winiarski; Zakład Kamieniarski „Przywała” Edward Przywała, Łukasz Przywała; Zakład Produkcyjno-Handlowo-Usługowy ERKAZET Ryszard Znojek; Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „DAM&MAM HURT-DETAL Wiesława Zawierucha; Trade&Promotion Jacek Kania; Kamieniarstwo Budowlane i Nagrobkowe Andrzej Kusak; „WOLF” Usługi Finansowe Rafał Wilk; Instytut Innowacji i Biznesu Magdalena Gołdzińska.

Reasumując: Lokalna Grupa Działania jest utworzona przez 6 przedstawicieli sektora publicznego (13,95% składu LGD), 23 przedstawicieli sektora społecznego (53,49%) i 14 przedstawicieli sektora gospodarczego (32,56 %).

1.3.2. Charakterystyka partnerów tworzących LGD

Tabela 1. Osoby prawne wchodzące w skład LGD

L. p.	Nazwa	Adres	Numer w KRS	NIP	Imię i nazwisko przedstawiciela
1.	Gmina Morawica	26-026 Morawica, ul. Kielecka 38		657-263-06-04	Marian Buras
2.	Gmina Sitkówka - Nowiny	ul. Białe Zagłębie 25 26-052 Sitkówka		959-09-00-464	Stanisław Barycki
3.	Miasto i Gmina Chęciny	26-060 Chęciny, Pl. 2 Czerwca 4		959-08-28-867	Robert Jaworski
4.	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Chęcinach	26-060 Chęciny, ul. Długa 21		959-15-58-476	Izabela Buda
5.	Gminna Biblioteka Publiczna im. Jana Pawła II w Morawicy	26-026 Morawica, ul. Kielecka 26		657-27-27-143	Teresa Badowska
6.	Kryta Pływalnia „Perła” Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Nowinach	Oś. Nowiny, ul. Kubusia Puchatka B/N, 26-052 Sitkówka-Nowiny		657-10-29-164	Zbigniew Piękny
7.	Uczniowski Klub Sportowy „Ułan” Bolmin	Bolmin 63 a, 26-060 Chęciny	Pozycja nr. 9 rejestr Stowarzyszeń prowadzonego przez Starostę Kieleckiego	959-17-67-398	Dariusz Kruk
8.	Fundacja Ziemi Morawickiej	26-026 Morawica, ul. Kielecka 38	0000256081	657-27-11-248	Marcin Dziewięcki
9.	Stowarzyszenie Klub Sportowy „Moravia”	26-026 Morawica, ul. Kielecka 38	0000108468	657-24-80-174	Zygmunt Domagała
10.	Stowarzyszenie Ekorozwoju Lisowa i Zaborza	ul. Szkolna 8 Lisów, 26-026 Morawica	0000159109	657-25-22-257	Janusz Daszuta

11.	Stowarzyszenie „PADRE” Profilaktyka, Aktywne Działanie, Rozwój i Edukacja	26-060 Chęciny, ul. Franciszkańska 10	0000272653	959-17-71-649	Paweł Chmura
12.	Klub Sportowy „PIAST” Chęciny	26-060 Chęciny, Pl. 2 Czerwca 4	0000080205	959-13-83-166	Łukasz Ciepielowski
13.	Ochotnicza Straż Pożarna w Obicach	Obice ul. Wesola 18, 26-026 Morawica	0000045758	657-26-17-294	Stanisław Zawadzki
14.	Ochotnicza Straż Pożarna w Woli Morawickiej	Wola Morawicka, ul. Pode- młynie 3, 26-026 Morawica	0000031993	657-24-57-301	Stanisław Pietrzykowski
15.	Ochotnicza Straż Pożarna w Bilczy	Bilcza ul. Kielecka 1, 26-026 Morawica	0000011718	657-23-98-805	Waldemar Wójcik
16.	Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Chęciny”	26-060 Chęciny, ul. Długa 21	0000253034	959-17-49-213	Zofia Stokowiec
17.	Stowarzyszenie Wspierające Rozwój Kultury w Korzecku	Korzecko 82, 26-060 Chęciny	0000281674	959-17-79-556	Bogusława Nartowska
18.	Uczniowski Klub Sportowy „IKAR” w Polichnie	Polichno 52, 26-060 Chęciny	Pozycja nr 60 rejestr Stowarzyszeń prowadzonego przez Starostę Kieleckiego	959-16-44-520	Zenon Sypniewski
19.	Kopalnia Wapienia „Morawica” S.A.	Morawica B/N, 26-026 Morawica	0000087397	657-24-09-259	Stanisław Skawiński
20.	Towarzystwo Ekorozwoju Radomic	Radomice 110 A 26-026 Morawica	0000014502	657-24-21-496	Bożena Moskwa
21.	Ochotnicza Straż Pożarna w Chęcinach	26-060 Chęciny, ul. Szkolna 18	00046306551	959-16-21-312	Jarosław Gruszczyński
22.	Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Morawickiej	26-026 Morawica, ul. Kielecka 38,	0000117460	657-24-07-290	Zofia Soboń

23.	Towarzystwo Przyjaciół Nidy	Nida 38, 26-026 Morawica	0000163277	657-25-24-500	Sławomir Jaszczyk
24.	Ochotnicza Straż Pożarna w Woli Murowanej	Wola Murowana 54, 26-052 Sitkówka-Nowiny	0000028747	959-16-33-479	Władysław Zapała
25.	Agroturystyczne Stowarzyszenie Gos-podarstw Gościnnych i Ekologicznych „CIS”	26-026 Morawica, ul. Kielecka 38	0000213536	657-27-32-977	Ludwik Wroński
26.	Uczniowski Klub Sportowy „PUCHACZ” Nowiny	26-052 Sitkówka-Nowiny, ul. Gimnazjalna 1,	Pozycja nr 20 rejestr Stowarzyszeń prowadzonego przez Starostę Kieleckiego	959-15-90-149	Arkadiusz Jędras
27.	PHUP EURO GAZ SP.J.	26-060 Chęciny, Zgórsko 31 A	0000061308	959-11-51-332	Jacek Łój

Tabela 2. Osoby fizyczne wchodzące w skład LGD

L.p.	Imię i nazwisko	Nazwa przedsiębiorcy (w przypadku firm)	Adres zamieszkania lub siedziba firmy	PESEL lub NIP/Regon (w przypadku firm)
1.	Janusz Wojtyś		Brzeziny ul. Chęcińska 331 26-026 Morawica	PESEL: 50081305619
2.	Krystyna Janiec		Oś. Nowiny ul. Białe Zagłębie 15/8, 26-052 Sitkówka- Nowiny	PESEL: 51082004606
3.	Jacek Iwanowski	Piekarnia „BIAŁOGON” Jacek Iwanowski	25-811 Kielce, ul. Pańska 30A, Zakład: Morawica ul. Polna 6, 26-026 Morawica	NIP: 657-007-79-42 Regon: 290528727
4.	Stanisław Rabiej	Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe „RASPOL” Stanisław Rabiej	Brzeziny ul. Chęcińska 105, 26-026 Morawica	NIP: 657-000-64-22 Regon: 290355847

5.	Sławomir Woźniak	Wyrób i Sprzedaż Artykułów Mięsnych Sławomir Woźniak	Brzeziny ul Chęcińska 325, 26-026 Morawica	NIP: 959-054-78-61 Regon: 292468159
6.	Czesław Ślusarczyk	P.W. CZESTER Zakład Betoniarski Czesław Ślusarczyk	Bilcza ul. Zastawie 19, 26-026 Morawica	NIP:657-103-23-15 Regon: 290445183
7.	Ewa Fudali		Szewce 85, 26-052 Sitkówka-Nowiny	PESEL: 61111702807
8.	Wojciech Winiarski	Firma Handlowa „WIT” Wojciech Winiarski	26-026 Morawica, ul. Pińczowska 5	NIP: 657-105-47-94 Regon: 290633789
9.	Edward Przywała	Zakład Kamieniarski „Przywała” Edward Przywała, Łukasz Przywała	26-060 Chęciny, ul. Zelejowa 32	NIP: 959-161-51-51 Regon: 2928586676
10.	Ryszard Znojek	Zakład Produkcyjno-Handlowo- Usługowy ERKAZET Ryszard Znojek	26-060 Chęciny, ul. Kielecka 27	NIP: 959-044-63-50 Regon: 290372722
11.	Zygmunt Zawierucha	Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „DAM&MAM HURT-DETAL Wiesława Zawierucha	26-026 Morawica, ul. Kielecka 3	NIP: 6570616468 Regon: 290113245
12.	Jacek Kania	Trade&Promotion Jacek Kania	26-052 Sitkówka-Nowiny, ul. Parkowa 52	NIP: 959-07-80-497 Regon: 292394745
13.	Andrzej Kusak	Kamieniarstwo Budowlane i Nagrobkowe Andrzej Kusak	26-026 Morawica, ul. Wolności 15 c	NIP: 657-174-21-75 Regon: 29024562
14.	Rafał Wilk	„WOLF” Usługi Finansowe Rafał Wilk	26-060 Chęciny, ul. Zatropie 3	NIP: 959-112-21-64 Regon: 291101126
15.	Renata Pośłowska		Kowala 51, 26-052 Nowiny	PESEL: 66041101984
16.	Magdalena Gołdzińska	Instytut Innowacji i Biznesu Magdalena Gołdzińska	25-008 Kielce, ul. Staszica 1	NIP: 959-134-40-83 Regon: 260085450

1.3.3 Zasady i sposób rozszerzania składu LGD

Sposób rozszerzenia, zmiany składu lokalnej grupy działania określają przepisy § 9 i 10 oraz 12 i 13 Statutu Stowarzyszenia. Zgodnie z nimi partnerem mogą zostać osoby fizyczne i prawne oraz jednostki samorządu terytorialnego. Przystąpienie do partnerstwa następuje na drodze uchwały Zarządu Stowarzyszenia i w przypadku osób fizycznych po złożeniu deklaracji o przystąpieniu do LGD, a w przypadku osób prawnych dodatkowo wymagane jest przedstawienie uchwały organu stanowiącego.

LGD zgodnie ze swoim Statutem zakłada możliwość rozszerzania i zawężania granic oddziaływania terytorialnego stowarzyszenia poprzez przyjmowanie nowych gmin jako członków lub poprzez rezygnację z członkostwa już działających w stowarzyszeniu gmin. Dodatkowo, w przypadku poszerzenia granic LGD wymaga się od samorządów lokalnych złożenia oświadczenia o nie przynależności do innej LGD. LGD będzie prowadzić stałą kampanię informacyjną wśród sektora społecznego, a przede wszystkim gospodarczego dotyczącą celów działania oraz metod ich realizacji a także wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju. Kampania ta powinna przyczynić się do pozyskiwania nowych członków LGD spośród tych sektorów.

1.4. Struktura ciała decyzyjnego

Ciałem decyzyjnym Lokalnej Grupy Działania jest Rada Stowarzyszenia. Członek Rady Stowarzyszenia nie może być zatrudniony w biurze LGD. Statutowo do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór projektów, które mają być realizowane w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju. Rada składa się w co najmniej 50 % z podmiotów o których mowa w art. 6 ust. 1 lit b i c rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – czyli partnerów gospodarczych i społecznych oraz innych odpowiednich podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, organizacje pozarządowe, w tym organizacje zajmujące się zagadnieniami z zakresu środowiska naturalnego, oraz podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie równości mężczyzn i kobiet. Rada (podobnie jak pozostałe organy LGD) jest organem kadencyjnym. Kadencja trwa 4 lata. Liczba członków rady wynosi 15 osób. W przypadku zmniejszenia się składu Rady w czasie trwania kadencji, Zarząd zwołuje Walne Zebranie Członków w celu uzupełnienia ich składu. Rada wybiera spośród swoich członków Przewodniczącego i Wiceprzewodniczącego Rady. Pierwsze posiedzenia Rady Stowarzyszenia zwoływane jest przez Prezesa Zarządu, a kolejne przez Przewodniczącego Rady, który kieruje pracami organu decyzyjnego. W Posiedzeniu Rady Stowarzyszenia biorą udział:

- a) z głosem stanowiącym Członkowie Rady Stowarzyszenia,
- b) z głosem doradczym: Prezes Zarządu, eksperci zewnętrzni powołani przez Zarząd oraz inne osoby wskazane przez Zarząd, w tym pracownicy LGD.

Decyzje Rady Stowarzyszenia podejmowane są na drodze uchwał przyjmowanych zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy uprawnionych do głosowania. Do kompetencji Rady Stowarzyszenia należy:

- a) uchwalenie Regulaminu Pracy Rady Stowarzyszenia oraz procedur określających sposób naboru wniosków od projektodawców;

b) wybór do realizacji operacji, o których mowa w art. 62 ust. 4 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

Zgodnie z Statutem oraz Regulaminem Pracy Rady członkowie Rady Stowarzyszenia są wykluczeni z głosowania, w których nie będą bezstronni ze względu na pokrewieństwo, podległość służbową z osobami prawnymi bądź fizycznymi występującymi o dofinansowanie swoich operacji.

Rada została wybrana na Walnym Zebraniu Członków Stowarzyszenia LGD w dniu 17.06.2008 roku. W skład Rady weszło:

- 6 przedstawicieli sektora publicznego (40% składu Rady),
- 5 przedstawicieli sektora społecznego (33,33 % składu Rady),
- 4 przedstawicieli sektora gospodarczego (26,67% składu Rady).

1.5. Zasady i procedury funkcjonowania LGD

1.5.1. Rozdział funkcji pomiędzy poszczególne organy LGD

Organami Stowarzyszenia są:

- a) Walne Zebranie, które jest najwyższą władzą w LGD,
- b) Rada Stowarzyszenia,
- c) Zarząd Stowarzyszenia,
- d) Komisja Rewizyjna stanowiąca organ kontroli w Stowarzyszeniu.

Statut LGD zapewnia rozdział funkcji pomiędzy poszczególne jej organy. Osoby powoływane do władz Stowarzyszenia mogą być członkiem wyłącznie jednego z organów władz wybieralnych LGD. Dodatkowo, członkowie Komisji Rewizyjnej nie mogą być równocześnie członkami organu zarządzającego ani pozostawać z nimi w związku małżeńskim, ani też w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości służbowej. Zapisy statutu wyraźnie rozdzielają kompetencje między poszczególnymi organami władz statutowych Stowarzyszenia i tym samym gwarantują rozdzielenie funkcji decyzyjnej od zarządczej.

1.5.2. Regulamin funkcjonowania LGD

Regulamin funkcjonowania LGD składa się z następujących, uchwalanych odrębnie dokumentów:

- a) Statut LGD „Perły Czarnej Nidy” przyjęty Uchwałą uchwałą nr 2 zebrania założycielskiego stowarzyszenia o nazwie Lokalna Grupa Działania „Perły Czarnej Nidy”, z dnia 17 czerwca 2008r. Statut Stowarzyszenia stanowi załącznik nr 1 do niniejszej Strategii;
- b) Regulamin Pracy Zarządu, przyjęty Uchwałą Zarządu LGD „Perły Czarnej Nidy” nr 1/2009 z dnia 14 stycznia 2009r. Regulamin Pracy zarządu stanowi załącznik nr 2 do niniejszej Strategii;
- c) Regulamin Zatrudniania Pracowników, przyjęty Uchwałą Zarządu LGD „Perły Czarnej Nidy” nr 2/2009 z dnia 14 stycznia 2009r. Regulamin Zatrudniania Pracowników stanowi załącznik nr 3 do niniejszej Strategii;
- d) Procedura postępowania w sytuacji wystąpienia trudności w zatrudnieniu pracowników o określonych wymaganiach, przyjęta Uchwałą Zarządu LGD

- „Perły Czarnej Nidy” nr 3/2009 z dnia 14 stycznia 2009r. Procedura stanowi załącznik nr 4 do niniejszej Strategii;
- e) Opis stanowisk pracy przyjęty Uchwałą Zarządu LGD „Perły Czarnej Nidy” nr 4/2009 z dnia 14 stycznia 2009 r.;
  - f) Regulamin Pracy Rady Stowarzyszenia, przyjęty Uchwałą Rady LGD „Perły Czarnej Nidy” nr 1/2009 z dnia 14 stycznia 2009r. Regulamin stanowi załącznik nr 5 do niniejszej Strategii;
  - g) Procedura wyboru operacji przez LGD, przyjęta Uchwałą Rady LGD „Perły Czarnej Nidy” nr 2/2009 z dnia 14 stycznia 2009r. Procedura stanowi załącznik nr 6 do niniejszej Strategii;
  - h) Procedura oceny zgodności operacji z LSR i oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru, przyjęta Uchwałą Rady LGD „Perły Czarnej Nidy” nr 3/2009 z dnia 14 stycznia 2009r. Procedura stanowi załącznik nr 7 do niniejszej Strategii;
  - i) Procedura odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji, przyjęta Uchwałą Rady LGD „Perły Czarnej Nidy” nr 4/2009 z dnia 14 stycznia 2009r. Procedura stanowi załącznik nr 8 do niniejszej Strategii.

Celem uchwalenia i stosowania wszystkich ww. dokumentów składających się na Regulamin funkcjonowania LGD jest zapewnienie przejrzystości i jawności podejmowanych decyzji. Przejrzystość podejmowania decyzji została zagwarantowana przez jasny i czytelny podział kompetencji i obowiązków pomiędzy poszczególne organy. Demokratyczność zapewnia Statut Stowarzyszenia oraz Regulamin Pracy Rady. Zgodnie z tymi dokumentami decyzje w sprawie wyboru operacji zapadają zwykłą większością głosów i każdy z członków Rady Stowarzyszenia ma tylko jeden głos. Jawność podejmowania decyzji gwarantują zapisy ww. dokumentów, zgodnie z którymi w posiedzeniach Rady Stowarzyszenia mogą wziąć udział z głosem doradczym osoby wyznaczone przez Prezesa Zarządu, eksperci zewnętrzni, którzy biorą udział w dyskusji na równych prawach z Członkami Rady Stowarzyszenia, oraz osoby trzecie – obserwatorzy. Ponadto zgodnie Regulaminem Pracy Rady jak i Regulaminem Pracy Zarządu z ich posiedzeń sporządzany jest protokół. Zapisy Statutu gwarantują bezstronność podejmowania decyzji. Na jego podstawie osoby, które nie są bezstronne zostają wykluczone z głosowania. Szczegółowo procedura postępowania w celu sprawdzenia bezstronności członków Rady oraz wyciągnięcia konsekwencji wobec osób, które dopuszczą się poświadczenia nieprawdy została opisana w Regulaminie Pracy Rady oraz w Procedurze oceny zgodności operacji z LSR i oceny operacji wg. lokalnych kryteriów wyboru. Zgodnie z nim każdy z członków Rady, przed przystąpieniem do oceny, składa oświadczenie o bezstronności, w którym wymienione są wnioski wobec których pozostaje bezstronny. W przypadku złożenia fałszywego oświadczenia Przewodniczący Rady został zobowiązany:

- a) powiadomić prokuraturę o próbie wyłudzenia wsparcia,
- b) wystąpić do Zarządu o zwołanie Nadzwyczajnego Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia w celu odwołania członka Rady Stowarzyszenia, który nie zastosował się do przepisów o zachowaniu bezstronności.

Treść Regulaminu Rady Stowarzyszenia została przedstawiona w *Załączniku nr 5*, a treść Procedury oceny zgodności operacji z LSR i oceny operacji wg lokalnych

kryteriów wyboru w *Załączniku nr 7*. Zgodnie ze statutem zmiana ww. dokumentów może nastąpić na drodze Uchwały Rady Stowarzyszenia. .

1.5.3. Procedura rekrutacji pracowników

Celem stosowania Procedury Rekrutacji, przyjętej Uchwałą Zarządu LGD „Perły Czarnej Nidy” nr 2/2009 z dnia 14 stycznia 2009r, jest zagwarantowanie sprawnego przebiegu procesu rekrutacji na wolne stanowisko, z zachowaniem zasad jawności i przejrzystości podejmowania decyzji, w wyniku którego zostanie wyłoniony kandydat spełniający wymagania stawiane dla danego stanowiska pracy, którego doświadczenie, kwalifikacje i umiejętności pozwolą wypełniać powierzone obowiązki i zadania. Procedura rekrutacji pracowników została przedstawiona w *Załączniku nr 3* i zgodnie ze statutem jej zmiana może nastąpić na drodze Uchwały Zarządu Stowarzyszenia.

1.5.4. Procedura postępowania w sytuacji wystąpienia trudności w zatrudnieniu pracowników o określonych wymaganiach.

Procedura postępowania w sytuacji wystąpienia trudności w zatrudnieniu pracowników o określonych wymaganiach, przyjęta Uchwałą Zarządu LGD „Perły Czarnej Nidy” nr 3/2009 z dnia 14 stycznia 2009r. określa tryb oraz zasady postępowania w przypadku wystąpienia trudności w trakcie prowadzonego procesu rekrutacji. Jej głównym założeniem jest:

- określenie, a następnie wyeliminowanie przyczyn trudności w zatrudnianiu pracowników o określonych wymaganiach,
- warunkowe dopuszczenie zatrudnienia o niższych kwalifikacjach na okres próbny, w celu sprawdzenia stopnia przydatności kandydata do pracy,
- wsparcie pomocą Mentora nowoprzyjętego pracownika o niższych kwalifikacjach, tak aby zmniejszyć ryzyko popełnienia przez niego błędów paraliżujących funkcjonowanie partnerstwa.

Procedura postępowania w sytuacji wystąpienia trudności w zatrudnieniu pracowników została przedstawiona w *Załączniku nr 4* i zgodnie ze statutem jej zmiana może nastąpić na drodze Uchwały Zarządu Stowarzyszenia.

1.5.5. Opisy stanowisk

Organem nadzorującym prace Biura jest Zarząd LGD. Trzech członków zarządu zatrudnionych na umowę zlecenie ma określony zakres obowiązków zawarty w tabelach nr 3,4, i 5. W biurze LGD na podstawie umowy o pracę zatrudnionych jest trzech pracowników na następujących stanowiskach:

- Kierownik biura – koordynator projektów – 1 osoba (1 etat)
- Doradca regionalny - pracownik administracyjno-biurowy – 2 osoby (2 etaty)

Obsługą finansową zajmie się zewnętrzne biuro rachunkowe.

Wymagania konieczne na danym stanowisku określają tabele zamieszczone poniżej.

Tabela 3 Zakres obowiązków członków Zarządu

Funkcja	Zakres Obowiązków
Prezes LGD	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nadzór nad prawidłowym i terminowym wdrażaniem działania 4.1 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju; 2. Nadzór nad działalnością biura i pracownikami LGD; 3. Nadzór nad prawidłowym wdrażaniem działania 4.2 Wdrażanie projektów współpracy; 4. Stała współpraca z Świętokrzyskim Biurem Rozwoju Regionalnego w sprawach dotyczących wdrażania LSR;
Wiceprezes LGD	<ol style="list-style-type: none"> 1. Odpowiedzialność za sprawy finansowo – księgowe; 2. Współpraca z biurem rachunkowym i bankami; 3. Przygotowywanie sprawozdań na walne zebrania; 4. Monitoring stopnia realizacji i aktualizacja Lokalnej Strategii Rozwoju.
Wiceprezes LGD	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nadzór nad prawidłowym i terminowym wdrażaniem działania 4.1 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju; 2. Nadzór nad prawidłowym wdrażaniem działania 4.2 Wdrażanie projektów współpracy; 3. Nadzór nad działalnością biura i pracownikami LGD; 4. Stała współpraca z Świętokrzyskim Biurem Rozwoju Regionalnego w sprawach dotyczących wdrażania LSR;

Tabela 4 Opis stanowiska pracy – Doradca regionalny-pracownik administracyjno-biurowy.

I. CHARAKTERYSTYKA STANOWISKA		
Nazwa stanowiska	Doradca regionalny – pracownik administracyjno-biurowy	
Cel stanowiska	Opracowywanie i rozliczanie projektów realizowanych przez Stowarzyszenie, prowadzenie spraw administracyjno-biurowych, promocja działalności Stowarzyszenia	
Podległość służbowa	Kierownik biura, Zarząd Stowarzyszenia	
Kontakty	Wewnętrzne	Zewnętrzne
	Władze statutowe Stowarzyszenia, Kierownik biura.	Instytucje grantodawcze i nadzorujące, beneficjenci realizowanych projektów, kontrahenci i zleceniodawcy.
Odpowiedzialność	<ul style="list-style-type: none"> • sprawną realizację powierzonych projektów, • pozyskiwanie środków finansowych na realizację przygotowywanych projektów, • prawidłowe rozliczenie powierzonych projektów. 	
Zakres obowiązków	<ul style="list-style-type: none"> • opracowywanie wniosków grantowych; • wykonywanie uchwał Walnego Zebrania Członków, Zebrania Rady i Zarządu Stowarzyszenia, 	

- realizacja zadań określonych przez Zarząd, w szczególności pełnienie funkcji doradcy regionalnego dla projektów realizowanych w ramach PROPW na lata 2007-2013;
- prowadzenie bieżących spraw Stowarzyszenia;
- gromadzenie i udostępnianie informacji z zakresu działalności Stowarzyszenia;
- wydawanie wewnętrznych materiałów informacyjnych i problemowych;
- opracowywanie projektów zmian w statucie i regulaminach organizacyjnych;
- obsługa Zarządu i Rady;
- sporządzanie syntetycznych protokołów z zebrań Zarządu;
- opracowywanie planów pracy;
- prowadzenie korespondencji;
- udział w różnego rodzaju naradach, sympozjach, szkoleniach, uroczystościach związanych z działalnością Stowarzyszenia;
- utrzymywanie stałego kontaktu z członkami Stowarzyszenia;
- prowadzenie dokumentacji Stowarzyszenia;
- pomoc w przygotowaniu wniosków o dofinansowanie w ramach programu LEADER;
- weryfikacja wniosków w ramach programu LEADER;
- prowadzenie ewidencji uchwał Zarządu i Rady, zbieranie informacji o dostępnych środkach pomocowych, przygotowanie dokumentacji członkom Rady;
- przygotowywanie sprawozdań merytorycznych i finansowych z powierzonych projektów,
- przygotowywanie miesięcznych sprawozdań dla Zarządu z zrealizowanych powierzonych zadań.

II WYMAGANE KWALIFIKACJE I UMIEJETNOŚCI

Wykształcenie	Wyższe, preferowane o specjalności: zarządzanie i marketing, ekonomia.	
Wiedza	Elementy niezbędne	Elementy pożądane

	<ul style="list-style-type: none"> znajomość odpowiednich przepisów prawa (np.: ustawy o fundacjach, stowarzyszeniach, pożytku publicznym i wolontariacie), znajomość metod i technik zarządzania projektami. 	
Doświadczenie	Elementy niezbędne	Elementy pożądane
	Rok pracy na podobnym stanowisku	możliwość wykazania się pozyskanymi środkami finansowymi na realizowane projekty, inwestycje, co najmniej rok doświadczenia w działalności społecznej, wolontarystycznej.
Motywacja	Elementy niezbędne	Elementy pożądane
	<ul style="list-style-type: none"> wewnętrzna; gotowość do ponoszenia odpowiedzialności zapowietrzane projekty i zadania, nastawienie prospołeczne. 	<ul style="list-style-type: none"> ukierunkowanie na sukces oraz realizację powierzonych zadań.
Osobowość	Elementy niezbędne	Elementy pożądane
	<ul style="list-style-type: none"> rozwinięte kompetencje interpersonalne, odporność na stres, asertywność, kreatywność, otwartość na zmiany, wytrwałość i odpowiedzialność, inteligencja emocjonalna. 	sumienność - terminowość
Umiejętności	Elementy niezbędne	Elementy pożądane

	<p>podejmowania kluczowych decyzji dla projektu i rozwiązywania problemów, rozwiązywania konfliktów, działania pod wpływem stresu i pod presją czasu dobra znajomość obsługi komputera w szczególności pakietu Office</p>	<p>strategicznego myślenia i działania, zdolność analizowania sytuacji, dostrzegania relacji, porównywania danych i wyciągania wniosków, współpracy w zespole, negocjacyjne, wpływania na innych, efektywnego organizowania pracy własnej, dobra znajomość języka jednego z krajów UE,</p>
--	--	--

Tabela 5 Charakterystyka stanowiska – Kierownik biura – koordynator projektów

I. CHARAKTERYSTYKA STANOWISKA		
Nazwa stanowiska	Kierownik biura - koordynator projektów	
Cel stanowiska	Zarządzanie biurem, prowadzenie działań prawno-organizacyjnych w procesie funkcjonowania stowarzyszenia, Zarządzanie projektami realizowanymi przez Stowarzyszenie, stała współpraca z Zarządem, Członkami Stowarzyszenia, Radą Programową, Komisją Rewizyjną Stowarzyszenia.	
Podległość służbowa	Zarząd Stowarzyszenia	
Kontakty	Wewnętrzne	Zewnętrzne
	Członkowie Stowarzyszenia, Zarząd Stowarzyszenia, Rada Programowa, Komisja Rewizyjna, pracownicy Stowarzyszenia.	kontrahenci, zleceniodawcy, instytucje grantodawcze i nadzorujące
Odpowiedzialność	<ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie sprawnego wykonywania zadań powierzonych lokalnej grupie działania w PROW 2007-2013 związanych z wyborem operacji do sfinansowania w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju, • wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju, • przygotowywanie propozycji zmian w zapisach LSR, • pozyskiwania środków finansowych na realizację celów statutowych, • stałe i dobre relacje z instytucjami kooperującymi, reprezentowanie interesów podmiotu III sektora na zewnątrz, • prawidłowość rozliczeń finansowych, • powierzone mienie, 	

Zakres obowiązków	<ul style="list-style-type: none"> • organizacja pracy podległych pracowników, ustalanie dla nich zakresów czynności, odpowiedzialności i uprawnień, • Wykonywanie uchwał Walnego Zebrania Członków i Zarządu Stowarzyszenia; • Prowadzenie działalności w zakresie i na podstawie pełnomocnictwa udzielonego przez Zarząd; • Przygotowanie i prezentowanie na posiedzeniu Zarządu sprawozdania z działalności Biura; • Koordynowanie wszystkich spraw związanych z działalnością biura LGD „Perły Czarnej Nidy”; • Opracowywanie wniosków grantowych; • Zarządzanie powierzonymi projektami realizowanymi przez Stowarzyszenie; • Koordynowanie działalności doradczej, szkoleniowej i promocyjnej; • Uczestniczenie w posiedzeniach organów LGD „Perły Czarnej Nidy”; • Opracowanie projektów planów finansowych LGD „Perły Czarnej Nidy”, a następnie ich wykonanie; • Reprezentowanie interesu LGD „Perły Czarnej Nidy” w kontaktach z osobami i podmiotami zewnętrznymi; • Udział w spotkaniach, konferencjach, szkoleniach itp. istotnych z punktu widzenia LGD „Perły Czarnej Nidy”; • Dbłość o wygląd i aktualizację strony internetowej; • Przygotowywanie umów z wykonawcami i przedkładanie ich do podpisania Zarządowi; • zapewnienie prawidłowych warunków pracy, BHP i przeciwpożarowych, • zabezpieczenie mienia podmiotu, ochrony przetwarzanych danych osobowych, dokumentacji i pieczęci, • wykonywanie innych obowiązków wynikających z przepisów prawa (w tym ze statutu danego podmiotu); • Realizacja innych zadań powierzonych przez Zarząd. 	
II WYMAGANE KWALIFIKACJE I UMIEJĘTNOŚCI		
Wykształcenie	wyższe (preferowane ekonomiczne)	
Wiedza	Elementy niezbędne	Elementy pożądane

	<ul style="list-style-type: none"> znajomość zasad funkcjonowania i prowadzenia fundacji oraz działalności gospodarczej w ramach podmiotów III sektora, znajomość PROW 2007-2013 znajomość odpowiednich przepisów prawa (np.: ustawy o fundacjach, stowarzyszeniach, pożytku publicznym i wolontariacie, rozporządzeń właściwego ministra ds. rolnictwa dotyczących Osi IV PROW 2007-2013). 	<ul style="list-style-type: none"> wiedza ogólna z zakresu: zarządzania przedsiębiorstwem, projektami, finansów oraz ekonomii
Doświadczenie	<p>Elementy niezbędne</p> <ul style="list-style-type: none"> rok pracy na stanowisku kierowniczym lub specjalisty 3 lata zarządzania projektami w tym w szczególności tzw. miękkimi, finansowanymi z funduszy europejskich, w realizowaniu projektów dotyczących rozwoju obszarów wiejskich. 	<p>Elementy pożądane</p> <p>mile widziany udział w przedsięwzięciach o charakterze zbliżonym do podejścia Leader.</p>
Motywacja	<p>Elementy niezbędne</p> <ul style="list-style-type: none"> wewnętrzna gotowość do ponoszenia odpowiedzialności za wyniki pracy podległego zespołu; nastawienie prospołeczne. 	<p>Elementy pożądane</p> <ul style="list-style-type: none"> ukierunkowanie do współpracy z ludźmi oraz na realizację zadań i misji Stowarzyszenia, nastawienie na ludzi oraz na realizację zadań.
Osobowość	Elementy niezbędne	Elementy pożądane

	<ul style="list-style-type: none"> ● rozwinięte kompetencje interpersonalne, ● odporność na stres, ● asertywność, ● kreatywność, ● otwartość na zmiany, ● wytrwałość i odpowiedzialność, ● inteligencja emocjonalna. 	sumienność - terminowość
Umiejętności	Kierownicze	Specjalistyczne
	<p>przywódcze, podejmowania decyzji kierowniczych i rozwiązywania problemów, rozwiązywania konfliktów i podziału zadań, zarządzania w sytuacji zmian i kryzysów, działania pod wpływem stresu i pod presją.</p>	<p>strategicznego myślenia i działania, zdolność analizowania sytuacji, dostrzegania relacji, porównywania danych i wyciągania wniosków, współpracy w zespole, negocjacyjne, wpływania na innych, efektywnego organizowania pracy własnej, dobra znajomość języka jednego z krajów UE, bardzo dobra znajomość obsługi komputera.</p>

Nabór pracowników będzie prowadzony na podstawie powszechnie dostępnych ogłoszeń zamieszczanych w środkach masowego przekazu i na stronach internetowych LGD.

1.5.6. Zasady funkcjonowania biura, warunki techniczne i lokalowe

Stowarzyszenie LGD „Perły Czarnej Nidy” korzysta z lokalu użyzonego przez Urząd Gminy w Morawicy. Lokal składa się z dwóch pomieszczeń biurowych o łącznej powierzchni 56 m². Użyczający zobowiązał się do udostępnienia energii elektrycznej, linii telefonicznej, ogrzewania bez obciążania użyczającego czynszem dzierżawnym. Stowarzyszenie korzysta obecnie z wyposażenia użyzonego przez Fundację Ziemi Morawickiej (jeden z członków założycieli LGD), na które składają się: 2 komputery stacjonarne wraz z oprogramowaniem, 1 drukarka kolorowa laserowa, 1 drukarka laserowa czarno – biała, skaner, niszczarka do dokumentów, aparat telefoniczny bezprzewodowy, szafy i meble biurowe. Na wyposażeniu LGD znajduje się jeden notebook wraz z oprogramowaniem, a także dwie szafy na dokumentację zamykane na klucz - jedno i dwudrzwiowa oraz dwa biurka i krzesło komputerowe. Obecnie LGD korzysta z urządzenia ksero i faksu będących własnością Urzędu Gminy w Morawicy. W celu zapewnienia niezależności działania planowany jest zakup urządzenia wielofunkcyjnego i aparatu fotograficznego niezbędnych do zapewnienia prawidłowego działania biura LGD. W razie konieczności (awaria urządzeń,

komputerów) zakupione zostaną również urządzenia niezbędne do zapewnienia sprawnej pracy biura LGD. Godziny pracy biura LGD pokrywają się z godzinami pracy Urzędu Gminy w Morawicy tj. od poniedziałku do piątku od godziny 7.30 do 15.30. Dokumenty są archiwizowane w siedzibie biura w mniejszym z posiadanych pokoi, natomiast dokumenty księgowe w biurze rachunkowym obsługującym stowarzyszenie.

1.6. Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład ciała decyzyjnego – Rady LGD.

Tabela 6 Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego

L. p	Imię i nazwisko członka Rady	Wiedza i doświadczenie	Dokumenty potwierdzające wiedzę i doświadczenie
1	Jaworski Robert	1. Przygotowanie LGD do konkursu na wybór LGD do realizacji LSR ramach osi IV Leader; 2. Wdrażanie LSR	1. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium 2. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium
2	Przywała Edward	Wdrażanie LSR	Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium
3	Chmura Paweł	Wdrażanie LSR	Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium
4	Buda Izabela	Przygotowanie LGD do konkursu na wybór LGD do realizacji LSR ramach osi IV Leader	Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium
5	Zofia Stokowiec	Wdrażanie LSR	Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium
6	Barycki Stanisław	1. Przygotowanie LGD do konkursu na wybór LGD do realizacji LSR ramach osi IV Leader; 2. Wdrażanie LSR	1. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium 2. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium
7	Piękny Zbigniew	1. Przygotowanie LGD do konkursu na wybór LGD do realizacji LSR ramach osi IV Leader; 2. Wdrażanie LSR	1. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium 2. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium
8	Łój Jacek	Wdrażanie LSR	Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium
9	Fudali Ewa	Wdrażanie LSR	Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium
10	Gołdzińska Magdalena	1. Przygotowanie LGD do konkursu na wybór LGD do realizacji LSR ramach osi IV Leader; 2. Wdrażanie LSR	1. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium 2. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium

Lokalna Strategia Rozwoju
Lokalnej Grupy Działania „Perły Czarnej Nidy”

11	Buras Marian	1. Przygotowanie LGD do konkursu na wybór LGD do realizacji LSR ramach osi IV Leader; 2. Wdrażanie LSR	1. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium 2. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium
12	Winiarski Wojciech	1. Przygotowanie LGD do konkursu na wybór LGD do realizacji LSR ramach osi IV Leader; 2. Wdrażanie LSR	1. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium 2. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium
13	Badowska Teresa	1. Przygotowanie LGD do konkursu na wybór LGD do realizacji LSR ramach osi IV Leader; 2. Wdrażanie LSR	1. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium 2. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium
14	Zofia Soboń	1. Przygotowanie LGD do konkursu na wybór LGD do realizacji LSR ramach osi IV Leader; 2. Wdrażanie LSR	1. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium 2. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium
15	Daszuta Janusz	1. Przygotowanie LGD do konkursu na wybór LGD do realizacji LSR ramach osi IV Leader; 2. Wdrażanie LSR	1. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium 2. Zaświadczenie uczestnictwa w seminarium

1.7. Doświadczenie LGD i członków LGD w realizacji operacji.

Tabela 7 Opis doświadczenia członków Stowarzyszenia

L.p.	Nazwisko i imię członka albo nazwa członka /partnera	Nazwa realizowanego projektu lub jego ogólny zakres	Czas realizacji projektu	Miejsce realizacji projektu	Koszty realizacji projektu	Źródło finansowania/program
1.	Gmina Morawica	Budowa świetlicy wiejskiej we wsi Dębska Wola	12.07.2007r. - 25.04.2008r.	Gmina Morawica	301424,00zł - wartość projektu	Odnowa wsi oraz zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego
2.	Gmina Morawica	Budowa placu rekreacyjno-sportowego we wsi Brzeziny	20.07.2005r. - 25.10.2006r.	Gmina Morawica	612.505,00zł - wartość projektu	Odnowa wsi oraz zachowanie i ochro-na dziedzictwa kulturowego
3.	Gmina Morawica	Wsparcie procesu rozwoju wsi w gminie Morawica	11.10.2005r. - 25.05.2006	Gmina Morawica	59.800,00 - wartość projektu	Pilotażowy Program Leader+ Schemat I
4.	Fundacja Ziemi Morawickiej	Wsparcie procesu rozwoju wsi w	16.03.2007r. - 13.06.2008r.	Gmina Morawica	750.000,00zł - wartość projektu	Pilotażowy Program Leader+ Schemat II

Lokalna Strategia Rozwoju
Lokalnej Grupy Działania „Perły Czarnej Nidy”

		gminie Morawica - etap II				
5.	Gmina Morawica	Budowa krytej pływalni przy Zespole Placówek Oświatowych w Morawicy	01.06.2006r. - 30.04.2008r.	Gmina Morawica	9.663.287,00zł - wartość projektu	ZPORR Priorytet III
6.	Gmina Morawica	Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami w m. Nida, Bilcza	2004r. - 2005r.	Gmina Morawica	2.266.700,00zł - wartość projektu	SAPARD Działanie 3
7.	LGD Partnerstwo Chęciny	Miasto i gmina Chęciny ośrodek turystyczno-wypoczynkowy w skali województwa i kraju	26.03.2007r. - 15.04.2008r.	Gmina Chęciny	750.000,00zł - wartość projektu	Pilotażowy Program Leader+ Schemat II
8.	Gmina Morawica	Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami w m. Radomice I i II	2004r. - 2005r.	Gmina Morawica	2.400.000,00zł - wartość projektu	SAPARD Działanie 3
9.	Gmina Sitkówka-Nowiny	Budowa kanalizacji sanitarnej dla m. Wola Murowana - Sołtysy, Gmina Sitkówka-Nowiny	27.05.2005r. - 03.10.2005r.	Gmina Sitkówka-Nowiny	209.063,48zł - wartość projektu	ZPORR Priorytet III
10.	Gmina Chęciny	Budowa dróg gminnych wraz z oświetleniem na osiedlu Północ w Chęcinach	28.04.2006r. - 27.12.2006r.	Gmina Chęciny	2.703.244,76zł - wartość projektu	ZPORR Priorytet III

2. Definicja obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności

2.1. Uwarunkowania przestrzenne (mapa), geograficzne, przyrodnicze, historyczne i kulturowe.

Stowarzyszenie jako Lokalna Grupa Działania obejmuje swym obszarem granice administracyjne następujących gmin wiejskich: Morawica, i Sitkówka-Nowiny oraz gminy miejsko – wiejskiej Chęciny.

2.1.1. Uwarunkowania przestrzenne

Wszystkie gminy wchodzące w skład LGD znajdują się w granicach administracyjnych Województwa Świętokrzyskiego. Przedmiotowy obszar zajmuje obszar 313 km², co stanowi 2,7% powierzchni województwa. Według stanu na 31.XII.2006 obszar objęty LSR zamieszkiwało 35194 mieszkańców, co daje średnią gęstość zaludnienia 112,44 osób na km²

LGD „Perły Czarnej Nidy” sąsiaduje z miastem Kielce oraz gminami: Daleszyce, Pierzchnica, Kije, Chmielnik, Sobków, Małogoszcz, Łopuszno i Piekoszów. Sąsiadujący obszar to gminy typowo rolnicze z niewielkim udziałem małych rodzinnych zakładów przemysłowych, tworzących produkty i świadczących usługi dla mieszkańców terenów wiejskich. Kielce jako miasto wojewódzkie stanowi największe centrum administracyjne w województwie oraz centrum przemysłu i usług. To także największy odbiorca towarów i usług z terenu działania LGD.

Rysunek 1- Położenie LGD w województwie świętokrzyskim

Rysunek 2 - Położenie LGD w powiecie kieleckim

2.1.2. Uwarunkowania geograficzne

LGD „Perły Czarnej Nidy” położona jest w centralnej części województwa Świętokrzyskiego. Swoim obszarem obejmuje północną niewielką część Niewieki Nidziańskiej. Położenie w sąsiedztwie miasta wojewódzkiego jest najważniejszym czynnikiem spójności społecznej i terytorialnej LGD. Większa część terenu LGD to Góry Świętokrzyskie (południowo-zachodni trzon paleozoiczny i obrzeżenie permsko-mezozoiczne).

2.1.3. Uwarunkowania przyrodnicze

Tereny objęte LSR są silnie zurbanizowane, lecz posiadają także czyste niezmiennione środowisko. Teren LGD jest z pokładów gipsowych i interesującej roślinności stepowej. Są to pozostałości puszczy, oraz duże dobrze zagospodarowane obszary leśne, z całym bogactwem świata roślin i zwierząt. Góry Świętokrzyskie znane są z złóż surowców skalnych, pięknych krajobrazów, bogactwa lasów i roślinności kserotermicznej.

Znaczna część obszaru LGD zajęta jest przez Chęcińsko – Kielecki Park Krajobrazowy i jego otulinę (ustanowiony rozporządzeniem nr 17/96 wojewody kieleckiego z dnia 02.12.1996r (Dz. Urz. Kiel. nr 52/202 z 02.12.1996r.). Powierzchnia Parku - 20,5 tys. ha, otuliny - 11,1 tys. ha. Położony jest w południowo-zachodniej części Gór Świętokrzyskich, pomiędzy rzekami Łośną i Bobrzą, obejmuje obszary charakteryzujące się występowaniem odkrytych grzbietów wzniesień i licznych dolin.). Park Krajobrazowy został utworzony na obszarze, który w przeszłości podlegał intensywnej eksploatacji surowców skalnych, co w znacznym stopniu przyczyniło się do odsłonięcia wyjątkowych walorów przyrody nieożywionej. Jest to jedyne miejsce w Europie gdzie na tak małej powierzchni występują skały wszystkich epok geologicznych. Znaleźć tu można skały pochodzące ze wszystkich epok geologicznych, jakie zaszły na ziemi w ciągu ostatnich 500 mln lat, poczynając od kambru (m.in. piaskowce budujące Pasma Zgórskie), a kończąc na czwartorzędzie (piaski i gliny zwałowe). Park nazywany jest w związku z tym „rajem” dla geologów. Znaczny procent powierzchni Parku stanowią lasy (37,7%) o korzystnej strukturze siedlisk –

prawie 50% zajmują żyzne i bardzo żyzne siedliska lasów i lasów mieszanych, a 28,4% ubogie siedliska borowe. Wśród typów siedliskowych lasu przeważa bór świeży, w drzewostanach gatunkiem dominującym jest sosna. Zbiorowiskami nieleśnymi są różnorodne zespoły łąkowe, zbiorowiska wodne i bagienne, torfowiska, ciepłolubne murawy kserotermiczne i zbiorowiska naskalne.

Na terenie Parku występuje kilkaset gatunków roślin naczyniowych (50% gat. występujących w Polsce), wśród których wyróżniają się gatunki górskie oraz rośliny o charakterze kserotermicznym, związane z ciepłym podłożem skał wapiennych. Wiele spośród tych gatunków to rośliny rzadkie i chronione.

W rzece Bobrzy i Morawce swoje siedliska mają bobry oraz wydry, natomiast w lasach wchodzących w skład Parku spotkać można zwierzęta łowne - jelenie, sarny, daniele, bażanty, kuropatwy, zające, a także dziki.

Na mocy przepisów prawnych powołane zostały i objęte ochroną także rezerwy przyrody ożywionej i nieożywionej. Znajduje się tutaj rezerwat przyrody Radomice (o powierzchni 22,89 ha) z kompleksem lasów cisowych i udziałem roślin charakterystycznych dla Gór Świętokrzyskich oraz podziemne źródła wód mineralnych, rezerwat leśny „Milechowy”, rezerwy przyrody nieożywionej „Góra Żakowa”, „Jaskinia Raj”, „Góra Miedzianka”, „Góra Rzepka”, „Góra Zelejowa”, „Wolica”. Istnieją także poza strefami wyznaczonymi przez obszary rezerwatów liczne pomniki przyrody nieożywionej, wśród których na wspomnienie zasługuje znajdujący się w miejscowości Kowala profil geologiczny w zboczu przekopu. Na terenie LGD projektowane są następujące formy ochrony przyrody: rezerwy przyrody – „Zgórskie Góry”, „Zawada”, „Góra Miejska”; pomnik przyrody – „Kamieniołom Szewce na Górze Okrąglica”; użytki ekologiczne – „Ołowianka”, „Berberysówka”; stanowisko dokumentacyjne – „Berberysówka-Kamieniołom Bolechowice”.

Wśród pomników przyrody ożywionej można wymienić dwa znajdujące się na terenie Gminy Morawica i są to lipa drobnolistna i dąb bezszypułkowy w miejscowości Nida. Nigdzie więcej w Polsce nie występują takie gatunki jak: jaskier iliryski, stulisz miotłowy, gęsiówka uszkowata, groszek panoński, szyplin jedwabisty, przewiercień cienki, przetacznik zwodny, sierpik różnolistny, dyptam jesionolistny. Pośród ssaków należy wymienić: Nocek Bechsteina, Koszatka, z ptaków: Cietrzew, Kobczyk, Kulon, Puszczyk uralski. Rzadko spotykanym owadem występującym na analizowanym terenie jest mrówka *Myrmica vandeli*.

Częściowo obszar LSR objęty jest ochroną o mniejszym reżimie niż Park Krajobrazowy i został tu ustanowiony Podkielecki Obszar Chronionego Krajobrazu (POChK) oraz Chmielnicko – Szydłowski Obszar Chronionego Krajobrazu (Ch SzOChK). Są to obszary o charakterze rolniczo – leśnym. W ich szacie roślinnej dominują bory sosnowe i mieszane oraz zbiorowiska nieleśne – torfowiska z udziałem rzadkich roślin, tj.: przygielka biała, sesleria błotna, turzyca Davalla, storczyki: kruszczyk błotny, szerokolistny.

Obecnie trwa proces ustalania położenia i granic obszarów Natura 2000. Na analizowanym terenie LGD chronione w ten sposób będą m.in. Dolina Rzeki Czarna Nida oraz tzw. Siedlisko Korytnicko-Sobkowskie. Planowany jest także obszar NATURA 2000 obejmujący Wzgórze Chęcińsko-Kieleckie.

2.1.3.1. Ukształtowanie powierzchni

Teren gmin tworzących LGD charakteryzuje się zróżnicowaniem krajobrazu, na który składa się szereg form takich jak: wzgórze, wzniesienia, obniżenia, doliny oraz formy pochodzenia antropogenicznego (wzrobiska poeksploatacyjne i hałdy). Zróżnicowanie rzeźby terenu silnie związane jest z budową geologiczną podłoża tektoniką oraz procesami akumulacyjno-denudacyjnymi zachodzącymi w czwartorzędzie. Położenie w dwóch różnych jednostkach strukturalnych (Góry Świętokrzyskie i Niecka Nidziańska) ma również swoje odbicie w urozmaiconej rzeźbie terenu, co korzystnie wpływa na rozwój turystyki. Dlatego też teren tych gmin jest corocznie odwiedzany przez turystów z terenu kraju i województwa. Teren ten charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą powierzchni, o unikatowym charakterze, co potwierdzone jest ustanowieniem na tym obszarze Chęcińskiego – Kieleckiego Parku Krajobrazowego.

Lokalna Grupa Działania „Perły Czarnej Nidy” sąsiaduje od wschodu z LGD „Białe Ługi”, od południa z LGD „Pondzie” od zachodu z LGD „Ziemia Jędrzejowska – GRYP”, od północy z LGD „Dorzecze Bobrzy”, a także na kilku kilometrowym odcinku z LGD „Nad Czarną i Pilicą”.

2.1.3.2. Warunki klimatyczne

Według podziału klimatycznego Polski obszar LGD „Perły Czarnej Nidy” leży w zachodniej części Małopolskiego Regionu Klimatycznego. Klimat omawianego obszaru wykazuje szereg cech zbliżających go do klimatów podgórskich. Charakteryzuje się lokalnymi, niezbyt dużymi odrębnościami. Mimo niedużego wzniesienia obszaru nad poziom morza warunki klimatyczne są nieznacznie surowsze od sąsiednich terenów.

Średnia roczna temperatura powietrza wynosi + 7,5° C. Najcieplejszymi i najpogodniejszymi miesiącami są tu: lipiec, sierpień i wrzesień; większe zachmurzenia przypadają na czerwiec i lipiec. Średnia temperatura lipca - najcieplejszego miesiąca, wynosi 18°C. W lipcu występuje też maksymalna w ciągu roku miesięczna suma opadów – 252 mm.

Do miesięcy najbardziej pochmurnych w regionie zalicza się listopad, grudzień i styczeń. Najzimniejszymi zaś są grudzień, styczeń i luty. Średnia temperatura stycznia wynosi - 3,5°C, natomiast średnia roczna wynosi 7,5°C. Okres lata (gdy średnie temperatury wynoszą powyżej 15°C) zaczyna się 5 czerwca i trwa do 30 sierpnia, a zatem 87 dni. Zima zaś ze średnią powyżej 0°C, zaczyna się 8 grudnia i trwa do 13 marca w sumie 96 dni. Okres zalegania pokrywy śnieżnej wynosi od 80 do 100 dni i cechuje go duże zróżnicowanie w poszczególnych latach. Jest to uzależnione od zalesienia, kierunku nachylenia zboczy itp. To również decyduje o grubości pokrywy śnieżnej i rodzaju śniegu.

Opady i ich ilość są nieco większe niż na innych obszarach Polski centralnej. Roczna ich suma jest zróżnicowana i waha się od 600 do 670 mm. Dni pogodne notowane są 35 razy w roku a pochmurne 184. Względna wilgotność powietrza wynosi 80%. Na omawianym obszarze przeważają wiatry zachodnie oraz południowe i południowo wschodnie.

Klimat regionu wyróżnia się cechami wyżynnymi. Jest on na ogół korzystny dla rolnictwa, upraw rolnych, ogrodnictwa. Powyższa charakterystyka warunków termicznych, wilgotnościowych, opadowych i wietrznych dotyczy całego opisywanego obszaru. Natomiast położenie fizyczno-geograficzne oraz zróżnicowane warunki fizjograficzne powodują pewne lokalne zróżnicowania klimatu. Na tej podstawie wyróżniono i scharakteryzowano jednostki topoklimatyczne:

- topoklimat zboczy ekspozycji południowej, południowo – zachodniej, południowo – wschodniej, zachodniej i wschodniej,
- topoklimat właściwy obszarom płaskim
- topoklimat zboczy o ekspozycji północnej,
- topoklimat dolin rzecznych oraz terenów o płytkim poziomie wód gruntowych,
- topoklimat właściwy obszarom zalesionym,
- topoklimat właściwy obszarom zabudowanym i przemysłowym.

2.1.3.3. Gleby

Rodzaje gleb występujących na obszarze gmin są bardzo zróżnicowane. Jest to wynikiem dużej różnorodności powierzchniowych utworów geologicznych, znacznego urozmaicenia rzeźby oraz stosunków wodnych. Wśród najczęściej występujących rodzajów gleb można wymienić:

- czarne ziemie – właściwe i zdegradowane,
- gleby o niewykształconym profilu – skaliste i szkieletowe, występujące na wysoczyznach i wzniesieniach,
- rędziny, wytworzone ze skał węglanowych różnych formacji geologicznych,
- gleby brunatne wytworzone z glin zwałowych, na podłożu piaszczystym lub wapiennym (gleby brunatne właściwe i wyrugowane oraz kwaśne),
- gleby bielicoziemne wytworzone z piasków, żwirów i glin zwałowych,
- mady piaszczyste i piaski rzeczne, w których przeważają trwałe użytki zielone,
- gleby torfowe (bagienne), murszowe (pobagienne) - dolinach cieków wodnych i w bezodpływowych obniżeniach terenu,

Zapylenie związkami wapnia i siarki zakłóca vegetację roślin obcopolnych (np. żyto) oraz powoduje degradację części nadziemnych większości upraw. Gleby tworzą głównie kompleksy żytnio-łubinowe, żytni słaby i pastewny słaby, nadające się do uprawy roślin o małych wymaganiach glebowych (ziemniaki, żyto, itp.). Tylko miejscami występują płatowo kompleksy: żytni dobry, pastewny mocny i pszenny wadliwy, stwarzające możliwości uprawy szerokiego asortymentu roślin polowych, w tym pszenicy i większości warzyw.

W obszarze LGD dominują gleby od III do VI klasy bonitacyjnej, przy czym ponad 80 procent stanowią gleby klasy V i VI, zwolnione od podatku. Z badań Stacji Chemiczno-Rolniczej w Kielcach wynika, że przeważają tu gleby o odczynie obojętnym i zasadowym (ponad 90%). Zasobność w podstawowe składniki mineralne jak: fosfor, potas i magnez jest w części terenu LSR wyższa niż średnia wojewódzka.

2.1.3.4. Bogactwa naturalne

Na terenie LGD występują następujące udokumentowane złoża kopalin: Zawada, Szewce - góra Okrąglica, Zagrody, Bolechowice, Berberysówka, Trzuskawica, Kowala,

Jaźwica, Kowala Mała, Radkowice Podwole Północ, Kowala, Sobków. Obecnie eksploatowane są złoża: Bolechowice, Kowala i Trzuskawica, Gliniany-Duranów, Leśnica-Małogoszcz, Kowala, Celiny i Bukowa, Sobków 84, Ostrówka i Ołowinka, Chęciny-Wolica, Jaźwica, Radkowice-Podwole, Morawica III, Wola Morawicka. Ze względu na ochronę krajobrazu, wód podziemnych, gleb i lasów, uciążliwością dla okolicznych mieszkańców złoża powinny być eksploatowane z ograniczeniami. Na tym obszarze przeważają kopaliny węglowe: dolomity, wapienie, margle, wapienie margliste i zlepieńce wapienne. Wszystkie złoża eksploatowane są odkrywkowo systemem stokowo-wgłębnym lub wgłębnym. Plan ochrony zasobów przyrody nieożywionej na terenie Chęcińsko-Kieleckiego Parku Krajobrazowego określa działania na rzecz ochrony i zagospodarowania złóż oraz uwarunkowania i zasady dopuszczalności eksploatacji kopalin na obszarze Parku.

2.1.3.5. Lesistość

Powierzchnia lasów i gruntów leśnych wynosi 89,98 km², co stanowi około 28% powierzchni gmin. Jest to wskaźnik nieznacznie niższy niż całego powiatu kieleckiego i województwa świętokrzyskiego. W związku z tym tereny te zostały objęte Wojewódzkim programem zwiększania lesistości na lata 2000 – 2020. W większości są to lasy administrowane i zarządzane przez Lasy Państwowe. Duże kompleksy leśne znajdują się na Paśmie Zgórskim, Bolechowickim i Zelejowskim. Na terenach leśnych nie należących do Skarbu Państwa występuje duże rozdrobienie kompleksów leśnych, które miejscami powoduje przerwanie ciągłości naturalnych ekosystemów leśnych. W drzewostanach gatunkiem dominującym jest sosna, z niewielkimi domieszkami drzew liściastych i ich enklawami.

2.1.3.6. Zasoby wodne

Główne ciekі wodne na terenie gminy to rzeki: Czarna i Biała Nida i ich dopływy: Morawka, Bobrza, Łośna (Wierna Rzeka), Hutka. Wody stojące stanowią niewielki odsetek ogólnej powierzchni terenu i tworzą je akweny wodne w Bolminie o pow. 14,2553 ha i Lipowicy o pow. 10,94 ha, małe zbiorniki o powierzchni 0,01 ha – 0,43 ha i pojemności 200 m³ – 4 090 m³ (Kawczyn, Obice, Zbrza, Brudzów Mały, Brzeziny, Chmielowice) oraz gospodarstwa rybne (Radomice, Dębska Wola) lub wyrobiska przemysłowe (Nida, Brzeziny, Trzuskawica) i Zbiornik Zgórsko (w wyrobisku poeksploatacyjnym), zbiorniki hodowlane (obecnie krajobrazowe) w sołectwie Szewce. Występowanie wód podziemnych oraz warunki hydrogeologiczne ściśle uzależnione są od budowy geologicznej, tektoniki oraz morfologii terenu. Wody gruntowne występują tu w dwóch odmiennych strefach. Jedna z nich związana jest z utworami czwartorzędowymi w obrębie den dolin. Jego warstwa wodonośna jest zróżnicowana w różnych porach roku a wody zanieczyszczone. Druga strefa wodonośna obejmuje wody podziemne występujące na obszarach wyżynnych o dość skomplikowanej budowie geologicznej. Występują tu skały o różnej przepuszczalności i w związku z tym o zróżnicowanych warunkach wodnych. Występują tu następujące poziomy wodonośne:

- · płytkie wody pochodzenia opadowego,
- wgłębne wody czwartorzędowe,

- wglębne wody w utworach kredy,
- wglębne wody w utworach jury górnej,
- wody w utworach triasu,
- wody w utworach permu,
- wody w utworach dewonu środkowego i górnego mające największe znaczenie gospodarcze.

Występujące na tym obszarze warunki gruntowo – wodne pozwoliły objąć południową i południowo – zachodnią część LGD. Głównym Zbiornikiem Wód Podziemnych GZWP nr 416 – Małogoszcz. Zbiornik ten pozbawiony jest szczelnej izolacji, tak więc wymaga szczególnej ochrony. Wody podziemne gromadzą się też w spękanych wapieniach dewonu, szczególnie na terenie Gminy Chęciny oraz Sitkówka-Nowin i tworzą zbiornik wód podziemnych – GZWP nr. 418 Gałęzice – Bolechowice – Borków, który jest eksploatowany szeregiem studni wierconych.

2.1.3.7. Zanieczyszczenie środowiska

Zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. Najważniejszymi czynnikami powodującymi zanieczyszczenia powietrza są:

- przemysł
- spalanie paliwa stałego (węgiel, miął kokosowy, koks) oraz spalanie odpadów w piecach indywidualnych gospodarstw domowych,
- komunikacja

Tabela 8 Substancje zanieczyszczające powietrze i źródła ich pochodzenia

Zanieczyszczenia	Źródło emisji
Pył ogółem	spalanie paliw, unoszenie się pyłu w powietrzu, pojazdy
SO ₂ – dwutlenek siarki	spalanie paliw zawierających siarkę
NO – tlenek azotu	spalanie paliw
NO ₂ – dwutlenek azotu	spalanie paliw i procesy technologiczne
NO _x – suma tlenków azotu	sumaryczna emisja tlenków azotu(NO,NO ₂)
CO – tlenek węgla	produkt niepełnego spalania
O ₃ – ozon	powstaje naturalnie oraz z innych zanieczyszczeń (utleniaczy)
Amoniak, metan	transport, produkcja rolna, produkty spalania

Jednym z najpoważniejszych źródeł zanieczyszczeń jest przemysł. Największymi emitarami zanieczyszczeń są zlokalizowane w gminie Sitkówka-Nowiny Cementownia "Nowiny" Sp. z o.o. oraz Zakłady Przemysłu Wapienniczego "Trzuskawica". Danych o stężeniu pyłów i gazów w powietrzu na terenie gminy dostarczają punkty pomiarowe sieci monitoringu regionalnego w Chęcinach oraz utworzona w 1998 r. lokalna sieć monitoringu Cementowni "Nowiny" Sp. z o.o. i ZPW "Trzuskawica" S.A. W okresie zimowym wzrasta emisja pyłów i zanieczyszczeń spowodowanych spalaniem paliw stałych w kotłowniach i indywidualnych piecach centralnego ogrzewania.

Podwyższone stężenia zanieczyszczeń komunikacyjnych mogą występować w bezpośrednim otoczeniu głównych dróg w porach zwiększonego natężenia ruchu, przede wszystkim wzdłuż drogi ekspresowej nr 7, drogi krajowej nr 73. Wzrost zagrożenia wynikający ze wzrostu ruchu pojazdów jest redukowany poprzez stosowanie paliw ze zmniejszoną ilością trujących związków.

Ekosystemami silnie narażonymi na oddziaływanie człowieka są ekosystemy wodne. Do najpoważniejszych zagrożeń należy zaliczyć zanieczyszczenie wód powierzchniowych. Czynnikiem sprzyjającym są zrzuty ścieków oraz spływy powierzchniowe wód wzbogaconych w fosfor i azot pochodzących z nawozów mineralnych. Faunie wód powierzchniowych płynących zagrażają regulacje cieków, melioracje pól, skażenia i zanieczyszczenia wód, kłusownictwo, zapory i przegrody bez funkcjonujących przepławek. Głównym zagrożeniem dla jakości wód, zwłaszcza powierzchniowych są ścieki komunalne nieoczyszczone lub oczyszczone w stopniu niewystarczającym, zanieczyszczenia obszarowe w tym zanieczyszczenia z obszarów rolnych i turystycznych, zanieczyszczenia z terenów tras komunikacyjnych (drogowych i kolejowych). Zanieczyszczenia z tytułu rolnictwa to głównie spływy powierzchniowe z terenów rolnych oraz ścieki z budynków inwestorskich i zanieczyszczenia spowodowane używaniem pojazdów mechanicznych w rolnictwie. Tereny rolnicze ze względu na jakość gleb są dodatkowo nawożone nawozami mineralnymi jak również wapnowane. Zanieczyszczenia z tego tytułu przyczyniają się dodatkowo do wzrostu azotanów i związków fosforu w wodach powierzchniowych. Brak infrastruktury technicznej, ich stan, brak sieci kanalizacyjnej, wzrost natężenia pojazdów poruszających się po drogach, wzrost mechanizacji rolnictwa, powoduje wzrost zanieczyszczenia wód powierzchniowych, szczególnie w sezonie letnim.

2.1.4. Uwarunkowania historyczne

Pierwsze ślady osadnictwa na obszarze Lokalnej Grupy Działania „Perły Czarnej Nidy” sięgają epoki neolitycznej (ok. 6,5 tys. lat p.n.e.). Potwierdzają to znaleziska archeologiczne (topory kamienne, żarna) w miejscowościach Wola Morawicka i Nida. W okresie wpływów rzymskich przez obecny teren LGD przebiegał szlak bursztynowy. Dowodem są znaleziska m.in. przedmiotów i środków płatniczych pochodzących z czasów imperium rzymskiego. Największego odkrycia dokonano w roku 1974 w miejscowości Brzeziny, gdzie odnaleziono kilka sztuk denarów rzymskich. Okres wczesnośredniowieczny jest dominacją osadnictwa obronnego. Na przełomie XII i XIII wieku powstaje zamek królewski w Chęcinach uznany za jedną z najpotężniejszych polskich twierdz okresu średniowiecza, a obecnie zabytek o międzynarodowym znaczeniu. W 1331 r. szykujący się do wojny z Krzyżakami Władysław Łokietek zwołał na zamku w Chęcinach zjazd ziem małopolskich i wielkopolskich, co dało początek późniejszym Sejmom szlacheckim. Teren ten opisuje Jan Długosz w swej „Kronice” wspominając o Chęcińskim Starostwie Grodowym. Pierwsze datowane wydobywanie surowców miało miejsce na przełomie XV i XVI wieku. W miejscowości Szewce i Bolechowice wydobywano rudy kruszcowe, głównie ołowiu, a następnie kieleckie marmury. W tym czasie w Woli Murowanej nad Bobrzą działała huta ołowiu, a w XIX wieku zakłady zbrojeniowe. Obszar ten został splądrowany i spalony przez wojska Rakoczego w 1657 r. Przez kolejne 4 lata szerzyła się tu zaraza, a o jej skali niech

świadczy to, że Chęciny miały zaledwie 48 domów, z 341 znajdujących się tu przedtem. Aby podnieść miasto z upadku król Jan Kazimierz ustanowił w 1666 r. przywilej na pięć jarmarków. W 1764 r. Chęciny przeznaczono na drugie miejsce sądów ziemskich radomskich, dla powiatów: radomskiego, opoczyńskiego i chęcińskiego. Po roku 1795 (trzeci rozbiór Polski) obszar ten znalazł się w zaborze austriackim, potem w Księstwie Warszawskim, a w 1815 r. w Królestwie Polskim. W 1796 r. zlikwidowano powiat chęciński, a w jego miejsce utworzono powiat kielecki.

Bogaty w wydarzenia jest okres po 1832 roku, czyli czas działalności na terenie LGD księdza Piotra Ściegiennego. Okolice słynne są z faktu organizowania narodowego ruchu chłopskiego. Pod koniec XIX wieku i na początku XX okolice Bobrzy w miejscowości Słowik, Trzcianki i Zagrody stają się podkieleckim letniskiem dla lekarzy, artystów, adwokatów. Z tego okresu pozostały zabytkowe wille i domki letniskowe (lata 30 XX wieku) z ich historycznym układem – wpisane do ewidencji zabytków.

Pierwsza wojna światowa zatrzymała na pewien czas rozwój gospodarczy tego regionu. W latach 1939-1945 obszar LSR znalazł się pod okupacją hitlerowską. Miały tu miejsce masowe egzekucje, a ludność prowadziła ożywioną działalność partyzancką. Po II wojnie światowej największe znaczenie gospodarcze, a także polityczne spośród gmin miała Sitkówka-Nowiny. To tutaj zlokalizowane były zakłady cementowe i kopalnie surowców, które działają nadal.

Po okresie reform początku lat 90-tych XX wieku bardzo dynamicznie zaczęła się rozwijać Gmina Morawica, głównie dzięki powstaniu licznych terenów inwestycyjnych i mieszkaniowych na gruntach spółdzielni rolniczych. Ułatwiała to znacznie bliskość miasta wojewódzkiego oraz lokalizacja przy drodze krajowej nr 73. Gmina Chęciny zaś posiada największy potencjał rozwojowy w zakresie turystyki i wypoczynku ze względu na posiadane zabytki i czyste niezmięcone środowisko.

2.1.5. Uwarunkowania kulturowe

Animatorami życia kulturalnego na obszarze gmin tworzących LGD są w największym stopniu Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Chęcinach, Gminny Ośrodek Kultury w Morawicy, Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Nowinach, gminne biblioteki publiczne (posiadające łącznie ponad 100 tys. woluminów), Ośrodek Tradycji Garncarstwa w Chałupkach, Koła Gospodyń Wiejskich (prawie 30), szkoły, zespoły folklorystyczne (np.: Nidzianecki, „Tokarnianki”, „Siedlecczanki”, Kowalanki, Bolechowiczanki, Szewczanki), Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Morawickiej, Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Chęcińskiej.

Rejestr zabytków kultury na terenie LGD obejmuje m.in. (są to tylko największe i najbardziej znane zabytki):

- ruiny zamku chęcińskiego (wzniesiony ok. 1300 roku za czasów króla Władysława Łokietka i biskupa krakowskiego Jana Muskaty, pozostaje obecnie w stanie ruiny. W średniowieczu był jedną z najsilniejszych twierdz piastowskiej Polski),
- zabytkowy układ urbanistyczny – krajobrazowy miasta Chęciny,
- kościół parafialny p.w. Św. Bartłomieja Apostoła, postawiony między rynkiem a zamkiem w Chęcinach. Przypuszcza się, iż ufundował go Władysław Łokietek ok. 1315 roku, a budowę ukończył ok. 1350 roku Kazimierz Wielki,

- Park Etnograficzny w Tokarni (zgromadzono dotąd 25 obiektów XVIII i XIX – wiecznych kultury ludowej),
- Klasztor franciszkanów w Chęcinach, który ufundował Kazimierz Wielki (XIV wiek),
- Zespół dworski w Zgórsku (ob. Państwowy Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci; dwór, murowany, po 1820 r., oficyna, murowana poł. XIX w., 3 budynki gospodarcze, murowane 2 poł.XIXw) i zabytkowy park
- Dawna bóżnica, czyli świątynia żydowska w Chęcinach (została wzniesiona po roku 1638),
- Kościół parafialny p.w. Wszystkich Świętych w Brzezinach, wybudowany w 1646 r.,
- Kościół p.w. Św. Mikołaja w Lisowie z XVI/XVII w.,
- Ruiny kaplicy neogotyckiej wybudowanej ok. 1840 r.,
- Kościół p.w. Narodzenia NMP z 1604 r. w Bolminie
- Ruiny dworu w Bolminie, wzniesionego na przełomie XVI/XVII w., przebudowanego w końcu XVII w. i XIX w.,
- Barokowy kościół pw. św. Stanisława w Starochęcinach, wzniesiony w latach 1680-1690, którego budowlę wykończono przed 1718 r.
- Ruiny XIX-wiecznej kaplicy tzw. Kaplicy Oraczewskich,
- Zespół dworski w Dębskiej Woli (ob. Szkoła Podstawowa).

2.2. Ocena społeczno-gospodarcza obszaru LGD

2.2.1. Struktura ludności

Według stanu z 31 grudnia 2006 roku gminy analizowany obszar zamieszkiwało 35194 osoby (wg danych GUS), w tym 50,4% stanowiły kobiety i 49,6% mężczyźni. Średnio na 1 km² przypada 112,44 osoby. Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowi 21,2%, produkcyjnym 68,4%, a w wieku poprodukcyjnym 10,2% ogółu mieszkańców tego obszaru.

Gminy z badanego obszaru składają się w sumie z 46 sołectw, jednego osiedla mieszkaniowego oraz jednego miasta. W Gminie Chęciny znajduje się jedyna miejscowość analizowanego obszaru posiadająca uprawnienia miejskie – Miasto Chęciny, będące siedzibą tej gminy i posiadające 4227 mieszkańców. Innymi największymi pod względem liczby mieszkańców miejscowościami są: Osiedle Nowiny – 2606 (Gmina Sitkówka-Nowiny), Bilcza – 2727 mieszkańców (Gmina Morawica), Brzeziny -2056 osób (Gmina Morawica). Wg stanu na koniec 2007r.

Najliczniejszą grupą wiekową wśród mieszkańców są osoby w przedziale wiekowym 20 -29 lat (ponad 17 %). Nieco mniej liczne są przedziały wiekowe 40-49 lat (ponad 14 %) i 30-39 lat (ponad 14%).

Przy analizie demograficznej ludności na uwagę zasługują zmiany liczebności ludności w poszczególnych grupach wiekowych na przestrzeni ostatnich lat. I tak dosyć niepokojące są zmiany w grupach wiekowych 50-59 lat (dynamiczny wzrost) oraz 0-9 (spadek w ostatnich latach). Zmiany te są istotnymi czynnikami wpływającymi na sytuację gospodarczą i społeczną tego obszaru. Na badanym jednak obszarze widać wysoki udział ludności w wieku produkcyjnym populacji ogółem świadczący o dużym potencjale rozwojowym gmin. Z drugiej jednak strony oznacza

to wzrost zasobów pracy – co przy braku rozwoju rzutować może na poziom bezrobocia.

Tabela 9 Ruch naturalny wg płci – przyrost naturalny, w gminach w latach 2002– 2006

Przyrost naturalny	Lata		
	2002	2004	2006
Morawica	29	15	30
Chęciny	-4	25	48
Sitkówka-Nowiny	3	30	9
LGD	28	70	87

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS i własnych

Tabela 10 Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminach obszaru LGD w latach 2004 i 2006

Wyszczególnienie	Przedprodukcyjny		Produkcyjny		Poprodukcyjny	
	Lata		Lata		Lata	
	2004	2006	2004	2006	2004	2006
Morawica	3403	3292	8063	8589	1580	1602
Chęciny	3351	3219	9240	9443	2085	2086
Sitkówka-Nowiny	1604	1525	4468	4558	837	903
LGD	8358	8036	21771	22590	4502	4591

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS i własnych

Analiza poniższych danych dostarcza następujących wniosków:

- gminy charakteryzują się dodatnim przyrostem naturalnym, co korzystnie wpływa na poziom gospodarki na terenie tych gmin a związane jest z bliskością Kielc i przenoszenia się mieszkańców miasta na tereny wiejskie;
- spada liczba osób w wieku przedprodukcyjnym a rośnie szybko w wieku poprodukcyjnym, co może świadczyć o starzeniu się społeczności lokalnej, a w konsekwencji może być znacznym obciążeniem dla budżetów ośrodków pomocy społecznej.

2.2.2. Stopa bezrobocia i struktura zatrudnienia

Tabela 11 Liczba osób pracujących

Wyszczególnienie	Lata		
	2002	2004	2006
Morawica	1738	1813	2008
Chęciny	1521	1641	1653
Sitkówka-Nowiny	2853	2385	2529
LGD	6112	5839	6190

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS i własnych

Tabela 12 Liczba osób bezrobotnych (zarejestrowanych) według płci

Wyszczególnienie	Lata		
	2002	2004	2006
Morawica	1215	1119	777
w tym kobiety	577	565	436
w tym bez prawa do zasiłku	962	921	699
Chęciny	1728	1602	1242
w tym kobiety	907	830	700
w tym bez prawa do zasiłku	1368	1362	1128
Sitkówka-Nowiny	677	629	509
w tym kobiety	363	335	290
w tym bez prawa do zasiłku	538	526	431
LGD	3620	3350	2528
w tym kobiety	1847	1730	1426
w tym bez prawa do zasiłku	2868	2809	2258

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS i własnych

Analiza poniższych danych dostarcza następujących wniosków:

- znacząco spadła liczba osób bezrobotnych wśród mieszkańców gmin, co wiąże się z korzystną koniunkturą gospodarczą,
- spadek bezrobocia nie związany jest bezpośrednio z powstaniem miejsc pracy w tych gminach lecz raczej w Kielcach lub związany z wyjazdami osób do pracy za granicą,
- spadek bezrobocia widoczny jest bardziej wśród mężczyzn niż kobiet co może świadczyć, że zajmują się one prowadzeniem domu lub posiadają kwalifikacje mało poszukiwane obecnie na rynku pracy,
- liderem w zakresie spadku bezrobocia jest Gmina Morawica, co świadczy o aktywności gospodarczej jej mieszkańców, i może być dobrym przykładem dla pozostałych gmin.

2.2.3. Gospodarka

2.2.3.1. Sektor produkcji i usług

W strukturze usług komercyjnych dominują handel obwoźny, handel stacjonarny, usługi remontowo-budowlane oraz usługi transportowe. W zakresie wytwórczości najczęściej jest zakładów produkujących materiały budowlane.

Tabela 13. Liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w latach 2002 - 2006

Lata	MORAWICA			Chęciny			Sitkówka-Nowiny			LGD		
	Ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny	Ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny	Ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny	Ogółem	sektor publiczny	sektor prywatny
2002	818	22	796	902	36	866	568	20	548	2288	78	2210

2004	936	24	912	901	37	864	599	22	577	2436	83	2353
2006	1012	25	987	904	37	867	631	22	609	2547	84	2463

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS i własnych

Analiza poniższych danych dostarcza następujących wniosków:

- liczba podmiotów gospodarczych sektora publicznego pozostaje na tym samym poziomie, i nie generują one nowych miejsc pracy,
- wzrost liczny przedsiębiorstw prywatnych widoczny jest na całym obszarze LGD,
- liderem w zakresie wzrostu podmiotów gospodarczych jest Gmina Morawica. Działania podejmowane przez władze tej gminy mogą być ewentualnie przykładem do podobnych działań dla innych gmin.

Największymi zakładami pracy, generującymi jednocześnie największą ilość miejsc pracy oraz przychody do budżetu samorządów są: Cementownia „Nowiny” Sp. z o.o., Dyckerhoff Sopro, Lafarge-Kopalnia Dolomitów, Petrofer, Intergaz, ZPW „Trzuskawica” S.A. z kapitałem irlandzkim, kopalnia Wapienia „Morawica” SA, Kopalnia Dolomitu „Radkowice” należąca do koncernu Lafarge oraz Świętokrzyskie Centrum Psychiatrii.

Na wspomnienie zasługują także działające na rynku lokalnym i regionalnym Euro-Gaz, Alpol, Autofeniks, Budopol – Delta Sp. z o.o., Multipak-Zakład Produkcji Wyrobów Papierowych, Delkar, Panaceum, Konstal S.C. Almapol Holding Sp. z o.o. Piekarnia „Omar”, Piekarnia „Białogon”, PPHU Poldau sp. z o.o. Jednocześnie zakłady te produkując pod własną marką tworzą dobrą markę dla innych podmiotów z terenu LGD, a tym samym dla samej LGD.

2.2.3.2. Rolnictwo

Niekorzystny wpływ na działalność rolniczą obszaru LGD ma przede wszystkim: duże zróżnicowanie jakości gleb od gleb piaszczystych i słabych do dobrych, duże różnice w ukształtowaniu terenu, niewystarczające korzystanie przez rolników z postępu biologicznego objawiające się w zbyt niskimi nakładami na zakup kwalifikowanego materiału siewnego i sadzeniakowego oraz na zakup materiału hodowlanego w produkcji zwierzęcej, obniżenie poziomu stosowania standardowych technologii produkcji roślinnej jak i zwierzęcej, niskie dochody gospodarstw rolnych, niska aktywność rolników w zakresie integracji oraz tworzenia zespołowych form gospodarowania, tworzenia grup producenckich lub rozwijania wszelkich form spółdzielczości na wsi, a także niewystarczająca sieć zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego. Gospodarstwa na terenie LGD są małe – większość stanowią indywidualne gospodarstwa o wielkości do 5 ha, nie posiadające wielu maszyn i urządzeń, w których nakłady na rozwój produkcji są bardzo niskie. Produkcja rolnicza obszaru LGD skupia się przede wszystkim na produkcji zbóż i ziemniaków. Przeważająca część zbiorów stanowi zaopatrzenie wewnętrzne gospodarstwa. Zboża i ziemniaki przeznaczone do produkcji wewnętrznej przetwarzane są na paszę treściwą dla posiadanego inwentarza, a częściowo na własny użytek i tylko znikoma część na sprzedaż. W produkcji zwierzęcej dominuje produkcja mleka. Działy specjalne produkcji rolnej są słabo rozwinięte. Na obszarze LGD występują fermy produkujące

broilery kurze oraz wykorzystujące tutejsze zasoby ubojnie drobiu. Na terenie LGD nie ma podmiotów skupujących zboża a występują one na terenie Kielc. Odbiorcami owoców, warzyw, pieczarek są sieci sklepów detalicznych, rynek hurtowy oraz targowisko w Kielcach. Przedsiębiorczość pozarolnicza jest słabo rozwinięta.

2.2.3.3 Turystyka

Obszar objęty działaniem LGD „Perły Czarnej Nidy” jest interesującym miejscem dla turystów wypoczywających na Ziemi Świętokrzyskiej. Szansę rozwoju turystyki należy upatrywać w turystyce tranzytowej, turystyce objazdowej, turystyce wycieczkowej. Istnieje pilna potrzeba tworzenia bazy turystycznej o odpowiednim wysokim i szerokim standardzie. Poważnym i od dawna istniejącym elementem infrastruktury turystycznej są szlaki turystyczne Gór Świętokrzyskich:

- szlak czerwony prowadzący z Chęciny do Kielc
- szlak niebieski prowadzący z Chęciny do Łagowa
- szlak czarny prowadzący z Piekoszowa i łączący się ze szlakiem niebieskim w Zgórkich Górach
- szlak żółty z Wiernej Rzeki do Chęciny
- geologiczna ścieżka dydaktyczna z Kielc do Chęciny
- przyrodnicza ścieżka dydaktyczna Klubu 4H w Nowinach
- szlaki rowerowe na terenie działalności LGD

Szlaki te łączą piastowskie miasto Chęciny, gdzie na szczycie góruje królewska warownia z przełomu XIII i XIV wieku u podnóża której znajduje się Skansen Wsi Kieleckiej. Znajduje się tutaj także najpiękniejsza jaskinia Europy "Jaskinia Raj" z bogatą szatą naciekową oraz jaskinia "Piekło".

Bazę turystyczną i noclegową stanowią: ośrodek wypoczynkowy z zespołem domków turystycznych, pole namiotowe i gospodarstwa agroturystyczne "U Andrzeja", "Okrągłak", u Pani Haliny Łebek, u Pani Doroty Rączki (Gmina Chęciny; 500 miejsc noclegowych, z których niektóre funkcjonują jako sezonowe), motel „Nowiny”, schronisko młodzieżowe „Ventus” w Zespole Szkół Ponadpodstawowych w Nowinach, hotel „Magnolia”, agroturystyka – „Gościniec-Bór”, „Sołtysina” (Gmina Sitkówka-Nowiny), Hotel „Eliot”, Motel na Stacji Statoil, gospodarstwa agroturystyczne: "Leśne Zacisze", „Chata Pod Lasem”, „Daleko od szosy”, "Lipówka", u Pani Lilli Dukały, Haliny i Ludwika Wrońskich (gmina Morawica), schronisko młodzieżowe przy Zespole Szkół Ponadpodstawowych w Chęcinach.

Na obszarze gmin bazę gastronomiczną otwartą (ogólnodostępną) na potrzeby turystów stanowią następujące obiekty: restauracja i kawiarnia "RAJ", ośrodek rekolekcyjny Ojców Franciszkanów (wcześniej trzeba uzgodnić), restauracja "Pod Zamkiem", restauracja "Okrągłak" w Korzecku, restauracja „Eliot” oraz punkty małej gastronomii zlokalizowane przy drogach i we wspomnianych wyżej miejscach noclegowych. Bardzo dobre zaplecze gastronomiczne posiada hotel „Magnolia” w Zgórsku i schronisko młodzieżowe „Ventus” w Nowinach.

Gastronomia często nie jest w stanie sprostać potrzebom turystyki, zwłaszcza w okresie nasilenia ruchu turystycznego, poziom obsługi, choć ostatnio uległ poprawie budzi zastrzeżenia w porównaniu z innymi krajami o tradycjach turystycznych. Ocena sieci gastronomicznej prowadzi do wniosku, że jej dotychczasowy rozwój ma charakter

żywiolowy, w efekcie, czego powstają jednostki o różnym standardzie usług, ale ich gama jest raczej uboga, czasem nietrafiona i nie zawsze uwzględnia tradycje kulinarne regionu i jego specyfiki.

Tereny te posiadają bogate tradycje związane z garncarstwem, sięgające XV w. Ciekawą inicjatywą było podjęcie na terenie Gminy Morawica w tym zakresie utworzenia mini muzeum tradycji garncarstwa. W 1997 roku rozpoczęła się budowa Ośrodka Tradycji Garncarstwa w Chałupkach. Inwestycję finansował Urząd Gminy w Morawicy, WDK w Kielcach i Fundacja im. Stefana Batorego. Od października 1998 roku ośrodek jest otwarty dla zwiedzających. Utworzono również szkołkę garncarską dla młodzieży szkolnej. Duży ruch turystyczny generuje Kryta Pływalnia Perła w Nowinach, która wraz z boiskami, placem festynowym i schroniskiem Ventus tworzy kompleks sportowo – rekreacyjny dla turystów i odwiedzających. Coraz większą popularnością cieszy się również nowo otwarta (w czerwcu 2008r.) Kryta Pływalnia „Koral” w Morawicy.

Ukształtowanie terenu oraz urozmaicona rzeźba terenu stwarza warunki do organizacji integracyjnych imprez rekreacyjno-sportowych zarówno w okresie letnim jak i zimowym. W okresach poza zimowych ofertę mogą stanowić: sporty wodne, wędkarstwo, rajdy rowerowe, jeździectwo, czemu towarzyszyć mogą wypożyczanie rowerów, łódek i sprzętu wędkarskiego, kluby jeździeckie, pola golfowe. Urozmaicenie krajobrazu stwarza możliwości urządzenia terenów dla rozwoju sportów i rekreacji zimowych.

Obszar LGD, pomimo dużego potencjału turystycznego, ciągle nie jest promowany na odpowiednim poziomie. Niewykształcona infrastruktura turystyczna i niewystarczający poziom aktywności marketingowej i informacyjnej utrudnia rozwój turystyki jako istotnej gałęzi gospodarki lokalnej. Uwzględniając podane powyżej dane należy stwierdzić, iż promocja i reklama obszaru LGD pod względem zasobów turystycznych pozostaje na poziomie niewystarczającym. Brak informacji promującej obszar LGD w mediach może być jednym z czynników hamujących rozwój tego sektora. Informacje o ofercie rekreacyjno-turystycznej gospodarstw agroturystycznych przez nieodpowiednie zaangażowanie środków promocji trafiają do zbyt niewielkiej i potencjalnej grupy zainteresowanych. Większość z oferujących turystykę i rekreację nie korzysta z internetowych form promocji i marketingu co może świadczyć o niskim poziomie świadomości odnośnie obecnych trendów w budowaniu społeczeństwa informacyjnego lub brakiem dostępu do Internetu. Część informacji o ofertach jest dostępna na stronach internetowych urzędów gmin. Informacje te są jednak niekompletne i niepełne, oraz nie uwzględniają wszystkich oferowanych produktów turystycznych obszaru. Samorzady wspierają również rozwój turystyki poprzez uczestnictwo w targach turystycznych i w Regionalnej Organizacji Turystycznej.

Obiekty rekreacyjne, historyczne i kulturalne obszaru, z małymi wyjątkami, pozostają ciągle bez odpowiednich oznaczeń i tablic informacyjnych oraz publikacji promujących. Większość imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych jest słabo eksponowana w mediach. Istniejące szlaki turystyczne nie wszystkie są właściwie oznakowane jak również należałoby wyznaczyć nowe obejmujące i łączące obszar LGD.

W sierpniu 2007 roku w Nowinach odbył się I Piknik Geologiczny „Płukanie złota w Nowinach”, który nawiązuje do walorów przyrodniczych i kulturowych regionu LGD, a był idealną formą promocji turystyki i edukacji przyrodniczej. Piknik ten jest imprezą cykliczną.

2.2.4. Jakość życia

2.2.4.1. Oświata

Na terenie gmin tworzących LGD funkcjonuje w sumie 25 szkół podstawowych (Nowiny, Kowale, Bolechowice, Morawica, Wola Morawicka, Brzeziny, Dębska Wola, Obice, Bilcza, Lisów, Chmielowice, Nida, Radomice, Wolica, Tokarnia, Starochęciny, Siedlce, Radkowice, Polichno, Łukowa, Miedzianka, Korzecko, Chęciny, Bolmin), 7 gimnazjów (Nowiny, Morawica, Brzeziny, Obice, Bilcza, Chęciny, Wolica). Niektóre z nich były prowadzone w formie zespołów szkół. Łączna liczba oddziałów w szkołach podstawowych wynosi 162 do których uczęszczało 2799 uczniów, zaś w gimnazjach uczyło się 1726 uczniów w 72 oddziałach).

Na terenie LGD istnieją łącznie 3 przedszkola samorządowe (po jednym w każdej gminie), zaś przy większości szkół podstawowych działają oddziały przedszkolne. Łącznie z edukacji na tym poziomie korzysta 680 uczniów w 37 oddziałach (w tym 393 w przedszkolach). Dodatkowo w 2008 r. na terenie gminy Morawica powstało 9 nowych przedszkoli, w ramach środków pozyskanych z PO Kapitał Ludzki, do których uczęszcza łącznie 134 dzieci. Jedno tego typu przedszkole powstało także w gminie Chęciny. Na terenie obszaru LGD nie istnieją żłobki.

Szkoły są dobrze wyposażone, posiadają pracownie komputerowe (w większości uzyskane za pośrednictwem Ministerstwa Edukacji Narodowej ze środków EFS), choć stan techniczny niektórych budynków nie jest zadowalający i wymagają one termomodernizacji.

W Nowinach działa Zespół Szkół Ponadpodstawowych, powołany w 2003 roku, w którego skład wchodzi m.in. Liceum Ogólnokształcące. W Gminie Morawica działa zaś Liceum Ekonomiczne oraz Policealne Studium Medyczne, w Chęcinach zaś Zespół Szkół Ponadpodstawowych, w ramach którego działa Technikum, Liceum Ogólnokształcące i Zasadnicza Szkoła Zawodowa.

W ramach kształcenia podstawowego i gimnazjalnego poszczególne gminy zapewniają dowóz dzieci do szkół. Jest on realizowany przez zewnętrzne firmy transportowe lub własnymi środkami transportu gmin (Gimbusy) i finansowany ze środków JST.

2.2.4.2. Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Na terenie objętym LSR działa 4 Samorządowe Zakłady Podstawowej Opieki Zdrowotnej, 3 Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej, Wojewódzki Specjalistyczny Zespół Opieki Zdrowotnej Gruźlicy i Chorób Płuc w Kielcach z siedzibą w Chęcinach oraz Świętokrzyskie Centrum Psychiatrii w Morawicy. Placówki te zlokalizowane są w nowych budynkach lub w których w ostatnich latach przeprowadzone zostały gruntowne remonty. Są one dobrze wyposażone w nowoczesny sprzęt, choć częściowo wymaga on wymiany. Personel tam zatrudniony to lekarze o wysokich kwalifikacjach, prowadzący praktykę także w szpitalach na terenie Kielc.

Do dyspozycji mieszkańców objętych podstawową opieką lekarsko – pielęgniarską dostępne są następujące poradnie: ogólne, dziecięce, ginekologiczne, a także gabinety psychiatryczne, fizykoterapii, masażu leczniczego, EKG, stomatologiczne, zabiegowe. Mieszkańcy mogą skorzystać także z usług konsultantów z zakresu medycyny pracy, chirurgii, reumatologii i kardiologii. Poza godzinami pracy ośrodków oraz w dni świąteczne opieka zdrowotna dla mieszkańców zapewniana jest przez Świętokrzyskie Centrum Ratownictwa Medycznego i Transportu Sanitarnego w Kielcach. Opiekę zdrowotną realizują także prywatne gabinety lekarskie i stomatologiczne. Na terenie objętym LSR mieszkańcy mają dostęp do kilku aptek i punktów aptecznych.

W każdej gminie działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oferujący mieszkańcom pomoc w formie pieniężnej oraz w naturze w oparciu o ustawę z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Z uwagi na brak na terenie gminy schroniska dla bezdomnych, mężczyźni są odsyłani do Schroniska im. Brata Alberta w Kielcach, natomiast kobiety do Schroniska dla Kobiet Ofiar Przemocy w Rodzinie w Kielcach. W Chęcinach działa Ośrodek Leczenia Uzależnień od Środków Psychoaktywnych „San Damiano”, Stowarzyszenie PADRE Profilaktyka, Aktywne Działanie, Rozwój i Edukacja.

2.2.4.3. Komunikacja

Gminy tworzące LGD posiadają z racji położenia bardzo dobre połączenie do Kielc a także Pińczowa, Kazimierzy Wielkiej, Buska Zdroju, Tarnowa. Przez ten teren drogą o największym znaczeniu jest droga krajowa nr 7 Warszawa – Kraków. Ważną rolę w ruchu tranzytowym do innych województw odgrywają droga krajowa nr 73 relacji Kielce - Busko Zdrój – Tarnów oraz drogi wojewódzkie nr 766, 763. Osią łączącą ten teren jest także droga wojewódzka nr 762 Kielce – Małogoszcz. Na korzystne położenie obszaru objętego LSR wpływa także przebiegająca tu linia kolejowa nr 8 relacji Warszawa-Kraków, stanowiąca jedno z najważniejszych połączeń kolejowych województwa świętokrzyskiego. Na trasie kolei znajduje się stacja Sitkówka-Nowiny i Radkowice.

Pozostały układ komunikacyjny drogowy tworzą drogi powiatowe i gminne. Stan znacznej ich części jest jednak niezadowalający. Część z nich została wybudowana jeszcze w technologii nawierzchni smołowanych, część posiada tylko warstwę podbudowy bez nawierzchni bitumicznej. Tylko ok. 50 % dróg gminnych posiada nawierzchnię twardą ulepszoną. W ostatnich latach w tym zakresie poszczególne gminy poczyniły jednakże znaczące postępy, w dużej mierze w oparciu o środki pozyskane z zewnątrz.

Wartym wspomnienia jest fakt istnienia planu utworzenia w Obicach na krańcu gminy Morawica Międzynarodowego Portu Lotniczego dla Kielc i województwa świętokrzyskiego. Obecnie trwają prace zmierzające do zatwierdzenia Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego dla terenu lotniska.

2.2.4.4. Aktywność mieszkańców

Wśród aktywnie działających na terenie LGD organizacji pozarządowych można wymienić:

- Koła Gospodyń Wiejskich (Brzeziny, Kowala, Nida, Dębska Wola, Obice, Łabędziów, Brudzów, Zaborze, Drochów, Lisów, Tokarnia, Siedlce, Łukowa, Ostrów i Bolmin);
- zespoły folklorystyczne (Brzezinianki, Nidziancki, Wolanecki (Dębska Wola), Łabecanki, Brudzowianki, Drochowianki, Tokarnianki, Małe Tokarnianki, Bolminianki, Siedlecczanki, Łukowianki, Ostrowianki, Bolechowiczanki, Kowalanki, Szewczanki);
- zespoły młodzieżowe: Zespół Pieśni i Tańca „Brzezina” przy ZS w Brzezinach oraz „Małe Wolanecki” przy SP w Dębskiej Woli, „Zamkowe Duszki” przy M-GOK w Chęcinach, Gminno-Szkolna Orkiestra Dęta „Nowiny” w Nowinach, Młodzieżowa Orkiestra Dęta z Morawicy;
- kluby sportowe - „ZNICZ” Podzamcze (sekcja zapasów); „ŚWIT” Wolica (sekcja piłki ręcznej); PIAST Chęciny (sekcja piłki nożnej); LKS „Bolmin” (sekcja piłki nożnej); MORAVIA Morawica (sekcja piłki nożnej); UKS „Ikar” Polichno, UKS „Sokół” z Siedlec (sekcja piłki nożnej); UKS „Ułan” z Bolmina (szachy, tenis stołowy); GKS "Nowiny" (sekcja piłki nożnej); UKS "Kowala" (sekcja judo); UKS "Spartakus" (sekcja łucznictwa), UKS Orłęta Bilcza (tenis stołowy i bilard);
- Klubu Seniora, Koła Łowieckie, Wędkarskie, Pszczelarskie, Sekcja Plastyczna Klubu Seniora i Chór „Nowina” z Nowin;
- Jednostki OSP;
- Fundacja „Ptasi Azyl”;
- Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Morawickiej;
- Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Chęcińskiej;
- Stowarzyszenie Nauczycieli Polonistów w Podzamczu Chęcińskim;

Są to tylko te organizacje pozarządowe, które bardzo aktywnie włączają się w proces rozwoju i promocji obszaru LSR.

Na obszarze objętym LSR organizowane jest wiele imprez masowych, plenerowych, które także wpływają na aktywność mieszkańców, a jednocześnie mogą być atrakcją dla turystów. Taką cykliczną imprezą plenerową organizowaną przez każdą Gminę są dożynki gminne, Dzień Dziecka. Ponadto na terenie gmin organizowane są przez władze samorządowe we współpracy z instytucjami kultury i organizacjami społecznymi takie okazjonalne festyny i imprezy rozrywkowe: Morawicka Noc Kupaty, Wybory Miss Gminy Morawica, Chałupkowe Garcynki, Przegląd Orkiestr Dętych (gmina Morawica). Wyścig kolarski „Gonitwa wokół zamku”, Dni Chęciny, Zamkowe spotkania z Muzyką, Przegląd Piosenki Dziecięcej, „Chęcińska Jesień Kulturalna” i „Chęcińska Wiosnę Kulturalna” – cykl spotkań ze sztuką, Turniej Międzyszkolny „Chęciniada”, Przegląd jasełek, Plenery malarskie, Marsz Szlakiem Kadrówki, Europejskie Dni Dziedzictwa Kulturalnego (Gmina Chęciny), Miss Mokrego Podkoszulka oraz Mistrzostwa w Zjeżdżaniu Rurą (imprez „Lata z Radiem”), „PARA-RURA” - pokaz skoków spadochronowych (przy współpracy Aeroklubu Kieleckiego) na terenie Gminy Sitkówka-Nowiny. Międzynarodowy Turniej Szachowy, Wojewódzki Przegląd Pieśni Maryjnych, Ogólnopolski Maraton Kolarstwa Górskiego, Dni Nowin, Piknik Geologiczny, Jesienny Rajd Gminny (Gmina Sitkówka-Nowiny).

Obszar LGD w zakresie kultury obsługiwany jest przez 8 bibliotek i fili o łącznej

liczbie woluminów ponad 100 tys wolumenów. Biblioteki pełnią jednocześnie miejsca aktywizacji mieszkańców oraz miejsca spędzania czasu przez młodzież szkolną, są wyposażone w komputery z darmowym dostępem do Internetu.

Podsumowanie

Ludność obszaru LSR składa się głównie z osób w wieku produkcyjnym. W związku z liczną w ostatnich latach migracją z miasta wojewódzkiego na tereny gmin podmiejskich, także bardzo duża ich liczba osiedliła się w Gminie Chęciny, Morawica, Sitkówka-Nowiny. Najczęściej są to osoby pracujące lub prowadzące działalność gospodarczą co jeszcze zwiększa potencjał gospodarczy i demograficzny tego regionu. Możliwe to było dzięki posiadanym przez gminy terenom mieszkaniowym. W związku z tym sytuacja migracyjna na obszarze LSR jest odmienna niż ogólnie panujący trend w województwie i kraju, gdzie następuje odpływ ludzi młodych i wykształconych. W związku z tym nie istnieje niebezpieczeństwo zamykania placówek oświatowych lecz wręcz odwrotnie - powiększania ich liczby np. przez powoływanie przedszkoli lub oddziałów przedszkolnych, w których będą przebywały dzieci rodziców pracujących. Przypływ ludzi w wieku produkcyjnym, aktywnych zawodowo skutkuje także zwiększaniem się aktywności społecznej ludności, która pragnie partycypować we współzarządzaniu gminą. Dzięki temu obszar LGD posiada bardzo prężnie działające organizacje społeczne: koła gospodyń, stowarzyszenia, w tym także prowadzące placówki oświatowe.

Migracja ludności w sferze gospodarczej powoduje także powstawanie nowych podmiotów gospodarczych, przenoszenie ich siedziby na tereny objęte LSR, a tym samym zwiększa konkurencyjność i potencjał gospodarczy gmin.

W związku z posiadaniem licznych atrakcji turystycznych i zabytków obszar LGD stanowi doskonałe pole do rozwoju turystyki poznawczej, wypoczynkowej, aktywnej i agroturystyki, co częściowo jest już wykorzystywane.

Znane firmy działające na obszarze „Perły Czarnej Nidy” swoją renomą przyciągają kolejnych inwestorów, budując tym samym dla nich markę oraz dla władz gmin, tworząc miejsca pracy i dochód dla JST. Zadaniem samorządów jest więc takie współdziałanie aby nowi inwestorzy mogli tutaj prowadzić działalność gospodarczą (tereny inwestycyjne) oraz przyciąganie nowych mieszkańców, głównie z miasta wojewódzkiego (tereny mieszkaniowe).

2.3. Specyfika obszaru

Analizowany w niniejszym projekcie obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju charakteryzuje bardzo wysoki stopień spójności zarówno pod względem przyrodniczym, historycznym, kulturowym oraz gospodarczym. Mieszkańcy zamieszkujący trzech analizowanych gmin bardzo identyfikują się z tym obszarem. Gminy stanowią silne wewnętrznie podmioty administracyjne, charakteryzujące się dużym otwarciem samorządu na potrzeby ludności gminy. Analizowany obszar LSR cechuje duże zaangażowanie lokalnej społeczności w rozwój społeczno-gospodarczy swoich gmin. Analizowany obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju charakteryzuje dosyć duża jednorodność w zakresie m.in.:

- demograficznym (w wyjątku kilku miejscowości, bardzo zbliżona struktura

pod względem liczby ludności i powierzchni, a także w zakresie pozostałych czynników demograficznych omówionych w części dotyczącej charakterystyki ludności zamieszkującej obszar objęty LSR),

- infrastruktury komunalnej (równomierna, stopniowa rozbudowa infrastruktury w poszczególnych gminach oraz wspólne ubieganie się o dotacje); układ komunikacyjny łączący bezpośrednio siedziby gmin i oplatający miasto Kielce od południowego zachodu (w tym dwie najważniejsze drogi w województwie – nr 7 i 73) i linia kolejowa łącząca Warszawę i Lublin z Krakowem i Śląskiem
- historycznym (począwszy od pierwszych śladów osadnictwa sięgających epoki neolitycznej (ok. 6,5 tys. lat p.n.e.) po zapiski archiwalne w kronice Jana Długosza pt. Liber Beneficjum. Obszar działania LGD w swoim czasie stanowił także jeden okręg administracyjny w XVI i XVII wieku (Chęcińskim Starostwie Grodowym). Istotne piętno na analizowane tereny wywarły tragiczne lata II wojny światowej, a także okres powojenny charakteryzujący się z jednej strony rozwojem przemysłowym i jego specjalizacją a potem kryzysem w związku z upadkiem centralnie sterowanej gospodarki
- kulturowym (podobne zabytki m.in.: ruiny zamku, kościoły, zespoły dworskie, młyny), pozostałości górnictwa kruszcowego i „marmurów”),
- przyrodniczym - niezwykle bogactwo rzeźby terenu oraz wyjątkowe walory w zakresie przyrody nieożywionej, olbrzymia różnorodność szaty roślinnej (Chęcińsko – Kieleckiego Parku Krajobrazowego; rezerваты przyrody); obszar tych gmin zalicza się do jednych z najatrakcyjniejszych w województwie świętokrzyskim pod względem przyrodniczym i turystycznym,
- gospodarczym - obszar objęty LSR od wieków słynął z wydobywania różnego rodzaju kopalin mineralnych, ślady dawnych kopalń widoczne są do dziś i stanowią poligon doświadczalny i naukowy dla geologów; występują tu liczne złoża mineralne wraz z ustanowionymi obszarami i terenami górnictwami. Bliskość rynków zbytu w mieście wojewódzkim oraz znaczne bezrobocie, obejmujące także wykwalifikowaną siłę roboczą, stwarzają szansę na rozwój drobnej przedsiębiorczości także wykorzystującego lokalne surowce mineralne i zasoby siły roboczej. Warunkiem jest odpowiednia polityka nakierowana na pozyskiwanie inwestorów oraz wspieranie małych i średnich firm.

W dziedzinie gospodarki występuje jednakże największa różnorodność pomiędzy 3 gminami, szczególnie jeśli weźmiemy pod uwagę napływ inwestorów i tworzenie nowych podmiotów gospodarczych. Najbardziej uprzemysłowiona jest obecnie gmina Sitkówka-Nowiny, gdzie siedzibę mają duże koncerny zagraniczne bazujące na górnictwie odkrywkowym kamienia. Gmina Morawica postawiła z kolei na tworzenie gruntów inwestycyjnych, utworzenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz rozwój mikroprzedsiębiorstw. Najmniejszą rolę przemysł odgrywa w gminie Chęciny, gdzie z kolei występują największe atrakcje turystyczne. Jednakże także i tu istnieją kopalnie surowców mineralnych.

Czynnikami przemawiającymi za dalszym rozwojem omawianego terenu są:

- strategiczne położenie na szlakach komunikacyjnych,
- korzystna lokalizacja w sąsiedztwie Kielc,

- wysoki stopień aktywności samorządu lokalnego,
- korzystne ukształtowanie terenu sprzyjające rozwojowi agroturystyki oraz oferty sportowej, rekreacyjnej i wypoczynkowej (kilkudniowej),
- bogate tradycje i historia terenu udokumentowana licznymi zabytkami,
- kultura i obyczaje kultywowane zarówno przez starszych jak i młodszych mieszkańców (np. zespoły ludowe).

Teren analizowanej LGD stanowi duży potencjał do rozwoju i jego specyfika może zostać wykorzystana w następujących kierunkach:

- mieszkaniowych – nowe tereny celem przyciągnięcia kolejnych mieszkańców a tym samym wzmocnienie potencjału demograficznego oraz gospodarczego (budowa infrastruktury),
- turystycznych – promocja unikatowych walorów turystycznych gmin, pomoc dla podmiotów pragnących prowadzić działalność w tym zakresie (granty, doradztwo, także w ramach LGD)
- gospodarczych – nowe tereny pod działalność usługowo-handlową i produkcyjną,
- społeczno-kulturalnych – wsparcie dla istniejących organizacji pozarządowych, które aktywnie działając same tworzą przyjazny klimat dla inwestorów i mieszkańców, „tworzą klimat”,
- edukacyjnym – prowadząc szkolenia i doradztwo dla podmiotów gospodarczych, osób pracujących, uczniów, mieszkańców gmin.

Podsumowując specyfikę obszaru należy stwierdzić, że teren objęty LSR to dobre miejsce do prowadzenia biznesu i uprawiania turystyki. Najlepsze miejsce na postawienie wymarzonego domu i rekreację.

3. Analiza SWOT

Analiza SWOT została przygotowana przez przedstawicieli Lokalnej Grupy Działania „Perły Czarnej Nidy” na warsztatach w dniu 10.06.2008 r.

Tabela 14 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - bogata historia i tradycja terenów LGD ▪ zamek królewski w Chęcinach ▪ zabytkowe centrum Chęcin ▪ Ośrodek Tradycji Garncarstwa w Chałupkach ▪ Park Etnograficzny w Tokarni ▪ liczne zabytkowe kościoły, klasztory i inne obiekty kultu religijnego ▪ bogato reprezentowana tradycyjna kultura i sztuka ludowa, - walory przyrodnicze i krajobrazowe ▪ Góry Świętokrzyskie ▪ Chęcińsko – Kielecki Park Krajobrazowy ▪ Jaskinia Raj, jaskinia Piekło ▪ rzeka Czarna Nida wraz z dopływami ▪ rezerваты przyrody: Miedzianka, Rzepka, Góra Zelejowa, Góra Berberysówka, Radomice ▪ kamieniołomy: Zgórsko, Szewce ▪ „Ptasi Azyl” - potencjał ludzki – rozwinięta i efektywna sieć szkół podstawowych i gimnazjalnych, dobry dostęp do oświaty ponagimnazjalnej i szkolnictwa wyższego ze względu na bliskość Kielc - aktywność społeczna mieszkańców: ▪ ochotnicze Straże Pożarne ▪ kluby sportowe ▪ stowarzyszenia prowadzące małe szkoły i ośrodki przedszkolne ▪ koła gospodyń wiejskich ▪ zespoły folklorystyczne ▪ stowarzyszenia kulturalne ▪ stowarzyszenia zajmujące się profilaktyką antyuzależnieniową ▪ doświadczenie niektórych org. pozarządowych w zdobywaniu środków zewnętrznych - lokalizacja LGD ▪ sąsiedztwo stolicy województwa – Kielc ▪ droga krajowa nr 7 Gdańsk – Warszawa – 	<ul style="list-style-type: none"> - brak sprawnego mechanizmu zdobywania funduszy na działalność organizacji pozarządowych; brak biura doradztwa gospodarczego - Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna: ▪ brak kompleksowej oferty turystycznej ▪ nieliczne i słabo oznakowane szlaki turystyczne, brak małej infrastruktury ▪ niewystarczająco rozwinięta baza noclegowa szczególnie dla grup zorganizowanych ▪ słaba dostępność informacji turystycznej ▪ brak spójnego Systemu Identyfikacji Wizualnej ▪ słaba dostępność usług dla turystów ▪ niewystarczająca baza usług gastronomicznych, w tym brak tradycji serwowania potraw kuchni regionalnej ▪ słaba promocja regionu ▪ słabe zagospodarowanie zbiorników wodnych - niskie zaangażowanie młodych mieszkańców w kultywowanie tradycji i obyczajów - niezadowalający poziom działalności społecznej ▪ niewystarczająca infrastruktura społeczna (niewielka ilość świetlic wiejskich i innych miejsc spotkań, placów zabaw, boisk, miejsc rekreacji w miejscowościach poza centrami gmin i ich słaby standard) ▪ niewystarczająca liczba liderów lokalnych ▪ brak wypromowanych produktów lokalnych, identyfikowanych poza regionem ▪ niedostateczny poziom finansowania działań społecznych i kulturalnych ▪ niewystarczająca ilość miejsc sprzedaży wyrobów twórców ludowych i lokalnych

<p>Kraków – Chyżne</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ droga krajowa nr 73 Kielce – Tarnów ▪ dobrze rozwinięta sieć dróg lokalnych ▪ rozwinięta sieć kolejowa – szlaki kolejowe Warszawa – Kielce – Kraków, Kielce – Busko Zdrój, ▪ rozwinięta komunikacja podmiejska z Kielc do różnych zakątków LGD <ul style="list-style-type: none"> - potencjalnie atrakcyjna oferta dla wypoczynku ▪ zbiorniki wodne w Bolminie i Lipownicy ▪ kryta pływalnia „Perła” w Sitkówce–Nowinach ▪ kryta pływalnia „Koral” w Morawicy ▪ rozwinięta baza sportowa i rekreacyjna w stolicach gmin ▪ ukształtowanie terenu umożliwiające rozwój turystyki aktywnej ▪ szlaki turystyczne <ul style="list-style-type: none"> - wysoka aktywność gospodarcza ludności; duża liczba podmiotów gospodarczych - dobrze przygotowana oferta dla inwestorów zewnętrznych - duże zasoby i zainteresowanie gruntami pod indywidualne budownictwo mieszkaniowe - prężnie działające samorządy; zaangażowanie w rozwój LGD - względnie dobra infrastruktura komunalna - rozwinięty przemysł wydobywczy kopalin mineralnych - trend wzrostowy liczby ludności - dodatnie saldo migracji 	<p>rzemiosła artystycznego</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozdrobnienie gospodarstw rolnych i słaba ich kondycja ekonomiczna, niska opłacalność produkcji rolniczej - niedostateczna oferta usług w zakresie poradnictwa zawodowego, pośrednictwa pracy, szkoleń dla rozpoczynających własną działalność gospodarczą - zróżnicowanie charakteru gmin pod względem kierunków rozwoju gospodarczego - „białe plamy” internetowe- brak dostępu do Internetu w niektórych miejscowościach - brak tradycji współpracy pomiędzy społecznościami gmin; brak wspólnego kalendarza imprez - brak komunikacji podmiejskiej pomiędzy gminami LGD - niezadowalający stan techniczny dróg, niewystarczające środki na rozwój infrastruktury drogowej - słabość instytucji i organizacji wspierających rozwój obszarów wiejskich. - niewystarczające umiejętności i wiedza w zakresie nowych technologii informatycznych - zanieczyszczenie środowiska związane przede wszystkim z przemysłem wydobywczym
--	---

Tabela 15 Szanse i zagrożenia

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - rozwój turystyki, agroturystyki oraz rolnictwa ekologicznego w oparciu o czyste środowisko, walory historyczne, przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe - sąsiedztwo stolicy województwa i związany z tym możliwy: <ul style="list-style-type: none"> ▪ napływ ludności miejskiej dysponującej kapitałem finansowym i intelektualnym ▪ rozwój turystyki weekendowej ▪ wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> - spadek bezpieczeństwa publicznego, patologie (alkoholizm, narkomania, kradzieże, rozboje) - brak spójnej i długookresowej polityki gospodarczej władz centralnych - niejednorodność i niestałość przepisów dotyczących gospodarki - „drenaż zasobów ludzkich” przez inne regiony - postępująca degradacja zabytków

<p>LGD</p> <ul style="list-style-type: none"> - członkostwo w Unii Europejskiej, umiejętne wykorzystanie wszelkich możliwych środków UE - wzrost poziomu życia związany ze wzrostem gospodarczym, w tym spadek bezrobocia - podjęcie współpracy z innymi LGD w kraju i zagranicą w ramach projektów współpracy - rozwój przemysłu materiałów budowlanych na bazie istniejących zasobów kopalin - wzrost mobilności zarobkowej mieszkańców gminy; powroty z emigracji zarobkowej - rozwój organizacji pozarządowych i wzrost ich aktywności w realizacji działań społeczno - kulturalnych - rozwój terenów leśnych (zalesianie nieużytków rolnych) - rozbudowa infrastruktury technicznej umożliwiająca rozszerzenie oferty inwestycyjnej - rozbudowa drogi nr 7 Gdańsk – Warszawa – Kraków do parametrów drogi ekspresowej oraz poprawa jakości linii kolejowych - budowa lotniska międzynarodowego w Obicach (teren LGD) - budowa parku naukowo – technologicznego w Starościanach (teren LGD)	<ul style="list-style-type: none"> - degradacja środowiska przyrodniczego związku z rozwojem gospodarki - wzrost osadnictwa mieszkańców miast na terenie LGD:<ul style="list-style-type: none"> ▪ powolny zanik tradycji ▪ przeznaczanie miejsc atrakcyjnych przyrodniczo pod działki budowlane - nieodpowiedni poziom finansowania jednostek samorządu terytorialnego; brak możliwości swobodnego finansowania działań przez samorządy z dochodów własnych
--	---

Jak wskazuje analiza SWOT obszaru objętego LSR jego mocne strony oraz szanse związane są z jednej strony z atrakcyjnością turystyczną regionu wynikającą z położenia geograficznego, bogatego dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego, z drugiej zaś z rozwojem gospodarczym. Dobry klimat do inwestowania i działania zmierzające do poprawy warunków rozwijania biznesu przyczyniają się do zmniejszenia bezrobocia i poprawy warunków bytowych mieszkańców. LSR wspiera działania podmiotów mających duże doświadczenie w swojej branży, ponieważ daje to dużą gwarancję powodzenia projektu. Wspiera także działania zmierzające do utworzenia jak największej ilości miejsc pracy.

Słabe strony wynikają zaś z kilku powodów. Teren objęty LSR posiada ogromne dziedzictwo historyczne i kulturowe jednakże widoczne są opóźnienia w rozwoju infrastruktury turystycznej. Patrząc na potencjał terenu objętego LSR za mało jest szlaków turystycznych ścieżek rowerowych, a istniejące są słabo oznakowane, brakuje obiektów mogących służyć wypoczynkowi i rekreacji mieszkańców oraz turystów, a istniejące posiadają niekiedy niski standard. Słabo rozwinięta jest baza miejsc noclegowych, a także usług gastronomicznych. Dlatego priorytetowo traktowane będą przedsięwzięcia związane z sektorem turystycznym, wykorzystujące lokalne zasoby

dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego, a także takie, które są komplementarne z innymi działaniami realizowanymi na terenie LGD realizowanymi w ramach LSR. Budownictwo mieszkaniowe to z jednej strony wzmocnienie potencjału demograficznego oraz gospodarczego z drugiej jednak przeznaczanie miejsc atrakcyjnych przyrodniczo pod działki budowlane, a napływający mieszkańcy często nie utożsamiają się z kulturą i tradycją regionu stanowiąc społeczną odrębność. Słabe strony związane są również z niskim poziomem wykształcenia, świadomości i zamożności mieszkańców, co wiąże się czasem z niską aktywnością społeczną niektórych środowisk. Brakuje często lokalnych liderów. Choć istnieją organizacje wspierające rozwój obszarów wiejskich to dostrzegana jest ich słabość oraz problemy z finansowaniem działań społecznych i kulturowych. Dlatego też wspierane będą projekty partnerskie oraz takie, w których wnioskuje się o mniejsze kwoty dofinansowania tak, by wsparcie dotarło do jak największej liczby podmiotów.

4. Cele ogólne i szczegółowe oraz planowane do realizacji przedsięwzięcia.

Dla osiągnięcia wizji i misji Stowarzyszenia zostały przyjęte trzy cele ogólne. Cel pierwszy wynika z dynamicznego rozwoju gospodarczego i zgłaszanych potrzeb przez lokalnych przedsiębiorców. Drugi dotyczy podniesienia jakości życia na obszarze objętym LSR przy wykorzystaniu walorów kulturowych, przyrodniczych i historycznych regionu. Trzeci zaś odnosi się do podniesienia poziomu aktywności społecznej jego mieszkańców. Z poszczególnych celów ogólnych zostały wyłonione cele szczegółowe.

W wyniku konsultacji przeprowadzonych w lipcu 2012 roku oraz na podstawie przeprowadzonej ewaluacji własnej określone zostało jedno dodatkowe przedsięwzięcie, które realizowane będzie w ramach środków, które LGD otrzymała na realizację dodatkowych zadań. Przedsięwzięcie III.1.2 wprowadzone zostało na wniosek Gminy Morawica oraz Gminy i Miasta Chęciny, które zgłosiły chęć realizacji projektów z zakresu „Odnowa i rozwój wsi”, przedmiotem których będzie powstanie infrastruktury rekreacyjno – sportowej. Ponadto do przedsięwzięcia tego wprowadzono dodatkowe kryterium, zgodnie z którym w jego ramach będą mogły być realizowane tylko takie projekty, w których zastosowane zostaną innowacyjne, co najmniej na skalę LGD rozwiązania.

Cel ogólny 1. Rozwój gospodarczy obszaru LGD poprzez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, pobudzanie aktywności zawodowej i działania przyciągające inwestorów zewnętrznych

Cele szczegółowe

1.1 Aktywizacja zawodowa osób z obszaru LGD.

1.2 Rozwój przedsiębiorczości lokalnej i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy.

1.3 Promocja walorów gospodarczych LGD.

Cel ogólny 2. Rozwój turystyki w oparciu o specyficzne walory przyrodnicze, kulturowe i historyczne obszaru LGD

Cele szczegółowe

- 2.1 Atrakcyjna oferta turystyczna regionu LGD;
- 2.2 Zachowanie zabytków, miejsc historycznych;
- 2.3 Wypromowanie obszaru LGD jako obszaru atrakcyjnego turystycznie

Cel ogólny 3. Pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców do działania na rzecz własnego regionu i poprawy jakości życia społeczności lokalnej

Cele szczegółowe

- 3.1 Rozwój infrastruktury służącej społeczności lokalnej;
- 3.2 Promocja obszarów wiejskich
- 3.3 Atrakcyjna oferta kulturalna, rekreacyjna i edukacyjna obszaru LGD

W ramach wdrażania niniejszej LSR finansowane będą operacje realizowane w ramach następujących przedsięwzięć:

Przedsięwzięcie 1.1.1 Szkolenia, warsztaty i inne działania aktywizujące zawodowo osoby z obszaru LGD;

Przedsięwzięcie 1.2.1 Powstanie nowych i wspieranie istniejących mikroprzedsiębiorstw usługowych, handlowych i produkcyjnych;

Przedsięwzięcie 1.3.1 Akcje promocyjne;

Przedsięwzięcie 2.1.1 Powstanie nowej i wsparcie istniejącej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej;

Przedsięwzięcie 2.1.2 Powstanie nowych i wsparcie istniejących gospodarstw agroturystycznych oraz turystyki wiejskiej;

Przedsięwzięcie 2.2.1 Remont, odnowa obiektów o znaczeniu historycznym;

Przedsięwzięcie 2.3.1 Akcje promocyjne;

Przedsięwzięcie 3.1.1 Budowa, remont, przebudowa, wyposażenie publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji społeczno-kulturalnych oraz sektora rekreacyjno-wypoczynkowego;

Przedsięwzięcie 3.1.2 Budowa infrastruktury sportowo rekreacyjnej z zastosowaniem innowacyjnych rozwiązań.

Przedsięwzięcie 3.2.1 Promocja podmiotów działających na rzecz rozwoju wsi;

Przedsięwzięcie 3.3.1 Wydarzenia, kulturalne, rekreacyjne, edukacyjne.

W ramach przedstawionych powyżej przedsięwzięć nie będą mogły być finansowane operacje przyczyniające się do degradacji środowiska przyrodniczego, w szczególności zagrażające dziedzictwu przyrodniczemu i kulturowemu obszaru objętego LSR.

W ramach przedstawionych powyżej przedsięwzięć realizowane będą działania:

4.1 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju w tym:

➤ Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej

Do wsparcia kwalifikować się będą działania w następujących dziedzinach:

- usług dla ludności
- rzemiosła lub rękodzielnictwa, w szczególności z wykorzystaniem lokalnych

zasobów naturalnych

- robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych;
- usług transportowych, w szczególności związanych z transportem lokalnych kopalni oraz rozwojem lokalnego transportu publicznego
- usług komunalnych, w szczególności związanych z poprawą stanu środowiska naturalnego i segregacji odpadów komunalnych
- magazynowania lub przechowywania towarów;
- wytwarzania produktów energetycznych z biomasy;
- rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.
- usług dla ludności służących podniesieniu atrakcyjności turystycznej LGD
- usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem, w szczególności związanych z:
  - rozwojem bazy noclegowej i gastronomicznej
  - zagospodarowaniem miejsc atrakcyjnych turystycznie (punkty przystankowe na szlakach, zagospodarowanie zbiorników wodnych itp.)
  - uruchomieniem lub rozwojem wypożyczalni sprzętu turystycznego
  - rozwojem usług turystycznych
  - tworzeniem punktów sprzedaży lokalnych produktów
  - budową lub rozwojem baz dla turystyki aktywnej (jazda konna, turystyka aktywna, turystyka ekstremalna itp.)
  - innych działań służących podniesieniu turystycznej atrakcyjności LGD

➤ Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw

Do wsparcia kwalifikować się będą działania w następujących dziedzinach:

- usług dla ludności
- rzemiosła lub rękodzielnictwa, w szczególności z wykorzystaniem lokalnych zasobów naturalnych
- robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych;
- usług transportowych, w szczególności związanych z transportem lokalnych kopalni oraz rozwojem lokalnego transportu publicznego
- usług komunalnych, w szczególności związanych z poprawą stanu środowiska naturalnego i segregacji odpadów komunalnych
- magazynowania lub przechowywania towarów;
- wytwarzania produktów energetycznych z biomasy;
- rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.

➤ Odnowa i rozwój wsi

Do wsparcia kwalifikować się będą działania w następujących dziedzinach:

- Budowy, przebudowy, remontu, lub wyposażenia obiektów:
  - pełniących funkcje rekreacyjne i sportowe, przeznaczonych zarówno dla mieszkańców jak i osób odwiedzających LGD,
  - służących promocji obszarów wiejskich, w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa kulturowego, tradycji, sztuki lub kultury;
- budowy, remontu lub przebudowy publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych i społeczno-kulturalnych;

- zakupu obiektów budowlanych charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym zabytkowych, z przeznaczeniem na cele publiczne, w szczególności na cele turystyczne
- odnawiania, eksponowania lub konserwacji lokalnych pomników historycznych, budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci;
- Kultywowania tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.

➤ Małe Projekty

Do wsparcia kwalifikować się będą działania w następujących dziedzinach:

- organizacja szkoleń i innych przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i warsztatowym dla ludności z obszaru objętego LSR, w szczególności szkoleń zawodowych w kierunku wykorzystania lokalnych zasobów i zgłaszanych przez przedsiębiorców potrzeb
- promocja i rozwój lokalnej aktywności, w tym promocja lokalnej twórczości kulturalnej i artystycznej, z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego oraz przyrodniczego
- inicjowanie powstawania, rozwoju, przetwarzania, wprowadzenia na rynek oraz podnoszenia jakości produktów i usług bazujących na lokalnych zasobach, w tym naturalnych surowcach i produktach rolnych i leśnych oraz tradycyjnych sektorach gospodarki;
- inwestycje służące utrzymaniu i kultywowaniu tradycyjnych zawodów i rzemiosła oraz inwestycje służące wspieraniu twórczości lokalnej lub ludowej;
- rozwój agroturystyki i turystyki na obszarach wiejskich, w tym: utworzenie lub zmodernizowanie bazy informacji turystycznej oraz stron WWW, przygotowanie i wydanie folderów i innych publikacji informacyjnych, oznaczenie obiektów ważnych lub charakterystycznych dla obszaru objętego LSR;
- organizacja imprez kulturalnych, rekreacyjnych, sportowych na obszarze objętym działalnością LGD;
- renowacja, zabezpieczenie i oznakowanie przydrożnych kapliczek, pomników przyrody, odkrywek geologicznych i innych miejsc i budowli charakterystycznych dla danej miejscowości i istotnych dla realizacji LSR wraz z uporządkowaniem terenu wokół tych miejsc;
- budowa/odbudowa małej infrastruktury turystycznej, w szczególności punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych i biwakowych, tras narciarstwa biegowego i zjazdowego, tras rowerowych;

4.2 Wdrażanie Projektów Współpracy

Do wsparcia kwalifikować się będą działania:

- służące podniesieniu poziomu aktywności zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców, w szczególności związane z organizacją wspólnych przedsięwzięć szkoleniowych i promocyjnych na rzecz rozwoju przedsiębiorczości;
- służące podniesieniu atrakcyjności turystycznej obszaru LGD np. poprzez tworzenie produktów turystycznych, jakości obsługi ruchu turystycznego itp.

4.3 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja

Do wsparcia kwalifikować się będą działania dotyczące:

- badań nad obszarem objętym LSR, w szczególności:
  - badań dot. potrzeb w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i szkolenia kadr dla obszaru LGD,
  - badań dot. rozwoju turystyki
- działań informacyjnych dotyczących obszaru LGD
- szkolenia kadr biorących udział we wdrażaniu LSR
- wydarzeń o charakterze promocyjnym związanych z obszarem działania w szczególności dotyczących:
  - promocji rozwoju przedsiębiorczości i pozyskiwania inwestorów zewnętrznych dla obszaru LGD,
  - rozwoju turystyki.

Tabela 16 Przyporządkowanie przedsięwzięć do celów szczegółowych i ogólnych

Cel ogólny I			
Rozwój gospodarczy obszaru LGD poprzez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, pobudzanie aktywności zawodowej i działania przyciągające inwestorów zewnętrznych			
Cel szczegółowy I.1 Aktywizacja zawodowa osób z obszaru LGD		Cel szczegółowy I.2 Rozwój przedsiębiorczości lokalnej i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy	
Przedsięwzięcie I.1.1 Szkolenia, warsztaty i inne działania aktywizujące zawodowo osoby z obszaru LGD		Przedsięwzięcie I.2.1 Powstanie nowych i wspieranie istniejących mikroprzedsiębiorstw usługowych, handlowych i produkcyjnych	
		Cel szczegółowy I.3 Promocja walorów gospodarczych LGD	
		Przedsięwzięcie I.3.1 Akcje promocyjne	
Cel ogólny II			
Rozwój turystyki w oparciu o specyficzne walory przyrodnicze, kulturowe i historyczne obszaru LGD			
Cel szczegółowy II.1 Atrakcyjna oferta turystyczna regionu LGD		Cel szczegółowy II.2 Zachowanie zabytków, miejsc historycznych	
Przedsięwzięcie II.1.1 Powstanie nowej i wsparcie istniejącej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej		Przedsięwzięcie II.1.2 Powstanie nowych i wsparcie istniejących gospodarstw agroturystycznych oraz turystyki wiejskiej	
		Przedsięwzięcie II.2.1 Remont, odnowa obiektów o znaczeniu historycznym	
		Cel szczegółowy II.3 Wypromowanie obszaru LGD jako obszaru atrakcyjnego turystycznie	
		Przedsięwzięcie II.3.1 Akcje promocyjne	
Cel ogólny III			
Pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców do działania na rzecz własnego regionu i poprawy jakości życia społeczności lokalnej			
Cel szczegółowy III.1 Rozwój infrastruktury służącej społeczności lokalnej		Cel szczegółowy III.2 Promocja obszarów wiejskich	
Przedsięwzięcie III.1.1 Budowa, remont, przebudowa, wyposażenie publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji społeczno-kulturalnych oraz sektora rekreacyjno-wypoczynkowego		Przedsięwzięcie III.1.2 Budowa infrastruktury sportowo rekreacyjnej z zastosowaniem innowacyjnych rozwiązań.	
		Przedsięwzięcie III.2.1 Promocja podmiotów działających na rzecz rozwoju wsi	
		Cel szczegółowy III.3 Atrakcyjna oferta kulturalna, rekreacyjna i edukacyjna obszaru LGD	
		Przedsięwzięcie III.3.1 Wydarzenia, kulturalne, rekreacyjne, edukacyjne.	

Tabela 17 Wskaźniki dla celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć zawartych w LSR

Lp.	LOGIKA INTERWENCJI: <ul style="list-style-type: none"> • cele ogólne • cele szczegółowe • przedsięwzięcia 	Wskaźniki <ul style="list-style-type: none"> • oddziaływania • rezultatu • produktu
	Cel ogólny I: Rozwój gospodarczy obszaru LGD poprzez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, pobudzanie aktywności zawodowej i działania przyciągające inwestorów zewnętrznych	Wzrostu dochodów własnych gmin z tytułu udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych i prawnych o 5 % do roku 2015 w porównaniu do roku 2009. Wzrost o 5% wskaźnika liczby pomiotów gospodarczych na 10000 mieszkańców do roku 2015 w porównaniu do roku bazowego 2009
	Cel szczegółowy I.1: Aktywizacja zawodowa osób z obszaru LGD	Liczba osób, które zostały objęte działaniami w obszarze aktywizacji zawodowej - 20 osób
	Cel szczegółowy I.2: Rozwój przedsiębiorczości lokalnej i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy.	Liczba nowopowstałych miejsc pracy i dodatkowych źródeł dochodu dzięki środkom z LGD – 5; dzięki środkom z LGD w ramach dodatkowych zadań - 4
	Cel szczegółowy I.3: Promocja walorów gospodarczych LGD	Liczba osób, instytucji i podmiotów gospodarczych objętych promocją - 100
	PRZEDSIĘWZIĘCIA	
1	Szkolenia, warsztaty i inne działania aktywizujące	Liczba szkoleń, warsztatów i innych działań aktywizujących zawodowo mieszkańców LGD - 2
2	Powstanie nowych i wspieranie istniejących mikroprzedsiębiorstw usługowych i produkcyjnych	Liczba zrealizowanych zadań inwestycyjnych w zakresie utworzenia nowej lub rozwinięcia istniejącej działalności gospodarczej – 5; w ramach dodatkowych zadań - 3
3	Wydarzenia promujące lokalną gospodarkę	Liczba inicjatyw promujących lokalną gospodarkę - 2
	Cel ogólny II: Rozwój turystyki w oparciu o specyficzne walory przyrodnicze, kulturowe i historyczne obszaru LGD	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej mierzone szacunkową liczbą turystów odwiedzających teren LGD – wzrost o 10% w 2015 roku w porównaniu do roku bazowego 2009
	Cel szczegółowy II.1: Atrakcyjna oferta turystyczna regionu	Liczba osób korzystających z nowopowstałej lub odnowionej

	LGD	infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub sportowej do roku 2015 - 500 osób Wzrost liczby osób korzystających z usług gospodarstw agroturystycznych i turystyki wiejskiej wspartych w ramach LSR o 20% w roku 2015 w porównaniu do roku przed dofinansowaniem danego projektu.
	Cel szczegółowy II.2: Zachowanie zabytków, miejsc historycznych	Liczba osób zaangażowanych w działania na rzecz odnowy obiektów o znaczeniu historycznym wspartych w ramach LSR – 20; w ramach dodatkowych zadań - 10
	Cel szczegółowy II.3: Wypromowanie obszaru LGD jako obszaru atrakcyjnego turystycznie	Liczba osób objętych działaniami promującymi walory turystyczne i rozwój turystyki – 1500 w ramach dodatkowych środków - 500
	PRZEDSIĘWZIĘCIE	
1	Powstanie nowej i wsparcie istniejącej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej	Liczba nowopowstałych i odnowionych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub sportowej - 5
2	Powstanie nowych i wsparcie istniejących gospodarstw agroturystycznych oraz turystyki wiejskiej	Liczba wspartych przedsięwzięć związanych z agroturystyką i turystyką wiejską – 6
3	Remont, odnowa obiektów o znaczeniu historycznym	Liczba odnowionych obiektów o znaczeniu historycznym – 7
4	Akcje promocyjne	Liczba wydawnictw promujących turystykę regionu LGD – 5 Liczba wydawnictw promujących turystykę regionu LGD w których zastosowano innowacyjne rozwiązania czy metody do połowy 2015 roku wydanych w ramach dodatkowych zadań – 2
	Cel ogólny III: Pobudzenie aktywności społecznej mieszkańców do działania na rzecz własnego regionu i poprawy jakości życia społeczności lokalnej	Wzrost liczby organizacji pozarządowych działających na obszarze LGD o 20 % w 2015 w stosunku do roku bazowego 2009
	Cel szczegółowy III.1. Rozwój infrastruktury służącej	Liczba osób korzystających z nowopowstałych lub

	społeczności lokalnej	zmodernizowanych świetlic do roku 2015 – 1500, w ramach dodatkowych zadań 500 Liczba osób korzystających z obiektów spełniających funkcje publiczne wspartych w ramach LSR do roku 2015 – 1000 osób; w ramach dodatkowych zadań 500;
	Cel szczegółowy III.2 Promocja obszarów wiejskich	Liczba osób uzyskujących informacje i wiedzę o obszarze LGD dzięki wydawnictwom promocyjnym – 500 Liczba osób uzyskujących wiedzę o terenie LGD dzięki nowopowstałym stronom internetowym - 2000
	Cel szczegółowy III.3 Atrakcyjna oferta kulturalna, rekreacyjna i edukacyjna obszaru LGD	Liczba osób uczestniczących w wydarzeniach kulturalnych rekreacyjnych, edukacyjnych zorganizowanych dzięki środkom z LGD – 2000; w ramach dodatkowych zadań 1000.
	PRZEDSIĘWZIĘCIE	
1	Budowa, remont, przebudowa, wyposażenie publicznej infrastruktury związanej z rozwojem funkcji społeczno-kulturalnych oraz sektora rekreacyjno-wypoczynkowego	Liczba nowopowstałych lub zmodernizowanych świetlic na potrzeby spotkań do roku 2015 – 8 Liczba utworzonych świetlic wiejskich, w których wdrożono program przeciwdziałania patologiom społecznym do połowy 2015 roku – 1 Liczba wyposażonych obiektów spełniających funkcje publiczne – 14 Liczba nowopowstałych i odnowionych miejsc rekreacyjno – wypoczynkowych - 11
2	Budowa infrastruktury sportowo rekreacyjnej z zastosowaniem innowacyjnych rozwiązań	Liczba nowopowstałych miejsc sportowo-rekreacyjnych, w których zastosowano innowacyjne rozwiązania, produkty, usługi, metody czy surowce do połowy 2015 roku - 3
3	Promocja podmiotów działających na rzecz rozwoju wsi	Liczba wydawnictw promocyjnych – 4 Liczba nowopowstałych lub zaktualizowanych stron internetowych - 1

4	Wydarzenia, kulturalne, rekreacyjne, edukacyjne.	Liczba spotkań, festynów integrujących, przedsięwzięć kulturalnych, sportowych, edukacyjnych aktywizujących społeczność – 30 Liczba wydarzeń skierowanych do dzieci i młodzieży zorganizowanych do połowy 2015 roku w ramach dodatkowych zadań – 2 Liczba wydarzeń, w realizacji których zastosowano innowacyjne rozwiązania, metody, produkty, usługi czy surowce zrealizowanych do połowy 2015 roku w ramach dodatkowych zadań - 2
---	--	--

Uzasadnienie dla rozszerzonego zakresu celów szczegółowych i przedsięwzięć.

Jak wynika z przeprowadzonej ewaluacji własnej wśród beneficjentów małych projektów największym zainteresowaniem cieszą się przedsięwzięcia II.3.1 Akcje promocyjne oraz III.3.1 Wydarzenia, kulturalne, rekreacyjne, edukacyjne. W związku z powyższym przewidziano je również do realizacji dodatkowych zadań. Ponadto w przypadku projektów promujących turystykę regionu wymaga się, by przedsięwzięcia takie zawierały innowacyjne rozwiązania czy metody. Wymóg taki wynika z faktu, by nie powielać publikacji promocyjnych, których obecnie jest wiele na rynku, ponadto spowoduje pobudzenie aktywności społeczności lokalnej do szukania nowoczesnych metod promocji, które z pewnością będą miały większą siłę oddziaływania i w większym stopniu przyczynią się do rozpoznawalności regionu. Również w przypadku przedsięwzięcia III.3.1 Wydarzenia, kulturalne, rekreacyjne, edukacyjne jako wskaźnik określono takie operacje, w realizacji których stosuje się innowacyjne rozwiązania, metody czy surowce. Wymóg taki w większym stopniu determinuje rozwój regionu i aktywności społecznej. Drugim wskaźnikiem określonym dla przedsięwzięcia III.3.1 jest Liczba wydarzeń skierowanych do dzieci i młodzieży, a więc osób poniżej 26 roku życia. Operacje realizowane w ramach tego przedsięwzięcia zaktywizują ludzi młodych, w których tkwi ogromny potencjał, do działania na rzecz rozwoju regionu. Wniosek o dofinansowanie operacji, która realizuje ten wskaźnik wyraźnie musi wskazywać na grupę docelową, do której jest skierowany. Ponieważ region LGD jest niezwykle bogaty w dziedzictwo historyczne, a ponadto jak wynika z przeprowadzonych konsultacji społecznych jest zapotrzebowanie na działania służące ochronie czy też odnowie obiektów o znaczeniu historycznym, rozszerzony został zakres dla przedsięwzięcia II.2.1 Remont, odnowa obiektów o znaczeniu historycznym o dwa wskaźniki.

W wyniku przeprowadzonych konsultacji wszystkie gminy wchodzące w skład LGD zgłosiły wnioski o ogłoszenie konkursu z zakresu „Odnowa i rozwój wsi”. Dwie operacje, które chcą realizować wprowadzać będą innowacyjne rozwiązania w przedsięwzięciach dotyczących utworzenia infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, co

jest kierunkiem rozwoju zgodnym z wizją LGD. Jedną operacją zakłada utworzenie świetlicy wiejskiej. W związku z misją LGD, której ważną częścią jest aktywizacja lokalnej społeczności rozszerzono zakres przedsięwzięcia dotyczącego utworzenia świetlicy wiejskiej o jednoczesne wdrożenie w niej programu przeciwdziałania patologiom społecznym. Włączenie do projektu twardego (utworzenie świetlicy) elementów miękkich (program przeciwdziałaniu patologiom) jest innowacyjnym rozwiązaniem, które dotychczas nie było stosowane na obszarze LGD. W ramach realizacji dodatkowych zadań z zakresu „Odnowa i rozwój wsi” będą mogły być wybrane do dofinansowania tylko takie wnioski, które przyczyniają się do osiągnięcia wskaźników produktu określonych dla rozszerzonego zakresu przedsięwzięć III.1.1 i III.1.2.

Rozwój przedsiębiorczości lokalnej jest niezwykle istotnym elementem rozwoju regionu, wobec czego również nabór z zakresu „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” zaplanowano w ramach zadań dodatkowych. Zainteresowanie tym działaniem zwiększyło się już podczas drugiego naboru z tego zakresu, co znalazło odzwierciedlenie w jakości złożonych wniosków. W pierwszym naborze były wnioski, o niskiej jakości merytorycznej i z licznymi brakami natury formalnej, w drugim wszystkie wnioski były starannie przygotowane i z dużym prawdopodobieństwem zostaną zrealizowane. Po części wynika to z faktu, że okres programowania zbliża się ku końcowi i przedsiębiorcy mają coraz mniej możliwości aplikowania o środki pomocowe. Zakres przedsięwzięcia określony dla tego działania rozszerzony został o dwa wskaźniki.

W pierwszym naborze z zakresu „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” do biura LGD nie wpłynął żaden wniosek przy stosunkowo dużych nakładach na działania informacyjne. W drugim pomimo, że nakłady te się zmniejszyły zainteresowanie działaniem wzrosło czego wynikiem były dwa wnioski. Podobnie jak w przypadku zakresu „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” również tu rolnicy mają coraz mniej możliwości aplikowania o środki pomocowe, a ponieważ do biura LGD kierowane były zapytania o możliwość aplikowania o środki z tego działania przewidziano na nie nabór w ramach dodatkowych zadań.

5. Wizja i Misja Lokalnej Grupy Działania „Perły Czarnej Nidy”

Wizja i misja Lokalnej Grupy Działania została określona przez członków LGD na podstawie diagnozy – analizy SWOT na warsztatach w dniu 12.06.2008r. Wizja to określenie pożądanego stanu docelowego terytorium LGD w perspektywie kilku – kilkunastu lat.

WIZJA TERYTORIUM LGD „PERŁY CZARNEJ NIDY”

PERŁY CZARNEJ NIDY – HARMONIJNE POŁĄCZENIE TURYSTYKI I LOKALNEGO BIZNESU PRZY WYKORZYSTANIU I ZACHOWANIU WALORÓW PRZYRODNICZYCH, KULTUROWYCH I HISTORYCZNYCH, WYKORZYSTUJĄCE AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNĄ I NOWOCZESNĄ INFRASTRUKTURĘ, PRZYJAZNE INWESTOROM.

Na podstawie tak przygotowanej wizji, uczestnicy warsztatów wyznaczyli Misję Lokalnej Grupy Działania jako instytucji mającej wspomóc realizację wizji terytorium LGD

MISJA STOWARZYSZENIA LGD „PERŁY CZARNEJ NIDY”

LGD REALIZATOREM WSPÓLNEJ STRATEGII PODNOSZĄCEJ JAKOŚĆ ŻYCIA I AKTYWIZUJĄCEJ MIESZKAŃCÓW DO DZIAŁANIA NA RZECZ REGIONU I LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI

6. Spójność specyfiki obszaru z celami LSR

Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju charakteryzuje się dużą atrakcyjnością turystyczną, która związana jest z jego położeniem w granicach Chęcińsko – Kieleckiego Parku Krajobrazowego, a także z niezwykle bogatą historią. Znajdują się tu znane w całym kraju zabytki i atrakcje turystyczne, ale również cenne obszary przyrodnicze. Inną cechą przedmiotowego obszaru jest postępujący rozwój gospodarczy przyczyniający się do poprawy jakości życia miejscowej społeczności. Dobrze rozwinięta infrastruktura, a także atrakcyjne tereny pod budownictwo mieszkaniowe powodują stały napływ mieszkańców, ci jednak często nie utożsamiają się z kulturą i tradycją regionu stanowiąc społeczną odrębność.

Motywy przewodnim Strategii, który wskazuje na spójność przyjętych celów ogólnych i strategicznych ze specyfiką obszaru jest dalszy rozwój biznesu przy zachowaniu i wzmacnianiu walorów turystycznych, a także działania zmierzające do pobudzenia aktywności mieszkańców.

Na rozwój turystyki wpływa oprócz promocji również jakość obsługi ruchu turystycznego przez podmioty zaliczane do bazy noclegowej, gastronomicznej

i społecznej. Dlatego w LSR przewidziano działania, które pozwolą z jednej strony zabezpieczyć, udostępnić, wyeksponować walory turystyczne regionu, z drugiej zaś strony wesprą sektor turystyczny zarówno przez inwestycje, jak i szkolenia. Dopuszczono również finansowanie przedsięwzięć rekreacyjnych, kulturalnych czy też sportowych, które stanowią ofertę uzupełniającą dla turystyki jak również przyczynią się do integracji mieszkańców obszaru LGD.

Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich w znacznym stopniu powiązana jest z rozwojem gospodarczym. Dlatego też wspierane będą przedsięwzięcia zmierzające do tworzenia nowych miejsc pracy, a także aktywizacji zawodowej osób z terenu LGD, poprzez organizację szkoleń i innych przedsięwzięć edukacyjnych służących podniesieniu aktywności gospodarczej mieszkańców.

7. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć

Wdrożenie i realizacja LSR możliwa jest poprzez podejście zintegrowane do planowanych przedsięwzięć. Integralność przejawia się już na samym początku czyli w partnerskiej metodzie tworzenia Strategii. Współpraca przedstawicieli trzech sektorów: społecznego, publicznego i gospodarczego doprowadziła do powstania dokumentu, w ramach którego finansowane działania zachęcają partnerów społeczno-gospodarczych do współpracy, do wytwarzania dóbr i usług generujących maksymalną wartość dodaną na ich lokalnym terenie. Działania podejmowane w ramach LSR obejmują różne dziedziny i sektory, promują partnerstwo i współpracę między podmiotami uczestniczącymi w procesie rozwoju. Realizacja każdego z celów ogólnych czy szczegółowych pozwala na zaangażowanie w proces wdrażania LSR różnych instytucji w tym w szczególności: organów lokalnej administracji samorządowej: władze gmin i ich jednostki organizacyjne, ośrodków życia społecznego i kulturalnego: domy kultury, domy pomocy społecznej, organizacji pozarządowych: stowarzyszenia i fundacje, podmiotów prywatnych: sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, sektor instytucji finansowych. Zintegrowany charakter Strategii przejawia się również w alokacji środków finansowych we wszystkie działania PROW 2007-2013 objęte osią IV Leader.

Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej – 10%

Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw – 10%

Odnowa i rozwój wsi – 36,74%

Małe granty – 43,26%

Najwyraźniej integrację można dostrzec w realizacji celu ogólnego drugiego: *Rozwój turystyki w oparciu o specyficzne walory przyrodnicze, kulturowe i historyczne obszaru LGD*. W działaniach wykorzystujących zasoby kulturowe, historyczne i przyrodnicze mogą wziąć udział przedstawiciele wszystkich sektorów. Promowane będą działania komplementarne z innymi realizowanymi bądź już zrealizowanymi, które pozwolą na osiągnięcie efektu synergii tworząc wartość dodaną w postaci nieformalnych powiązań, relacji, poczucia wzajemnej pomocy i współpracy.

8. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć

Podejście integralne to w znaczeniu lokalnym również podejście innowacyjne. Tak więc metoda tworzenia Strategii jest integralna ale również innowacyjna. Lokalna Strategia Rozwoju powstała dzięki współpracy trzech sektorów: społecznego publicznego i gospodarczego. Jej innowacyjność jest związana z położeniem w niej nacisku na komplementarność, współpracę i zaangażowanie lokalnych partnerów oraz wykorzystanie lokalnych zasobów kulturowych, historycznych i przyrodniczych, w przedsięwzięciach o charakterze gospodarczym. Przejawia się ona poprzez premiowanie w trakcie wyboru takich operacji, które będą:

- komplementarne z innymi operacjami realizowanymi bądź już zrealizowanymi, ze szczególnym uwzględnieniem spójności z projektami dofinansowanymi w ramach wdrażania LSR,
- pozytywnie wpływały na obszar szerszy niż jednego sołectwa, czy gminy,
- wykorzystywać lokalne zasoby kulturowe, historyczne i przyrodnicze,
- wdrażane przy współpracy z innymi podmiotami.

Innowacyjność w planowanych przedsięwzięciach przejawia się już w samym sposobie ich realizacji, czyli podejściu oddolnym. Sposób wdrażania LSR pozwala miejscowej społeczności na kreowanie swojego środowiska, na angażowanie się w działania na rzecz rozwoju swojego miejsca zamieszkania. Dotychczas gminy wdrażając swoje inwestycje, projekty myślały kategoriami rozwoju sołectwa, na terenie którego były realizowane, lub całej gminy. Działania realizowane w ramach LSR promują projekty o jak największym zasięgu. W lokalnych kryteriach wyboru operacji przyjęto zasadę uzależnienia liczby przyznawanych punktów od wielkości obszaru, na który będzie miała wpływ realizowana operacja. Poprzez położenie nacisku w trakcie wyboru operacji na takie, które komplementarne będą z innymi zrealizowanymi albo realizowanymi, szczególnie przez podmioty inne niż wnioskodawca, ma zostać wywołany efekt synergii. Tym samym wdrażanie LSR ma mieć wzmocniony wpływ na zrównoważony rozwój objętego obszaru. W przedsięwzięciach realizowanych przez podmioty prywatne w ramach działań „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” oraz „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” promuje się projekty wykorzystujące lokalne zasoby. Dotychczas rzadkością było wdrażanie projektów partnerskich stąd wśród lokalnych kryteriów wyboru operacji uwzględniono poziom zaangażowania lokalnych partnerów. Innowacyjne rozwiązania w znaczeniu lokalnym przedstawione powyżej charakteryzują się dużą uniwersalnością toteż z powodzeniem mogą znaleźć zastosowanie przez różne podmioty na innych obszarach.

Celem strategii jest także objęcie dofinansowaniem możliwie szerokiego kręgu beneficjentów, szczególnie w zakresie działań Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej oraz Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw. Przy zaplanowanej wielkości alokacji środków w ramach tych działań celowym stało się preferowanie tych wniosków, które będą składane na mniejsze kwoty dofinansowania. Wynika to z konieczności wsparcia przede wszystkim niewielkich projektów gospodarczych

i społecznych, które miałyby mniejsze szanse w uzyskaniu dofinansowania z innych źródeł. Sprzyja to także szerszej aktywizacji podmiotów gospodarczych.

9. Procedura wyboru operacji przez LGD

Rada Lokalnej Grupy Działania „Perły Czarnej Nidy” określiła lokalne kryteria wyboru operacji uchwałą nr 3/2009 z dnia 14 stycznia 2009 r. w sprawie przyjęcia Procedury oceny zgodności operacji z LSR i oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru. Procedura oceny zgodności operacji z LSR i oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru stanowi załącznik nr 7 do niniejszej Strategii.

Lokalne kryteria wyboru operacji dla działania: Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej

1. Powierzchnia gospodarstwa rolnego, którą posiada wnioskodawca, lub w której pracuje będąc małżonkiem rolnika lub jego domownikiem w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu rolniczym:
  - do 5 ha – 5 pkt.;
  - więcej niż 5 ha i nie więcej niż 10 ha – 2 pkt.;
  - powyżej 10 ha – 1 pkt.
2. Liczba zaplanowanych do utworzenia miejsc pracy w przeliczeniu na pełny etat średniorocznie:
  - więcej niż 1 – 4 pkt.;
  - 1 – 2 pkt.;
  - mniej niż 1 – 0 pkt.
3. Projekt będzie dotyczył działalności:
  - bezpośrednio związanej jest z sektorem turystycznym albo produktami lokalnymi – 5 pkt.;
  - niezwiązanej bezpośrednio z sektorem turystycznym albo produktami lokalnymi – 0 pkt.
4. Wpływ realizacji operacji na osiągnięcie celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć Lokalnej Strategii Rozwoju:
  - projekt zgodny z więcej niż jednym celem ogólnym i szczegółowym i przedsięwzięciem – 3 pkt.;
  - projekt zgodny tylko z jednym celem ogólnym i szczegółowym i przedsięwzięciem – 1 pkt.;
5. Wykorzystanie lokalnych zasobów:
  - projekt oparty jest na lokalnych zasobach dziedzictwa kulturowego i historycznego i przyrodniczego – 4 pkt.;
  - projekt oparty jest na lokalnych zasobach dziedzictwa kulturowego lub historycznego lub przyrodniczego – 2 pkt.;
  - projekt nie jest oparty na lokalnych zasobach – 0 pkt.
6. Operacja komplementarna do innych operacji zrealizowanych lub realizowanych w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR:
  - projekt jest komplementarny z więcej niż 1 inną operacją zrealizowaną lub realizowaną w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR – 4 pkt.;

- projekt komplementarny jest z 1 inną operacją zrealizowaną lub realizowaną w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR – 2 pkt.;
  - projekt nie jest komplementarny z inną operacją zrealizowaną lub realizowaną w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR – 0 pkt.
7. Wpływ realizacji operacji na osiągnięcie wskaźników produktu Lokalnej Strategii Rozwoju:
- Operacja przyczyni się do osiągnięcia dwóch i więcej wskaźników produktu zawartych w LSR – 4 pkt;
  - Operacja przyczyni się do osiągnięcia jednego wskaźnika produktu zawartego w LSR – 2 pkt;
  - Operacja nie przyczyni się do osiągnięcia wskaźników zawartych w LSR – 0 pkt.
8. Innowacyjność projektu
- projekt jest innowacyjny na skalę LGD – 6 pkt.;
  - projekt jest innowacyjny na skalę gminy w której jest realizowany – 4 pkt;
  - projekt jest innowacyjny na skalę miejscowości, w której jest realizowany – 1 pkt.;
  - projekt nie jest innowacyjny – 0 pkt.
9. Wysokość wkładu własnego
- Więcej niż 10% powyżej wkładu minimalnego – 5 pkt.;
  - Powyżej 5% do 10% włącznie powyżej wkładu minimalnego – 3 pkt.;
  - Do 5% włącznie powyżej wkłady minimalnego – 1 pkt.;

Lokalne kryteria wyboru operacji

dla Działania: Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw

1. Wnioskodawca prowadzi działalność gospodarczą w branży, której dotyczy wniosek o sfinansowanie operacji:
  - więcej niż 10 lat – 3 pkt.;
  - więcej niż 3 lata i mniej niż 10 lat – 2 pkt.;
  - mniej niż 3 lata – 1 pkt.
2. Wnioskowana kwota:
  - do 50 tys. zł – 8 pkt.;
  - powyżej 50 tys. zł – 0 pkt.;
3. Liczba zaplanowanych do utworzenia miejsc pracy w przeliczeniu na pełny etat średniorocznie:
  - więcej niż 3 – 4 pkt.,
  - od 2 do 3 – 2 pkt.,
  - 1 – 1 pkt.,
4. Projekt będzie dotyczył działalności:
  - bezpośrednio związanej z sektorem turystycznym lub produktami lokalnymi – 3 pkt.
  - niezwiązanej bezpośrednio z sektorem turystycznym lub produktami lokalnymi – 0 pkt.
5. Wpływ realizacji operacji na osiągnięcie celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć Lokalnej Strategii Rozwoju:

- projekt zgodny z więcej niż jednym celem ogólnym i szczegółowym i przedsięwzięciem – 3 pkt.;
  - projekt zgodny tylko z jednym celem ogólnym i szczegółowym i przedsięwzięciem – 1 pkt.
6. Wykorzystanie lokalnych zasobów:
- projekt oparty jest na lokalnych zasobach dziedzictwa kulturowego i historycznego i przyrodniczego – 3 pkt.
  - projekt oparty jest na lokalnych zasobach dziedzictwa kulturowego lub historycznego lub przyrodniczego – 1 pkt.;
  - projekt nie jest oparty na lokalnych zasobach – 0 pkt.
7. Operacja komplementarna, czyli uzupełniająca zakres innych operacji zrealizowanych lub realizowanych w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR.
- projekt jest komplementarny z więcej niż 1 inną operacją zrealizowaną lub realizowaną w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR – 3 pkt.;
  - projekt komplementarny jest 1 operacją zrealizowaną lub realizowaną w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR – 1 pkt.;
  - projekt nie jest komplementarny z inną operacją zrealizowaną lub realizowaną w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR – 0 pkt.
8. Innowacyjność projektu
- projekt jest innowacyjny na skalę LGD – 5 pkt.;
  - projekt jest innowacyjny na skalę gminy w której jest realizowany – 3 pkt;
  - projekt jest innowacyjny na skalę miejscowości, w której jest realizowany – 1 pkt.;
  - projekt nie jest innowacyjny – 0 pkt;
9. Wysokość wkładu własnego
- Więcej niż 10% powyżej wkładu minimalnego – 4 pkt.;
  - Powyżej 5% do 10% włącznie powyżej wkładu minimalnego – 2 pkt.;
  - Do 5% włącznie powyżej wkłady minimalnego – 0 pkt.;
10. Wpływ realizacji operacji na osiągnięcie wskaźników produktu Lokalnej Strategii Rozwoju:
- Operacja przyczyni się do osiągnięcia dwóch i więcej wskaźników produktu zawartych w LSR – 4 pkt;
  - Operacja przyczyni się do osiągnięcia jednego wskaźnika produktu zawartego w LSR – 2 pkt;
  - Operacja nie przyczyni się do osiągnięcia wskaźników produktu zawartych w LSR – 0 pkt.

**Lokalne kryteria wyboru operacji
dla Działania: Odnowa i rozwój wsi**

1. Obszar realizacji projektu:
- więcej niż dwie miejscowości – 5 pkt.;
  - dwie miejscowości – 3 pkt.;
  - jedna miejscowość – 1 pkt.
2. Wpływ na rozwoju turystyki i sektora „leisure time”:
- operacja wpłynie pozytywnie na rozwój turystyki i sektora „leisure time” – 3;
  - operacja nie wpłynie na rozwój turystyki i sektor „leisure time” – 0 pkt;

3. Wpływ realizacji operacji na osiągnięcie celów ogólnych i szczegółowych i przedsięwzięć Lokalnej Strategii Rozwoju:
  - projekt zgodny z więcej niż jednym celem ogólnym i szczegółowym i przedsięwzięciem – 4 pkt.;
  - projekt zgodny tylko z jednym celem ogólnym i szczegółowym i przedsięwzięciem – 2 pkt.
4. Operacja komplementarna uzupełniająca zakres innych operacji zrealizowanych lub realizowanych w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR:
  - projekt jest komplementarny z więcej niż 4 innymi operacjami zrealizowanymi lub realizowanymi w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR – 5 pkt.;
  - projekt komplementarny jest z więcej niż 1 i nie więcej niż z 4 innymi operacjami zrealizowanymi lub realizowanymi w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR – 3 pkt.
  - projekt komplementarny jest z 1 operacją/projektem zrealizowanym lub realizowanym w ramach LSR – 1 pkt.
  - projekt nie jest komplementarny z innymi operacjami/projektami zrealizowanymi lub realizowanymi w ramach LSR – 0 pkt.
5. Wykorzystanie lokalnych zasobów:
  - projekt oparty jest na lokalnych zasobach dziedzictwa kulturowego i historycznego i przyrodniczego – 5 pkt.;
  - projekt oparty jest na lokalnych zasobach dziedzictwa kulturowego lub historycznego lub przyrodniczego – 3 pkt.;
  - projekt nie jest oparty na lokalnych zasobach – 0 pkt.
6. Stopień zaangażowania społeczności lokalnej:
  - do realizacji operacji przewidziano zaangażowanie co najmniej 3 organizacji pozarządowych – 5 pkt.;
  - do realizacji operacji przewidziano zaangażowanie 1 lub 2 organizacji pozarządowych – 3 pkt.;
  - w realizacji operacji nie przewidziano żadnej organizacji pozarządowej – 0 pkt.
7. Wpływ realizacji operacji na osiągnięcie wskaźników produktu Lokalnej Strategii Rozwoju:
  - Operacja przyczyni się do osiągnięcia dwóch i więcej wskaźników produktu zawartych w LSR – 4 pkt.;
  - Operacja przyczyni się do osiągnięcia jednego wskaźnika produktu zawartego w LSR – 2 pkt.;
  - Operacja nie przyczyni się do osiągnięcia wskaźników produktu zawartych w LSR – 0 pkt.
8. Wysokość wkładu własnego
  - Więcej niż 10% powyżej wkładu minimalnego – 4 pkt.;
  - Powyżej 5% do 10% włącznie powyżej wkładu minimalnego – 2 pkt.;
  - Do 5% włącznie powyżej wkładu minimalnego – 0 pkt.;
9. Innowacyjność projektu
  - projekt jest innowacyjny na skalę LGD – 5 pkt.;
  - projekt jest innowacyjny na skalę gminy w której jest realizowany – 3 pkt.;

- projekt jest innowacyjny na skalę miejscowości, w której jest realizowany – 1 pkt.
- projekt nie jest innowacyjny – 0 pkt.

Lokalne kryteria wyboru operacji

dla działania: Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju – małe projekty

1. Obszar realizacji projektu
  - więcej niż dwie miejscowości – 4pkt.;
  - dwie miejscowości – 2 pkt.;
  - jedna miejscowość – 1 pkt.,
2. Wpływ na rozwoju turystyki i sektora „leisure time”:
  - operacja wpłynie pozytywnie na rozwój turystyki i sektora „leisure time” – 4;
  - operacja nie wpłynie na rozwój turystyki i sektor „leisure time” – 0 pkt.;
3. Wpływ realizacji operacji na osiągnięcie celów ogólnych i szczegółowych i przedsięwzięć Lokalnej Strategii Rozwoju:
  - projekt zgodny z więcej niż jednym celem ogólnym i szczegółowym i przedsięwzięciem – 3 pkt.;
  - projekt zgodny tylko z jednym celem ogólnym i szczegółowym i przedsięwzięciem – 1 pkt.;
4. Operacja komplementarna uzupełniająca zakres innych operacji zrealizowanych lub realizowanych w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR:
  - projekt jest komplementarny z więcej niż 4 innymi operacjami zrealizowanymi lub realizowanymi w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR – 6 pkt.;
  - projekt komplementarny jest z więcej niż 1 i nie więcej niż z 4 innymi operacjami zrealizowanymi lub realizowanymi w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR – 3 pkt.;
  - projekt komplementarny jest z 1 operacją/projektem – 1 pkt;
  - projekt nie jest komplementarny z innymi operacjami/projektami – 0 pkt.
5. Wykorzystanie lokalnych zasobów:
  - projekt oparty jest na lokalnych zasobach dziedzictwa kulturowego i historycznego i przyrodniczego – 5 pkt.;
  - projekt oparty jest na lokalnych zasobach dziedzictwa kulturowego lub historycznego lub przyrodniczego – 3 pkt.;
  - projekt nie jest oparty na lokalnych zasobach – 0 pkt.
6. Operacja realizowana będzie w partnerstwie z innymi podmiotami, niezależnymi od wnioskodawcy, działającymi na rzecz obszaru obejmującego LSR:
  - więcej niż 2 partnerów – 4 pkt.,
  - 2 partnerów – 2 pkt.,
  - 1 partner – 1 pkt.,
  - bez partnerów – 0 pkt.
7. Wpływ realizacji operacji na osiągnięcie wskaźników produktu Lokalnej Strategii Rozwoju:
  - Operacja przyczyni się do osiągnięcia dwóch i więcej wskaźników produktu zawartych w LSR – 4 pkt;
  - Operacja przyczyni się do osiągnięcia jednego wskaźnika produktu zawartego w LSR– 2 pkt;

- Operacja nie przyczyni się do osiągnięcia wskaźników zawartych w LSR – 0 pkt.
8. Innowacyjność projektu
- projekt jest innowacyjny na skalę LGD – 4pkt.;
  - projekt jest innowacyjny na skalę gminy w której jest realizowany – 2 pkt;
  - projekt jest innowacyjny na skalę miejscowości, w której jest realizowany – 1 pkt.;
  - projekt nie jest innowacyjny – 0 pkt.
9. Siedziba lub adres zameldowania wnioskodawcy
- Znajduje się na terenie LGD minimum trzy miesiące przed miesiącem złożenia wniosku– 6
  - Znajduje się na terenie LGD mniej niż trzy miesiące przed miesiącem złożenia wniosku - 3
  - Znajduje się poza terenem LGD - 0

W ramach oceny wg lokalnych kryteriów wyboru, każdy z wniosków może maksymalnie uzyskać 40 pkt. Do dofinansowania zakwalifikują się projekty, które uzyskają minimum 30% punktów możliwych do zdobycia. W przypadku jednakowej ilości punktów o kolejności decyduje większa suma punktów w następujących kryteriach:

a) Dla kategorii małe projekty:

- Kryterium nr 1 Obszar realizacji projektu,
- Kryterium nr 4 Operacja komplementarna uzupełniająca zakres innych operacji zrealizowanych lub realizowanych w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR,
- Kryterium nr 7 Wpływ realizacji operacji na osiągnięcie wskaźników produktu Lokalnej Strategii Rozwoju,
- Kryterium nr 9 Siedziba lub adres zameldowania wnioskodawcy

b) Dla kategorii „Odnowa i rozwój wsi”

- Kryterium nr 1 Obszar realizacji projektu,
- Kryterium nr 3 Wpływ realizacji operacji na osiągnięcie celów ogólnych i szczegółowych i przedsięwzięć Lokalnej Strategii Rozwoju,
- Kryterium nr 4 Operacja komplementarna uzupełniająca zakres innych operacji zrealizowanych lub realizowanych w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR,
- Kryterium nr 7 Wpływ realizacji operacji na osiągnięcie wskaźników produktu Lokalnej Strategii Rozwoju

c) Dla kategorii „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”

- Kryterium nr 3 Liczba zaplanowanych do utworzenia miejsc pracy w przeliczeniu na pełen etat średniorocznie,
- Kryterium nr 7 Operacja komplementarna czyli uzupełniająca zakres innych operacji zrealizowanych lub realizowanych w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR
- Kryterium nr 9 Wysokość wkładu własnego.
- Kryterium nr 10 Wpływ realizacji operacji na osiągnięcie wskaźników produktu Lokalnej Strategii Rozwoju

d) Dla kategorii „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej:

- Kryterium nr 2 Liczba zaplanowanych do utworzenia miejsc pracy w przeliczeniu na pełny etat średniorocznie,
- Kryterium nr 6 Operacja komplementarna do innych operacji zrealizowanych lub realizowanych w ramach przedsięwzięć przewidzianych w LSR
- Kryterium nr 7 Wpływ realizacji operacji na osiągnięcie wskaźników produktu Lokalnej Strategii Rozwoju,
- Kryterium nr 9 Wysokość wkładu własnego

W przypadku, gdy suma punktów w wyżej wymienionych kryteriach jest równa o kolejności decyduje większa kwota finansowego wkładu własnego, a jeśli również ten jest jednakowy kolejność wpływu wniosku do biura LGD. Po zakończeniu naboru wniosków, a także procedury wyboru operacji przez LGD sporządzony zostanie ranking wszystkich projektów. Dofinansowane zostaną te, które wybrane zostały do dofinansowania i mieszczą się w granicach limitu środków na dane działanie.

Kryteriami uzasadniającymi realizację projektu w ramach LSR w każdym działaniu są kryteria oceniające wpływ realizacji operacji na osiągnięcie celów ogólnych i szczegółowych LSR oraz wpływ realizacji operacji na osiągnięcie wskaźników produktu LSR.

W procedurze wyboru projektów uczestniczyć będą – na różnych zasadach – następujący uczestnicy:

1. Beneficjenci (projektodawcy) – osoby i instytucje upoważnione do składania wniosków w ramach działania 4.1 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju.

2. Zarząd Lokalnej Grupy Działania – ogłaszać będzie nabory wniosków ramach działania 4.1 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju koordynować prace Biura LGD oraz wspierać organizacyjnie posiedzenia Rady LGD.

3. Rada Lokalnej Grupy Działania –ocena i wybór projektów do dofinansowania.

10. Budżet dla każdego roku realizacji LSR

Kwota dofinansowania działań Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania „Perły Czarnej Nidy” w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 uwzględniająca Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi dot. wdrażania Lokalnych Strategii Rozwoju przedstawia się następująco:

Tabela 18 Kwota dofinansowania poszczególnych działań osi 4

Działanie	Liczba ludności	Kwota Leader na 1 mieszkańca PLN	Kwota Leader na LGD PLN	Kwota Leader w ramach dodatkowych zadań	Razem
4.1 WDRAŻANIE LOKALNYCH STRATEGII ROZWOJU	35194	116	4.082.504,00	2 063 782,17	6 146 286,17
4.2 WDRAŻANIE PROJEKTÓW WSPÓPRACY		3	105.582,00	0	105 582,00
4.3 FUNKCJONOWANIE LGD NABYWANIE UMIEJĘTNOŚCI I AKTYWIZACJA		29	1.020.626,00	206 378,21	1 227 004,21
ogółem		148,00	5.208.712,00	2 270 160,38	7 478 872,38

Tabela 19 Poziom alokacji środków w ujęciu procentowym na poszczególne działania PROW 2007-2013

Działanie PROW	Kwota alokacji PLN	% alokacji
Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	39 808,50	0,65
Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	136 773,50	2,22
Odnowa i rozwój wsi	3 714 191,23	60,43
Małe projekty	2 255 512,94	36,70
RAZEM	6 146 286,17	100

Lokalna Strategia Rozwoju
Lokalne Grupy Działania „Perły Czarnej Nidy”

Uwzględniając powyższe kwoty, budżet ogólny LSR LGD „Perły Czarnej Nidy” na lata 2007-2013 przedstawia się następująco:

Tabela 20 Budżet

Rok	Kategoria kosztu	Działania osi 4 przeprowadzone przez LGD											Razem os 4-
		413- Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju					421 – Wdrażanie projektów współpracy			Funkcjonowanie LGD nabywanie umiejętności i aktywizacja			
		Różnicowanie W kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Odnowa i rozwój wsi	Małe projekty	Razem 4.1/413	Przygotowanie projektu współpracy	Realizacja projektu współpracy	Razem 4.21	Funkcjonowanie LGD nie koszty bieżące	Nabywanie umiejętności i aktywizacja	Razem 431	
2009	Całkowite	0	0	0	521 167,18	521 167,18	0	0	0	100 885,15	24 796,63	125 681,78	646 848,96
	kwalikowalne	0	0	0	521 167,18	521 167,18	0	0	0	100 885,15	24 796,63	125 681,78	646 848,96
	Do refundacji	0	0	0	364 817,03	364 817,03	0	0	0	100 885,15	24 796,63	125 681,78	490 498,81
2010	Całkowite	0	336 462,81	2 159 948,95	0	2 496 411,76	75,12	0	75,12	130 983,63	12 597,34	143 580,97	2 640 067,85
	kwalikowalne	0	273 547,00	1 756 056,06	0	2 029 603,06	75,12	0	75,12	130 983,63	12 597,34	143 580,97	2 173 259,15
	Do refundacji	0	136 773,50	1 317 042,05	0	1 453 815,55	75,12	0	75,12	130 983,63	12 597,34	143 580,97	1 597 471,64
2011	Całkowite	97 928,91	0	0	433 168,31	531 097,22	14 738,00	0	14 738,00	116 183,96	27 369,06	143 553,02	689 388,24
	kwalikowalne	79 617,00	0	0	433 168,31	512 785,31	14 738,00	0	14 738,00	116 183,96	27 369,06	143 553,02	671 076,33
	Do refundacji	39 808,50	0	0	303 217,82	343 026,32	14 738,00	0	14 738,00	116 183,96	27 369,06	143 553,02	501 317,34
2012	Całkowite	0	0	0	351 491,66	351 491,66	0	0	0	149 770,10	20 874,86	170 644,96	522 136,62
	kwalikowalne	0	0	0	351 491,66	351 491,66	0	0	0	149 770,10	20 874,86	170 644,96	522 136,62
	Do refundacji	0	0	0	281 193,33	281 193,33	0	0	0	149 770,10	20 874,86	170 644,96	451 838,29
2013	Całkowite	0	0	3 056 237,89	1 351 769,28	4 408 007,17	0	7 898,04	7 898,04	180 905,50	42 312,80	223 218,3	4 639 123,51
	kwalikowalne	0	0	2 484 746,25	1 351 769,28	3 836 515,53	0	7 898,04	7 898,04	180 905,50	42 312,80	223 218,30	4 067 631,87
	Do refundacji	0	0	1 987 797,00	1 081 415,42	3 069 212,42	0	7 898,04	7 898,04	180 905,50	42 312,80	223 218,30	3 300 328,76
2014	Całkowite	0	0	629 378,97	281 086,68	910 465,65	0	82 870,84	82 870,84	175 390,78	74 286,43	249 677,21	1 243 013,70
	kwalikowalne	0	0	511 690,22	281 086,68	792 776,90	0	82 870,84	82 870,84	175 390,78	74 286,43	249 677,21	1 125 324,95
	Do refundacji	0	0	409 352,18	224 869,34	634 221,52	0	82 870,84	82 870,84	175 390,78	74 286,43	249 677,21	966 769,57
2015	Całkowite	0	0	0	0	0	0	0	0	133 555,95	37 092,02	170 647,97	170 647,97
	kwalikowalne	0	0	0	0	0	0	0	0	133 555,95	37 092,02	170 647,97	170 647,97
	Do refundacji	0	0	0	0	0	0	0	0	133 555,95	37 092,02	170 647,97	170 647,97
2009	Całkowite	97 928,91	336 462,81	5 845 565,81	2 938 683,11	9 218 640,64	14 813,12	90 768,88	105 582,00	987 675,07	239 329,14	1 227 004,21	10 551 226,85
-	kwalikowalne	79 617,00	273 547,00	4 752 492,53	2 938 683,11	8 044 339,64	14 813,12	90 768,88	105 582,00	987 675,07	239 329,14	1 227 004,21	9 376 925,85
2015	Do refundacji	39 808,50	136 773,50	3 714 191,23	2 255 512,94	6 146 286,17	14 813,12	90 768,88	105 582,00	987 675,07	239 329,14	1 227 004,21	7 478 872,38

Tabela 21 Harmonogram realizacji przedsięwzięć w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju

Nr	Nazwa przedsięwzięcia	Harmonogram realizacji LSR w rozbiciu na lata i kwartały																											
		2009				2010				2011				2012				2013				2014				2015			
		I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
I	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej																												
II	Mikroprzedsiębiorstwa																												
II	Odnowa i rozwój wsi																												
I	Małe projekty																												
V	Projekty współpracy																												
	Funkcjonowanie LGD																												

Budżet Lokalnej Strategii Rozwoju został przygotowany w oparciu o analizę potrzeb zgłaszanych przez przedstawicieli LGD w trakcie spotkań warsztatowych związanych z przygotowaniem Lokalnej Strategii Rozwoju. Z przeprowadzonych analiz i dyskusji wynika, że największym zainteresowaniem mieszkańców cieszą się projekty związane z działaniem „Odnowa i rozwój wsi” oraz w ramach „Małych projektów” i na nie postanowiono skierować większość dostępnych środków. Budżet zakłada również odpowiednie rozłożenie wydatkowania środków przeznaczonych na jej realizację przy założeniu, że koszty stopniowo wzrastają w latach 2009-2011, a następnie maleją (lata 2012-2013). Takie rozłożenie wydatków uwarunkowane jest stopniowym wzrostem aktywności mieszkańców w aplikowaniu o dotacje. Sukcesywne nabywanie przez członków LGD umiejętności selekcji projektów i zarządzania rozwojem lokalnym spowoduje coraz sprawniejsze wdrażanie strategii i pozwoli również na sprawdzenie czy przyjęte kryteria i procedury wyboru projektów są w pełni adekwatne do oczekiwań LGD, co ułatwi wprowadzenie niezbędnych modyfikacji. Dodatkowo, należy założyć, iż osiągnięcie pełnej efektywności pracy zatrudnionego personelu LGD wymagać będzie czasu i doświadczenia. Od roku 2012 zakłada się stopniowe „wygaszanie” działań wdrażanych w ramach LSR, tak, aby ostatnie wszystkie środki zostały zakontraktowane do końca 2013 roku, a lata 2014 i 2015 przeznaczone były na realizację podpisanych umów.

„Budżet Lokalnej Strategii Rozwoju dla dodatkowych zadań został przygotowany w oparciu o analizę potrzeb zgłaszanych przez potencjalnych beneficjentów w trakcie konsultacji społecznych przeprowadzonych w związku z aktualizacją LSR oraz na podstawie dotychczasowego wydatkowania środków, które określone zostało w ewaluacji własnej wdrażania LSR. Z przeprowadzonych analiz i wniosków napływających do biura LGD wynika, że dużym zainteresowaniem cieszy się działanie „Odnowa i rozwój wsi”. Ponieważ w jednym naborze rozdysponowane zostały wszystkie zaplanowane na nie środki, w ramach dodatkowych zadań przewidziano kolejny, na który przeznaczona została kwota 1,5 mln zł, co przy maksymalnej możliwej kwocie o jaką mogą się ubiegać beneficjenci daje trzy projekty.

Na działania z zakresu „Małe projekty” zaplanowano niewiele ponad 210 tys. zł. Jest to kwota niższa do tych, które dotychczas były dostępne dla beneficjentów, co wynika po pierwsze z faktu, że w pierwszej połowie 2013 roku ogłoszony zostanie konkurs z tego zakresu w ramach środków regularnych, które pozostają do dyspozycji LGD, a po drugie, że do realizacji beneficjenci będą mieli czas tylko do końca 2014 roku. W związku z powyższym przeznaczenie wyższej kwoty na to działanie niosłoby ze sobą ryzyko niewydatkowania tych środków.

Kwota w wysokości 250 tys. zł przeznaczona została na konkurs z zakresu „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”. Jest to kwota nieznacznie wyższa od zainteresowania, które towarzyszyło ostatniemu naborowi z tego zakresu. Jej wysokość zaplanowana została mając na uwadze również fakt, że są to ostatnie środki pomocowe w obecnym okresie programowania. Ten sam powód jak również rosnące zainteresowanie działaniem oraz zapytania o możliwość aplikowania spowodowały, że w harmonogramie naborów na dodatkowe zadania znalazło się działanie

„Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”. Kwota 100 tys. zł jaką tu przewidziano jest na poziomie zainteresowania jakie towarzyszyło ostatniemu naborowi z tego zakresu.

11. Opis procesu przygotowania LSR

Prace na Lokalną Strategią Rozwoju rozpoczęły się w marcu 2008 roku. 19.03.2008 w Morawicy miało miejsce spotkanie władz gmin: Morawica, Sitkówka-Nowiny i Chęciny, a także przedstawicieli LGD Partnerstwo Chęciny i LGD Fundacja Ziemi Morawickiej, na którym powołany został zespół roboczy ds. przygotowania Lokalnej Strategii Rozwoju. W jego skład weszli: Marcin Dziewięcki, Rafał Wilk, Arkadiusz Jędras, Przemysław Strójwąg. Nadzór merytoryczny nad przygotowaniem strategii objęła firma MG-Konsultant Jacek Śniadecki – animator partnerstw lokalnych. Ponadto, w każdej gminie tworzącej LGD został wyznaczony pracownik Urzędu Gminy, który odpowiedzialny był m.in. za:

- a) logistyczne przygotowanie spotkań,
- b) przeprowadzenie badań ankietowych,
- c) pośredniczenie w kontaktach pomiędzy mieszkańcami obszaru LGD a zespołem opracowującym LSR.

W ramach przygotowania LSR zorganizowano 10 spotkań, w których uczestniczyło ponad 200 osób. W załączniku nr 10 przedstawiono kopie list obecności. Spotkania zostały zorganizowane w każdej z gmin, tworzących LGD i brali w nich udział przedstawiciele trzech sektorów: tj.: społecznego, gospodarczego i publicznego. W celu precyzyjnego uwzględnienia specyfiki każdej z gmin wchodzących w skład LGD na spotkaniach w danej gminie przeważała społeczność zamieszkująca jej teren. Informacje o spotkaniach umieszczane były na plakatach informacyjnych, stronach internetowych, a także publikowane w lokalnej prasie. Przeprowadzone zostały badania ankietowe. Ankiety rozprowadzane były na spotkaniach mieszkańcami, w urzędach gmin oraz dostępne były na stronie www.morawica.pl. Ponad 20 osób wyraziło opinię o swoich preferencjach w sprawie rodzajów operacji, które powinny być dofinansowywane w ramach tzw. małych projektów. Pomogło to pogrupować działania w poszczególne „duże” przedsięwzięcia.

Prace nad LSR przebiegały wg następującego harmonogramu:

Tabela 22 Harmonogram prac nad Lokalną Strategią Rozwoju

Lp.	Temat spotkania	Termin spotkania	Liczba uczestników	Liczba podmiotów
1	Powołanie zespołu robczego ds. przygotowania Lokalnej Strategii Rozwoju	19.03.2008	7	Wójtowie Gmin, przedstawiciele LGD Partnerstwo Chęciny i Fundacja Ziemi Morawickiej
2	Wspólna sesja Rad Gmin Chęciny, Morawica i Sitkówka –Nowiny –	23.04.2008	50	3 Rady Gmin

	podjęcie uchwał o przystąpieniu do Lokalnej Grupy Działania			
3.	Program Leader w PROW 2007-2013 – szansą na rozwój naszej społeczności – Akces do LGD – Morawica	20.05.2008	23	Sektor społeczny – 10 Sektor gospodarczy – 9 Sektor publiczny - 2
4.	Program Leader w PROW 2007-2013 – szansą na rozwój naszej społeczności – Akces do LGD – Chęciny	02.06.2008	19	Sektor społeczny – 6 Sektor gospodarczy – 4 Sektor publiczny -1
5.	Program Leader w PROW 2007-2013 – szansą na rozwój naszej społeczności – Akces do LGD – Sitkówka - Nowiny	21.05.2008	10	Sektor społeczny – 5 Sektor gospodarczy – 3 Sektor publiczny -2
6.	Warsztaty: Analiza SWOT terenu LGD – miejsce spotkania Sitkówka – Nowiny, uczestnicy – przedstawiciele wszystkich gmin	10.06.2008	15	Sektor społeczny – 6 Sektor gospodarczy – 4 Sektor publiczny -5
7.	Warsztaty: „Misja i Cele” – wyznaczenie celów ogólnych i szczegółowych LGD – miejsce spotkania Chęciny - uczestnicy – przedstawiciele wszystkich gmin	12.06.2008	16	Sektor społeczny – 5 Sektor gospodarczy – 4 Sektor publiczny -4
8.	Warsztaty: „Lokalna Strategia Rozwoju” – prezentacja założeń i ich przyjęcie - miejsce spotkania Morawica - uczestnicy – przedstawiciele wszystkich gmin	25.06.2008	11	Sektor społeczny – 4 Sektor gospodarczy – 3 Sektor publiczny - 3
9.	Walne Zebranie ZAŁOŻYCIELSKIE LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA- miejsce spotkania - Morawica - uczestnicy – przedstawiciele wszystkich gmin	17.06.2008	46	Sektor społeczny – 24 Sektor gospodarczy – 14 Sektor publiczny -7
10.	Walne Zebranie LGD – miejsce spotkania – Sitkówka-Nowiny – zatwierdzenie LSR do realizacji	14.01.2009	35	Sektor społeczny- Sektor gospodarczy – Sektor publiczny-

Tak prowadzone prace z wykorzystaniem różnych kanałów informacji zapewniły szeroki udział społeczności, co pozwala uznać, że przyjęte cele i przedsięwzięcia zostały zaakceptowane przez mieszkańców obszaru LGD „Perły Czarnej Nidy”.

11.1. Opis procesu konsultacji, w wyniku których dodano nowe przedsięwzięcie i rozszerzono zakres dotychczasowych

Wraz z trwającymi pracami nad nowelizacją Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczegółowych kryteriów i sposobu wyboru lokalnej grupy działania do realizacji lokalnej strategii rozwoju, dążąc do poprawy jakości życia na obszarze LSR, Zarząd zdecydował o przystąpieniu do konkursu na wybór LGD do realizacji dodatkowych zadań. By nadać rozwojowi i działalności LGD właściwy, zgodny z oczekiwaniami mieszkańców kierunek, 11 lipca 2012 roku ogłoszone zostały konsultacje społeczne, które trwały do 25 lipca. Ogłoszenie o konsultacjach ukazało się na stronie internetowej LGD, a także

na stronach wszystkich gmin wchodzących w jej skład. Ponadto informacja przekazywana była przez pracowników biura i członków Zarządu przedstawicielom instytucji działających na obszarze LSR, członkom LGD, czy też dotychczasowym beneficjentom. Ze względu na krótki czas konsultacji wynikający ze zbliżającego się terminu złożenia wniosku o wybór LGD do realizacji dodatkowych zadań, osoby chcące podjąć dialog mogły to uczynić drogą pocztową, drogą mailową poprzez złożenia wniosku w biurze, czy też za pośrednictwem telefonu. Na dzień 25 lipca wyznaczono termin spotkania w tej sprawie. Efektem konsultacji były wnioski, głównie telefoniczne i składane podczas rozmów z pracownikami, czy też Członkami Zarządu, które zaczęły spływać do biura LGD. Wnioski te poddane zostały analizie w oparciu o dokonaną ewaluację własną wynikiem czego jest obecny kształt LSR.

12. Opis procesu wdrażania i aktualizacja LSR

Główną rolę we wdrażaniu LSR pełni LGD jako podmiot, który otrzymuje środki na jej realizację i który jest odpowiedzialny za poprawne ich rozliczenie. Za zarządzanie procesem wdrażania LSR i koordynowanie działań podczas jej realizacji odpowiada Zarząd Stowarzyszenia. We wdrażanie zaangażowane są także podmioty tworzące LGD, jak również pracownicy biura. Poprzez zasadę pełnej jawności we wdrażaniu LSR proces ten obejmie bardzo szerokie spektrum partnerów i mieszkańców. Zasada pełnej jawności działania LGD zapewniona zostanie poprzez prowadzenie szeroko zakrojonych działań informacyjno – promocyjnych wykorzystujących:

- Prasę lokalną
- Strony internetowe
- Tablice informacyjne
- Spotkania z mieszkańcami
- Plakaty

Dla zapewnienia sprawnego wdrażania LSR i szerokiego upowszechniania informacji o działaniach LGD dostępne będzie dla mieszkańców biuro Stowarzyszenia przez cały czas jego pracy. Będzie można uzyskać tu informacje o stopniu wdrażania ww. dokumentu strategicznego. Pracownicy biura pełniąc będą ponadto funkcje aktywizowania i motywowania mieszkańców do udziału w procesie wdrażania LSR poprzez pomoc w przygotowaniu wniosków o pomoc ze środków LSR. W celu efektywnego wdrażania LSR prowadzony będzie stały monitoring i ocena prowadzonych działań. Pracownicy biura przyjmować będą wnioski od mieszkańców w sprawie wdrażania Strategii. Wszystkie wnioski będą analizowane i w razie uznania ich za słuszne podejmowane będą decyzje w zakresie zmiany sposobu wdrażania LSR. W celu zapewnienia szerokiego, powszechnego i systematycznego udziału społeczności lokalnej w procesie aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju, w każdej z gmin tworzących LGD, prowadzone będą konsultacje poprzez:

- a) wywiady,
- b) ankiety,
- c) spotkania informacyjne.

W celu oceny skuteczności realizowanych przedsięwzięć, konsultacje prowadzone będą zarówno z członkami poszczególnych ciał statutowych Stowarzyszenia, jak i mieszkańcami

obszaru LGD. W przypadku oceny prawidłowości funkcjonowania LGD spotkania prowadzone będą przede wszystkim z członkami Zarządu Stowarzyszenia oraz właściwego ciała statutowego. W szczególnych wypadkach w proces ten zostaną włączeni eksperci zewnętrzni.

13. Zasady i sposób dokonywania ewaluacji własnej

Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia pn. LGD „Perły Czarnej Nidy” wyznacza podstawowe kierunki rozwoju obszaru nią objętego w długiej perspektywie czasowej. W dobie szybkich i trudnych do przewidzenia zmian istnieje ryzyko popełnienia omyłki w planowaniu. W celu stałego kontrolowania, sprawdzania skuteczności działań, a także ograniczenia ryzyka niepowodzenia osiągnięcia celów Strategii, prowadzona będzie ewaluacja własna. Ewaluacja pozwoli na dostosowanie założeń Strategii do zmieniających się warunków mających wpływ na zdezaktualizowanie założeń dokumentu. Ewaluacja realizacji Strategii będzie więc polegać, na okresowej ocenie następujących wskaźników:

- a) stopnia realizacji celu głównego i celów szczegółowych,
- b) osiągnięcia poziomu efektów rzeczowych poszczególnych przedsięwzięć,
- c) oceny barier finansowych i poza-finansowych,
- d) oceny pomocy zewnętrznej (wysokość, terminowość, trudności z pozyskiwaniem środków finansowych),
- e) prawidłowości przyjętych na wstępie założeń,
- f) uwarunkowań zewnętrznych oraz ich zmiany.

Narzędziem, które dostarczy podstawowych informacji niezbędnych dla procesu ewaluacji będzie monitoring. Tak więc, monitoring będzie stanowić proces kontrolowania czy realizacja strategii przebiega zgodnie z założeniami czy są osiągnięte cele i rezultaty założone w Strategii oraz jak przebiega wydatkowanie środków na poszczególne zamierzenia. Ewaluacja obejmie natomiast ocenę wykonania sformułowanego celu ogólnego i celów szczegółowych oraz stopnia realizacji całej Strategii. Dla przeprowadzenia sprawnego procesu całościowej oceny Strategii wyznaczony został zespół odpowiedzialny za monitoring i ewaluację, a także określony zakres prowadzonego monitoringu i ewaluacji. Zespół do monitoringu i ewaluacji stanowi Zarząd Stowarzyszenia. Monitoring stanowi część codziennej organizacji i zarządzania projektem. Najskuteczniejszym sposobem monitorowania wdrażanych przedsięwzięć będzie ankietowe zbieranie informacji na temat stopnia zaawansowania oraz postępu zaplanowanych działań przyczyniających się do realizacji celu ogólnego i celów szczegółowych określonych w Strategii.

W związku z długim horyzontem czasowym realizacji Strategii proces ewaluacji będzie wymagał ciągłej oceny, w trakcie wdrażania strategii. Ewaluacja podzielona została na dwa etapy:

- a) ewaluacja *ex-ante* (ocena wstępna) każdego z celów ogólnych i szczegółowych Strategii stanowi punkt wyjścia dla późniejszej całościowej oceny skuteczności realizowanego dokumentu, wg schematu *stan obecny – sposoby realizacji/działania – stan przyszły*. Ewaluacja będzie dotyczyć oceny każdego z celów ogólnych i częściowych. Ze względu na brak szczegółowych danych

wyjściowych do ewaluacji ex-ante pochodzących z procesu monitoringu, do oceny zostaną wykorzystane: analiza istniejącego stanu przed rozpoczęciem wdrażania Strategii oraz analiza SWOT;

- b) ewaluacja ex-post – jest oceną dotyczącą działań zrealizowanych w minionym okresie. Wobec 7-letniej perspektywy działań LGD ewaluacja ex-post dokonywana będzie po okresach jednego roku. Ewaluacja ex-post będzie prowadzona w oparciu o ankiety, zapisy z dokumentacji związanej z realizowaną Strategią (np.: opinie społeczności lokalnej zgłaszane za pośrednictwem biura, itp.). Ewaluacja ex-post pozwoli na weryfikację i ewentualną zmianę prowadzonych przedsięwzięć, których realizacja nie przyczynia się do osiągnięcia założonych w Strategii celów szczegółowych, a w konsekwencji celu ogólnego. Ewaluacja ex-post da odpowiedź na pytanie czy realizacja Strategii powinna być kontynuowana w przyjętym kształcie, czy istnieje konieczność zmiany poszczególnych jej elementów. Ocena na tym etapie będzie zamknięta każdorazowo informacją o potrzebie/braku potrzeby rewizji, bądź zmiany projektu. Zmiany mogą obejmować korekty założonych w Strategii przedsięwzięć z możliwością ich usunięcia lub włączeniu nowych zadań lub operacji.

14. Powiązania LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR

W Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Perły Czarnej Nidy” przyjęto trzy cele ogólne:

Cel ogólny 1 - Rozwój gospodarczy obszaru LGD poprzez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, pobudzanie aktywności zawodowej i działania przyciągające inwestorów zewnętrznych.

Cel ogólny 2 - Rozwój turystyki w oparciu o specyficzne walory przyrodnicze, kulturowe i historyczne obszaru LGD.

Cel ogólny 3 - Pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców do działania na rzecz własnego regionu i poprawy jakości życia społeczności lokalnej.

Tak sformułowane cele ogólne określają przyszły wizerunek obszaru działania Lokalnej Grupy Działania, jaki powinien zostać osiągnięty w wyniku realizacji niniejszej Strategii. W celu wzmocnienia synergii działań objętych LSR w/w cele są komplementarne w stosunku do celów zawartych w innych dokumentach planistycznych związanych z obszarem objętym LGD, a w szczególności w: Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020, Strategii rozwoju turystyki w województwie świętokrzyskim na lata 2006-2014, Regionalnym Programie Operacyjnym województwa świętokrzyskiego na lata 2007-2013, Programie Operacyjnym *Kapitał Ludzki* oraz *Innowacyjna Gospodarka*. Cele zawarte w LSR stanowią uzupełnienie celów zawartych w powyższych dokumentach. Osiągnięcie ich przyczyni się do zharmonizowanego, kompleksowego i zrównoważonego rozwoju obszaru działania LGD.

Tabela 23 Komplementarność celu ogólnego 1 – Rozwój gospodarczy obszaru LGD poprzez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, pobudzanie aktywności zawodowej i działania przyciągające inwestorów zewnętrznych z głównymi dokumentami strategicznymi

Cel 1			
Rozwój gospodarczy obszaru LGD poprzez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, pobudzanie aktywności zawodowej i działania przyciągające inwestorów zewnętrznych			
Nazwa operacji	Nazwa komplementarnego dokumentu	Nazwa osi priorytetowej, celu	Działania
TWORZENIE I ROZWÓJ MIKROPSZEDSIĘBIORSTW	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013	3 Oś priorytetowa <i>Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej</i>	Działanie 3.2 Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw
	Regionalny Program operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 - 2015	Oś priorytetowa 1 Rozwój przedsiębiorczości	Działanie 1.1 Bezpośrednie wsparcie sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw
	Program Operacyjny Kapitał Ludzki	Priorytet VI Rynek Pracy otwarty dla wszystkich	Działanie 6.2 wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości oraz samozatrudnienia
	Strategia Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020	Cel 3 Ochrona racjonalne wykonywanie zasobów przyrody i dóbr kultury	Priorytet 1 Tworzenie warunków rozwoju turystyki, sportu i rekreacji
		Cel 5 <i>Rozwój systemów infrastruktury technicznej i społecznej</i>	Priorytet 5 Rozwój systemów informatycznych – szerokopasmowego dostępu do Internetu oraz regionalnej zintegrowanej platformy usług elektronicznych
		Cel 6 <i>Aktywizacja rolnictwa i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich</i>	Priorytet 1 Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich umożliwiający przechodzenie ludności wiejskiej do zawodów pozarolniczych
	RÓŻNICOWANIE W KIERUNKU DZIAŁALNOŚCI NIEROLNICZEJ	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013	3 Oś priorytetowa <i>Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej</i>

Lokalna Strategia Rozwoju
Lokalnej Grupy Działania „Perły Czarnej Nidy”

			mikroprzedsiębiorstw
	Program Operacyjny Kapitał Ludzki	Priorytet IX <i>Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach</i>	Działanie 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich
	Strategia Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020	Cel 3 Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury	Priorytet 1 Tworzenie warunków rozwoju turystyki, sportu i rekreacji
		Cel 5 <i>Rozwój systemów infrastruktury technicznej i społecznej</i>	Priorytet 5 Rozwój systemów informatycznych – szerokopasmowego dostępu do Internetu oraz regionalnej zintegrowanej platformy usług elektronicznych
		Cel 6 <i>Aktywizacja rolnictwa i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich</i>	Priorytet 1 Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich umożliwiający przechodzenie ludności wiejskiej do zawodów pozarolniczych
MAŁE PROJEKTY	Program Operacyjny Kapitał Ludzki	Priorytet VI <i>Rynek pracy otwarty dla wszystkich</i>	Działanie 6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości oraz samozatrudnienia
	Program Operacyjny Kapitał Ludzki	Priorytet VI <i>Rynek pracy otwarty dla wszystkich</i>	Działanie 6.3 Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich
	Strategia Województwa	Cel 1 <i>Przyspieszenie rozwoju bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności województwa</i>	Priorytet 1 Tworzenie otoczenia przyjaznego dla rozwoju nowoczesnego biznesu, szczególnie sektora małych i średnich przedsiębiorstw
		Cel 2 <i>Rozwój zasobów ludzkich</i>	Priorytet 4 Aktywna polityka rynku pracy

Lokalna Strategia Rozwoju
Lokalne Grupy Działania „Perły Czarnej Nidy”

	Świętokrzyskiego do roku 2020	Cel 3 <i>Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury</i>	Priorytet 1 Tworzenie warunków rozwoju turystyki, sportu i rekreacji
		Cel 5 <i>Rozwój systemów infrastruktury technicznej i społecznej</i>	Priorytet 5 Rozwój systemów informatycznych – szerokopasmowego dostępu do Internetu oraz regionalnej zintegrowanej platformy usług elektronicznych
		Cel 6 <i>Aktywizacja rolnictwa i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich</i>	Priorytet 1 Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich umożliwiający przechodzenie ludności wiejskiej do zawodów pozarolniczych

Tabela 24 Komplementarność celu ogólnego 2 - Rozwój turystyki w oparciu o specyficzne walory przyrodnicze, kulturowe i historyczne obszaru LGD z głównymi dokumentami strategicznymi.

Cel ogólny 2			
Rozwój turystyki w oparciu o specyficzne walory przyrodnicze, kulturowe i historyczne obszaru LGD.			
Nazwa operacji w LSR	Nazwa komplementarnego dokumentu	Nazwa osi priorytetowej, celu	Działania
Odnowa i rozwój wsi	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013	3 Oś priorytetowa <i>Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej</i>	Działanie 3.4 Odnowa i rozwój wsi
	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013	Oś priorytetowa 5 <i>Wzrost jakości infrastruktury społecznej oraz inwestycje w dziedzictwo kulturowe, turystykę i sport.</i>	Działanie 5.2. Podniesienie jakości usług publicznych poprzez wspieranie placówek edukacyjnych i kulturalnych
			Działanie 5.3. Inwestycje w sferę dziedzictwa kulturowego, turystyki i sportu

Lokalna Strategia Rozwoju
Lokalnej Grupy Działania „Perły Czarnej Nidy”

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007 – 2013	Priorytet XII <i>Kultura i dziedzictwo kulturowe</i>	Działanie 12.1. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym
		Działanie 12.2 – Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka	Priorytet 6. <i>Polska gospodarka na rynku międzynarodowym</i>	Działanie 6.4. Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym
Strategia Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020	Cel 3 <i>Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury</i>	Priorytet 1 Tworzenie warunków rozwoju turystyki, sportu i rekreacji
		Priorytet 2 Ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturowego
Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006-2014	Cel pośredni <i>Stworzenie zintegrowanej oferty turystycznej Województwa Świętokrzyskiego przy wykorzystaniu potencjału regionu</i>	Cel operacyjny: Kreacja i rozwój konkurencyjnych produktów turystycznych
		Cel operacyjny: Stymulowanie i wspieranie inwestycji w obszarze infrastruktury turystycznej produktów
	Cel pośredni <i>Opracowanie zintegrowanego i skutecznego systemu promocji i marketingu</i>	Cel operacyjny: Stworzenie zintegrowanego systemu informacji turystycznej
		Cel operacyjny: Kształtowanie proekologicznej infrastruktury w kontekście rozwoju przestrzeni turystycznej
Cel pośredni <i>Kształtowanie przestrzeni turystycznej</i>	Cel operacyjny: Rozwój mikroprzestrzeni turystycznych	

Lokalna Strategia Rozwoju
Lokalne Grupy Działania „Perły Czarnej Nidy”

Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013	3 Oś priorytetowa <i>Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, działanie <i>Odnowa i rozwój wsi</i></i>	Działanie 3.2. Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw
	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2015	Oś priorytetowa 1 <i>Rozwój przedsiębiorczości</i>	Działanie 1.1. Bezpośrednie wsparcie sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw
	Program Operacyjny Kapitał Ludzki	Priorytet VI <i>Rynek pracy otwarty dla wszystkich</i>	Działanie 6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości oraz samozatrudnienia
	Strategia Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020	Cel 1 <i>Przyspieszenie rozwoju bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności województwa</i>	Priorytet 1 Tworzenie otoczenia przyjaznego dla rozwoju nowoczesnego biznesu, szczególnie sektora małych i średnich przedsiębiorstw
		Cel 3 <i>Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury</i>	Priorytet 1 Tworzenie warunków rozwoju turystyki, sportu i rekreacji Priorytet 2 Ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturowego
	Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006-2014	Cel pośredni <i>Stworzenie zintegrowanej oferty turystycznej Województwa Świętokrzyskiego przy wykorzystaniu potencjału regionu</i>	Cel operacyjny: Kreacja i rozwój konkurencyjnych produktów turystycznych
			Cel operacyjny: Stymulowanie i wspieranie inwestycji w obszarze infrastruktury turystycznej produktów
		Cel pośredni <i>Rozwój otoczenia sprzyjającego rozwojowi turystyki w województwie</i>	Cel operacyjny: Wsparcie świętokrzyskich przedsiębiorców turystycznych Cel operacyjny: Tworzenie warunków do wzrostu zatrudnienia w sektorze prywatnym

Lokalna Strategia Rozwoju
Lokalnej Grupy Działania „Perły Czarnej Nidy”

Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013	3 Oś priorytetowa <i>Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej</i>	Działanie 3.1. Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej
	Program Operacyjny Kapitał Ludzki	Priorytet VI <i>Rynek pracy otwarty dla wszystkich</i>	Działanie 6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości oraz samozatrudnienia
	Strategia Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020	Cel 1 <i>Przyspieszenie rozwoju bazy ekonomicznej i wzrostu innowacyjności województwa</i>	Priorytet 1 Tworzenie otoczenia przyjaznego dla rozwoju nowoczesnego biznesu, szczególnie sektora małych i średnich przedsiębiorstw
		Cel 3 <i>Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury</i>	Priorytet 1 Tworzenie warunków rozwoju turystyki, sportu i rekreacji Priorytet 2 Ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturowego
	Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006-2014	Cel pośredni <i>Stworzenie zintegrowanej oferty turystycznej Województwa Świętokrzyskiego przy wykorzystaniu potencjału regionu</i>	Cel operacyjny: Kreacja i rozwój konkurencyjnych produktów turystycznych Cel operacyjny: Stymulowanie i wspieranie inwestycji w obszarze infrastruktury turystycznej produktów
		Cel pośredni <i>Rozwój otoczenia sprzyjającego rozwojowi turystyki w województwie</i>	Cel operacyjny: Wsparcie świętokrzyskich przedsiębiorców turystycznych
	Małe Granty	Program Operacyjny Kapitał ludzki	Priorytet IX <i>Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach</i>

Lokalna Strategia Rozwoju
Lokalnej Grupy Działania „Perły Czarnej Nidy”

	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2013	Oś priorytetowa 5 <i>Wzrost jakości infrastruktury społecznej oraz inwestycje w dziedzictwo kulturowe, turystykę i sport</i>	Działanie 5.2. Podniesienie jakości usług publicznych poprzez wspieranie placówek edukacyjnych i kulturalnych
			Działanie 5.3. Inwestycje w sferę dziedzictwa kulturowego, turystyki i sportu
	Strategia Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020	Cel 3 <i>Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i dóbr kultury</i>	Priorytet 1 Tworzenie warunków rozwoju turystyki, sportu i rekreacji
			Priorytet 2 Ochrona i udostępnianie dziedzictwa kulturowego
	Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006-2014	Cel pośredni <i>Stworzenie zintegrowanej oferty turystycznej Województwa Świętokrzyskiego przy wykorzystaniu potencjału regionu</i>	Cel operacyjny: Kreacja i rozwój konkurencyjnych produktów turystycznych
			Cel operacyjny: Stymulowanie i wspieranie inwestycji w obszarze infrastruktury turystycznej produktów
		Cel pośredni <i>Opracowanie zintegrowanego i skutecznego systemu promocji i marketingu</i>	Cel operacyjny: Stworzenie zintegrowanego systemu informacji turystycznej
			Cel operacyjny: Kształtowanie proekologicznej infrastruktury w kontekście rozwoju przestrzeni turystycznej
			Cel operacyjny: Rozwój mikroprzestrzeni turystycznych
Cel pośredni <i>Rozwój otoczenia sprzyjającego rozwojowi turystyki w</i>	Cel operacyjny: Wspieranie innowacyjności i kreatywności w turystyce		

		województwie	Cel operacyjny: Wsparcie instytucjonalne tworzenia i rozwoju regionalnych i lokalnych produktów turystycznych
--	--	--------------	---

Tabela 25 Komplementarność Celu ogólnego 3 - Pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców do działania na rzecz własnego regionu i poprawy jakości życia społeczności lokalnej z głównymi dokumentami strategicznymi.

Cel ogólny 3 Pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców do działania na rzecz własnego regionu i poprawy jakości życia społeczności lokalnej.			
Nazwa operacji w Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia „Perły Czarnej Nidy”	Nazwa komplementarnego dokumentu	Nazwa osi priorytetowej	Działania
ODNOWA I ROZWÓJ WSI	Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007-2015	Oś priorytetowa 5 <i>Wzrost jakości infrastruktury społecznej oraz inwestycje w dziedzictwo kulturowe, turystykę i sport</i>	Działanie 5.2. Podniesienie jakości usług publicznych poprzez wspieranie placówek edukacyjnych i kulturalnych Działanie 5.3 Inwestycje w strefę dziedzictwa kulturowego, turystyki i sportu
	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013	3 Oś priorytetowa <i>Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej</i>	Działanie 3.4 Odnowa i rozwój wsi
	Strategia Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020	Cel 6 <i>Aktywizacja rolnictwa i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich</i>	Priorytet 1 Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich umożliwiający przechodzenie ludności wiejskiej do zawodów pozarolniczych
	Program Operacyjny Kapitał Ludzki	Priorytet VI <i>Rynek pracy otwarty dla wszystkich</i>	Działanie 6.3 Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich
		Priorytet VII <i>Promocja integracji społecznej</i>	Działanie 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora

Lokalna Strategia Rozwoju
Lokalnej Grupy Działania „Perły Czarnej Nidy”

MAŁE PROJEKTY			ekonomii społecznej
		Priorytet IX <i>Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach</i>	Działanie 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich
	Strategia Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020	Cel 2 <i>Rozwój zasobów ludzkich</i>	Priorytet 6 Społeczeństwo obywatelskie
		Cel 5 Rozwój systemów infrastruktury technicznej i społecznej	Priorytet 5 Rozwój systemów informatycznych - szerokopasmowego dostępu do Internetu oraz regionalnej zintegrowanej platformy usług elektronicznych
	Cel 6 <i>Aktywizacja rolnictwa i wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich</i>	Priorytet 1 Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich umożliwiający przechodzenie ludności wiejskiej do zawodów pozarolniczych	

15. Planowane działania realizowane przez LGD w ramach innych programów wdrażanych na obszarze LSR

Środki dostępne w ramach osi 4 PROW 2007-2013 stanowią ważny element współfinansowania, który przyczyni się do rozwoju regionalnego, jednak nie w pełni zaspokajają potrzeby lokalnej społeczności. Niniejszy dokument uwzględnia plany innych jednostek w realizacji projektów na obszarze LSR pozostając w zgodzie z celami najważniejszych dokumentów strategicznych przedmiotowego obszaru, jednak Stowarzyszenie zamierza również realizować przedsięwzięcia w ramach programów innych niż oś IV Leader PROW 2007-2013 pochodzących z budżetu Unii Europejskiej, a także z innych źródeł.

W celu zabezpieczenia przed nakładaniem się pomocy związanej z realizacją przez SRWŚ operacji w ramach PROW i innych programów współfinansowanych ze środków pochodzących z Unii Europejskiej będą stosowane następujące rozwiązania:

1. Osoby zatrudniane przez Stowarzyszenie pn. LGD „Perły Czarnej Nidy” w treści umowy o pracę będą miały wskazany zakres obowiązków i zadań, ze wskazaniem programu oraz projektu na rzecz którego będą je wykonywały, a także wymiar czasu pracy przeznaczony na wykonywanie obowiązków i zadań w ramach poszczególnych programów i projektów oraz podaną kwotę wynagrodzenia ze wskazaniem programu z którego pochodzi,
2. Stowarzyszenie utworzy odrębne rachunki bankowe do obsługi każdego programu,
3. Na każdym dokumencie księgowym stanowiącym dowód poniesienia kosztów będą w sposób trwały umieszczone informacje o tym, ze środków jakiego programu te koszty zostały pokryte. W przypadku kosztów współfinansowanych z dwóch lub więcej programów będzie podana informacja o tym, jaką część tego kosztu finansują poszczególne programy,
4. Każdy projekt będzie miał wyznaczonego Koordynatora odpowiedzialnego za realizację i prawidłowe wydatkowanie środków programu,

16. Przewidywany wpływ realizacji LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich

Realizacja celów w ramach Strategii przyczynia się do rozwoju obszarów wiejskich, rozwoju całego obszaru LGD i regionu a więc również do rozwoju Województwa Świętokrzyskiego. Sformułowane w Strategii cele i przedsięwzięcia odnoszą się bezpośrednio do celów zawartych w innych dokumentach strategicznych regionu, co wykazane zostało w rozdziale 14. Tak szeroki zakres oddziaływania operacji określonych w LSR oraz ich komplementarność z działaniami realizującymi cele innych dokumentów strategicznych regionu takich jak: Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020 czy Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Świętokrzyskim na lata 2006-2014 przyczyni się do synergicznego rozwoju całego regionu. Osiągnięcie celów i założeń Strategii spowoduje rozwój regionu i województwa dziedzinach takich jak:

- Jakość życia mieszkańców

- Waloryzacja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego
- Rozwój aktywności gospodarczej
- Wzrost atrakcyjności turystycznej
- Wzrost integracji społecznej i wzrost aktywności mieszkańców.

17. Wykaz załączników

Załącznik nr 1 Statut LGD „Perły Czarnej Nidy”

Załącznik nr 2 Regulamin Pracy Zarządu

Załącznik nr 3 Regulamin Zatrudniania Pracowników

Załącznik nr 4 Procedura postępowania w sytuacji wystąpienia trudności w zatrudnieniu pracowników o określonych wymaganiach

Załącznik nr 5 Regulamin Pracy Rady Stowarzyszenia

Załącznik nr 6 Procedura wyboru operacji przez LGD

Załącznik nr 7 Procedura oceny zgodności operacji z LSR i oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru

Załącznik nr 8 Procedura odwołania od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sprawie wyboru operacji

Załącznik nr 9 Kopie list obecności na spotkaniach organizowanych w trakcie konsultacji.

18. Spis tabel

Tabela 1 Osoby prawne wchodzące w skład LGD;

Tabela 2 Osoby fizyczne wchodzące w skład LGD;

Tabela 3 Zakres obowiązków członków Zarządu;

Tabela 4 Opis stanowiska pracy – Doradca regionalny – pracownik administracyjno-biurowy;

Tabela 5 Charakterystyka stanowiska – Kierownik biura – koordynator projektów;

Tabela 6 Kwalifikacje i doświadczenie osób wchodzących w skład organu decyzyjnego;

Tabela 7 Opis doświadczenia członków Stowarzyszenia;

Tabela 8 Substancje zanieczyszczające powietrze i źródła ich pochodzenia;

Tabela 9 Ruch naturalny wg płci – przyrost naturalny, w gminach w latach 2002 – 2006;

Tabela 10 Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminach obszaru LGD w latach 2004 i 2006;

Tabela 11 Liczba osób pracujących;

Tabela 12 Liczba osób bezrobotnych (zarejestrowanych) według płci;

Tabela 13 Liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w latach 2002 – 2006;

Tabela 14 Analiza SWOT;

Tabela 15 Szanse i zagrożenia;

Tabela 16 Przyporządkowanie przedsięwzięć do celów szczegółowych i ogólnych

Tabela 17 Wskaźniki dla realizowanych w ramach LSR przedsięwzięć;

Tabela 18 Kwota dofinansowania poszczególnych działań osi 4;

Tabela 19 Poziom alokacji środków w ujęciu procentowym na poszczególne działania PROW 2007-2013;

Tabela 20 Budżet;

Tabela 21 Harmonogram realizacji przedsięwzięć w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju;

Tabela 22 Harmonogram prac nad Lokalną Strategią Rozwoju;

Tabela 23 Komplementarność celu ogólnego 1 – Rozwój gospodarczy obszaru LGD poprzez wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, pobudzanie aktywności zawodowej i działania przyciągające inwestorów zewnętrznych z głównymi dokumentami strategicznymi;

Tabela 24 Komplementarność celu ogólnego 2 - Rozwój turystyki w oparciu o specyficzne walory przyrodnicze, kulturowe i historyczne obszaru LGD z głównymi dokumentami strategicznymi;

Tabela 25 Komplementarność Celu ogólnego 3 - Pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców do działania na rzecz własnego regionu i poprawy jakości życia społeczności lokalnej z głównymi dokumentami strategicznymi.

19. Spis rysunków

Rysunek 1- Położenie LGD w województwie świętokrzyskim

Rysunek 2 - Położenie LGD w powiecie kieleckim